

Έρευνα

Η επίπτωση του «ΙΑΝΟΥ»
στην επιχειρηματική δραστηριότητα
και στην απασχόληση στις πληγείσες
περιοχές της Θεσσαλίας

Συντάκτης

Δρ. Δημήτρης Γιακούλας

Institute of
Entrepreneurship
Development

Ινστιτούτο Εργασίας Γ.Σ.Ε.Ε.

IN.AN.EΠ.

Ινστιτούτο Ανάπτυξης Επιχειρηματικότητας
Βαλτετσίου & Τριπόλεως 41336, Λάρισα, Ελλάδα

Τηλ: 2410 626943

Email: info@ied.eu

<https://entre.gr/>

INE ΓΣΕΕ

Ινστιτούτο Εργασίας Γ.Σ.Ε.Ε.

Τζαβέλλα 4, 41222 ΛΑΡΙΣΑ

Τηλ: 2410 537489/90 , Φαξ: 2410 537490

Email: thessaly@reg.inegsee.gr

<https://thessaly.inegsee.gr/>

Τίτλος: «Έρευνα: Η επίπτωση του «ΙΑΝΟΥ» στην επιχειρηματική δραστηριότητα και στην απασχόληση στις πληγείσες περιοχές της Θεσσαλίας»

Τύπος δημοσίευσης: Έρευνες INE ΓΣΕΕ

Χρονολογία δημοσίευσης: Απρίλιος 2021

Συγγραφείς: Δημήτρης Γιακούλας

Σχεδιασμός - Σελιδοποίηση: Λοίζος Σταύρου

Περιεχόμενα

Λίστα γραφημάτων.....	2
Λίστα πινάκων	5
Λίστα πινάκων και γραφημάτων.....	5
Εισαγωγή.....	5
1.Η οικονομία της Καρδίτσας μέσα από την ανάλυση βασικών δευτερογενών δεδομένων ...	12
2.Πορίσματα του πρώτου focus group.....	21
3.Ανάλυση αποτελεσμάτων πρωτογενούς έρευνας	25
3.1.Ταυτότητα έρευνας.....	25
3.2.Δημογραφικά στοιχεία.	26
3.3.Αποτελεσματικότητα της επιχείρησης	30
3.4.Απόψεις για την επιχειρηματικότητα	41
3.5.Επιπτώσεις του Ιανού.....	45
3.6.Μέτρα για τον Ιανό.....	54
3.7.Επιπτώσεις του COVID-19.....	58
3.8.Μέτρα για τον COVID	66
3.9.Αναπτυξιακές προτάσεις για την Καρδίτσα.....	73
4.Πορίσματα του δεύτερου focus group	80
5.Διαμόρφωση γενικών αναπτυξιακών προτάσεων.....	86
1ος Άξονας: Υποδομές.....	87
2ος Άξονας: Αναπροσανατολισμός του παραγωγικού μοντέλου	88
3ος Άξονας: Οργάνωση της συνεργασίας και δικτύωσης σε κλαδικό και διακλαδικό επίπεδο	89
4ος Άξονας: Οργάνωση και εφαρμογή του Σχεδίου	90
Ευχαριστίες	92

Λίστα γραφημάτων

<u>Γράφημα 1: Πληθυσμός Περιφέρειας Θεσσαλίας</u>	12
<u>Γράφημα 2: Πληθυσμός στην Περιφερειακή Ενότητα Καρδίτσας</u>	13
<u>Γράφημα 3: Ανεργία στην Περιφέρεια Θεσσαλίας 2019</u>	16
<u>Γράφημα 4: ΑΕΠ στην Περιφέρεια Θεσσαλίας</u>	17
<u>Γράφημα 5: ΑΕΠ Καρδίτσας</u>	17
<u>Γράφημα 6: Κατά κεφαλή ΑΕΠ Περιφέρειας Θεσσαλίας</u>	18
<u>Γράφημα 7: Κατά κεφαλή ΑΕΠ Καρδίτσας</u>	18
<u>Γράφημα 8: Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία ανά κλάδο</u>	19
<u>Γράφημα 9: Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία</u>	20
<u>Γράφημα 10: Έτος έναρξης</u>	28
<u>Γράφημα 11: Φύλο επιχειρηματία</u>	29
<u>Γράφημα 12: Εκπαιδευτικό επίπεδο</u>	29
<u>Γράφημα 13: Δημιουργήσατε την επιχείρησή σας, επειδή;</u>	30
<u>Γράφημα 14: Πόσο ικανοποιημένος είστε από την έως τώρα πορεία της επιχείρησής σας;</u>	31
<u>Γράφημα 15: Ποια κατά τη γνώμη σας είναι τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει η επιχείρησή σας;</u>	32
<u>Γράφημα 16: Ποιες κατά τη γνώμη σας είναι οι σημαντικότερες ανάγκες που έχει η επιχείρησή σας (επιλέξτε με σειρά σημαντικότητας);</u>	34
<u>Γράφημα 17: Σε σχέση με πέρυσι, το ανθρώπινο δυναμικό, έχει;</u>	36
<u>Γράφημα 18: Ποια είναι η πρόβλεψη σας για τον αριθμό των εργαζομένων της επιχείρησής σας τους επόμενους δώδεκα μήνες;</u>	36
<u>Γράφημα 19: Ποια πιστεύετε πως είναι η κατάσταση της επιχείρησής σας, ως προς την οικονομική της απόδοση;</u>	37
<u>Γράφημα 20: Κύκλος εργασιών της επιχείρησής σας</u>	38
<u>Γράφημα 21: Ποια πιστεύετε πως είναι η κατάσταση του κλάδου σας σήμερα ως προς την οικονομική του απόδοση;</u>	39
<u>Γράφημα 22: Τζίρος του κλάδου</u>	40
<u>Γράφημα 23: Είναι δύσκολο να ξεκινήσει κάποιος σήμερα μια δική του επιχείρηση, λόγω της ελλιπούς οικονομικής στήριξης</u>	41
<u>Γράφημα 24: Είναι δύσκολο να ξεκινήσει κάποιος σήμερα μια δική του επιχείρηση, λόγω των περίπλοκων διαδικασιών;</u>	42
<u>Γράφημα 25 : Είναι δύσκολο να συγκεντρωθούν σήμερα πληροφορίες σχετικά με το πως μπορεί να ξεκινήσει μια επιχείρηση</u>	43
<u>Γράφημα 26: Το τρέχον οικονομικό κλίμα δεν είναι ευνοϊκό για τους ανθρώπους που θέλουν να ξεκινήσουν τη δική τους επιχείρηση</u>	43
<u>Γράφημα 27: Προτίθεστε να δραστηριοποιηθείτε σε άλλους κλάδους την επόμενη τριετία;</u>	44
<u>Γράφημα 28: Προτίθεστε να παρέχετε νέα προϊόντα/υπηρεσίες την επόμενη τριετία;</u>	45
<u>Γράφημα 29: Ο «ΙΑΝΟΣ» τι είδους επιπτώσεις είχε στην επιχειρηματική δραστηριότητα γενικά;</u>	45

<u>Γράφημα 30: Ο «ΙΑΝΟΣ» τι είδους επιπτώσεις είχε στην απασχόληση γενικά;</u>	46
<u>Γράφημα 31: Ο «ΙΑΝΟΣ» τι είδους επιπτώσεις είχε στην τοπική οικονομία;</u>	46
<u>Γράφημα 32: Ο «ΙΑΝΟΣ» τι είδους επιπτώσεις είχε στην ψυχολογία της τοπικής κοινωνίας;</u>	47
<u>Γράφημα 33: Ο «ΙΑΝΟΣ» τι είδους επιπτώσεις είχε στον κλάδο που δραστηριοποιείστε;</u>	48
<u>Γράφημα 34: Ο «ΙΑΝΟΣ» τι είδους επιπτώσεις είχε στους εργαζομένους της επιχείρησής σας;</u>	48
<u>Γράφημα 35: Ο «ΙΑΝΟΣ» τι είδους επιπτώσεις είχε στις κριτικές υποδομές της επιχείρησής σας;</u>	49
<u>Γράφημα 36: Ο «ΙΑΝΟΣ» τι είδους επιπτώσεις είχε σε μηχανολογικό εξοπλισμό της επιχείρησής σας;</u>	50
<u>Γράφημα 37: Ο «ΙΑΝΟΣ» συνέβαλε στη μείωση του κλάδου του κύκλου εργασιών της επιχείρησής μου.</u>	50
<u>Γράφημα 38: Ο «ΙΑΝΟΣ» συνέβαλε στην μείωση της απασχόλησης στην επιχείρησή μου.</u>	51
<u>Γράφημα 39: Ο «ΙΑΝΟΣ» συνέβαλε στην αύξηση των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων μου.</u>	52
<u>Γράφημα 40: Ο «ΙΑΝΟΣ» επιδιώκει τη ρευστότητα της επιχείρησής μου.</u>	52
<u>Γράφημα 41: Ο «ΙΑΝΟΣ» συνέβαλε στη μείωση της κερδοφορίας.</u>	53
<u>Γράφημα 42: Μετά τον «ΙΑΝΟΣ» σκέφτομαι να κλείσω την επιχείρησή μου.</u>	53
<u>Γράφημα 43: Μετά τον «ΙΑΝΟΣ» σκέφτομαι να αλλάξω επιχειρηματική δραστηριότητα.</u>	54
<u>Γράφημα 44: Αποζημίωση ύψους 8.000€ (επιδόματος εφάπαξ ενίσχυσης από το GOV.GR).</u>	54
<u>Γράφημα 45: Αποζημίωση ζημιάς επιχείρησής με κατάθεση φακέλου στην Περιφέρεια (από 30% έως 70%).</u>	55
<u>Γράφημα 46: Αναστολή φορολογικών υποχρεώσεων για έξι μήνες.</u>	56
<u>Γράφημα 47: Αναστολή πλειστηριασμών για ένα έτος.</u>	56
<u>Γράφημα 48: Αναστολή δανειακών υποχρεώσεων με βάση τις αποφάσεις της Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών.</u>	57
<u>Γράφημα 49: Ενίσχυση επιστρεπτέας προκαταβολής 4 εξαιτίας ευνοϊκού καθεστώτος Ιανού.</u>	57
<u>Γράφημα 50: Αναστολή εργαζομένων για τρεις μήνες και ενίσχυσης με 534€ ανά μήνα.</u>	58
<u>Γράφημα 51: Αποζημιώσεις μέσω ΕΛΓΑ σε επιχειρήσεις του πρωτογενή τομέα.</u>	58
<u>Γράφημα 52: Ο «COVID-19» τι είδους επιπτώσεις είχε στην επιχειρηματική δραστηριότητα γενικά;</u>	59
<u>Γράφημα 53: Ο «COVID-19» τι είδους επιπτώσεις είχε στην απασχόληση γενικά;</u>	59
<u>Γράφημα 54: Ο «COVID-19» τι είδους επίπτωση είχε στην τοπική οικονομία;</u>	60
<u>Γράφημα 55: Ο «COVID-19» τι είδους επίπτωση είχε στην ψυχολογία της τοπικής κοινωνίας;</u>	60
<u>Γράφημα 56: Ο «COVID-19» τι είδους επίπτωση είχε στον κλάδο που δραστηριοποιείστε;</u>	61
<u>Γράφημα 57: Ο «COVID-19» τι είδους επίπτωση είχε στον κλάδο που δραστηριοποιείστε;</u>	61

<u>Γράφημα 58: Ο «COVID-19» συνέβαλε στη μείωση του κύκλου εργασιών της επιχείρησής μου.</u>	62
<u>Γράφημα 59: Ο «COVID-19» συνέβαλε στη μείωση της απασχόλησης στην επιχείρησή μου.</u>	63
<u>Γράφημα 60: Ο «COVID-19» συνέβαλε στο να αλλάξουν καταναλωτική συμπεριφορά οι πελάτες μου.</u>	63
<u>Γράφημα 61: Μετά τον «COVID-19» η επιχείρησή μου θα παρουσιάσει σημαντική ανάπτυξη.</u>	64
<u>Γράφημα 62: Μετά τον «COVID-19» σκέφτομαι να κλείσω την επιχείρησή μου.</u>	65
<u>Γράφημα 63: Μετά τον «COVID-19» σκέφτομαι να αλλάξω επιχειρηματική δραστηριότητα.</u>	65
<u>Γράφημα 64: Δράση ενίσχυσης «ΑΝΑΣΑ» από την Περιφέρεια Θεσσαλίας.</u>	66
<u>Γράφημα 65: Αναστολή εργαζομένων και χρηματοδότηση εργοδοτικού κόστους.</u>	67
<u>Γράφημα 66: Αναστολή φορολογικών υποχρεώσεων και ασφαλιστικών υποχρεώσεων.</u>	68
<u>Γράφημα 67: Αναστολή πλειστηριασμών πρώτης κατοικίας.</u>	69
<u>Γράφημα 68: Επιδότηση τόκων επιχειρηματικών δανείων.</u>	69
<u>Γράφημα 69: Ενίσχυση μέσω της Επιστρεπτέας Προκαταβολής.</u>	70
<u>Γράφημα 70: Χρηματοδότηση επιχειρήσεων με εγγυημένα δάνεια.</u>	71
<u>Γράφημα 71: Χρηματοδότηση επιχειρήσεων με δάνεια (2 έτη χωρίς επιτόκιο).</u>	71
<u>Γράφημα 72: Μείωση ενοικίου επιχειρήσεων.</u>	72
<u>Γράφημα 73: Μείωση ΦΠΑ σε συγκεκριμένα προϊόντα (καφές-ποτά, τουριστικό πακέτο, εισιτήρια κινηματογράφου κτλ.).</u>	72
<u>Γράφημα 74: Ενίσχυση απασχόλησης με το μηχανισμό «Συνεργασία».</u>	73
<u>Γράφημα 75: Αποζημίωση ειδικού σκοπού για Επιχειρηματίες και Ελεύθερου επαγγελματία.</u>	73
<u>Γράφημα 76: Παρακαλώ διατυπώστε τις προτάσεις σας για την ενίσχυση της επιχείρησής σας τους επόμενους 3 μήνες.</u>	75
<u>Γράφημα 77: Παρακαλώ διατυπώστε τις προτάσεις σας για την ενίσχυση της επιχείρησής σας τους επόμενους 12 μήνες.</u>	76
<u>Γράφημα 78: Παρακαλούμε διατυπώστε συγκεκριμένα τις προτάσεις σας για την συνολική ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας στην Περιφερειακή Ενότητα Καρδίτσας.</u>	77
<u>Γράφημα 79: Παρακαλούμε διατυπώστε συγκεκριμένα τις προτάσεις σας για τη βελτίωση του οικονομικού κλίματος.</u>	78
<u>Γράφημα 80: Παρακαλούμε διατυπώστε συγκεκριμένα τις προτάσεις σας για την συνολική ανάπτυξη της Περιφερειακής Ενότητας Καρδίτσας.</u>	80

Λίστα πινάκων

<u>Πίνακας 1: Αγροτικός τομέας (γεωργία, δασοκομία και αλιεία).</u>	14
<u>Πίνακας 2: Οικονομική δραστηριότητα.</u>	14
<u>Πίνακας 3: Κλάδος επιχείρησης / Αριθμός εργαζομένων.</u>	27

Λίστα πινάκων και γραφημάτων

<u>Πίνακας και γράφημα 1: Κλάδος και δραστηριότητα επιχείρησης.....</u>	26
--	-----------

Εισαγωγή

Τον Σεπτέμβριο του 2020 η Περιφερειακή Ενότητα Καρδίτσας επλήγη από μία από τις σφοδρότερες κακοκαιρίες των τελευταίων ετών η οποία ονομάστηκε Ιανός. Η κακοκαιρία αφού πέρασε από τη Δυτική Ελλάδα έφτασε στην Καρδίτσα στις 19 Σεπτεμβρίου προκαλώντας τεράστιες καταστροφές σε κατοικίες, υποδομές υλικό και άυλο κεφάλαιο καθώς και την απώλεια της ζωής τεσσάρων συνανθρώπων μας.

Στο πλαίσιο αυτό μία ομάδα τοπικών φορέων συνέπραξαν προκειμένου να εκπονηθεί μία μελέτη με σκοπό την αποτίμηση των οικονομικών επιπτώσεων της φυσικής καταστροφής καθώς και την καταγραφή των δυνατοτήτων και των πόρων της περιοχής προκειμένου να δημιουργηθεί η βάση για την εκπόνηση ενός μακροπρόθεσμου σχεδίου ανάπτυξης.

Στη διαδικασία σχεδιασμού και υλοποίησης της έρευνας, συμμετείχαν οι παρακάτω φορείς:

- ΙΝΕ ΓΣΕΕ
- Εργατικό κέντρο Καρδίτσας
- Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας: Τμήμα Χωροταξίας
- Ινστιτούτο Ανάπτυξης Επιχειρηματικότητας
- Εμπορικός Σύλλογος Καρδίτσας
- Επιμελητήριο Καρδίτσας
- Συνεταιριστική Τράπεζα Καρδίτσας.

Η μελέτη εκπονήθηκε μέσα από ένα συνδυασμό ερευνητικών μεθόδων περιλαμβάνοντας τόσο ανάλυση των διαθέσιμων δευτερογενών δεδομένων όσο και πρωτογενή έρευνα. Η μελέτη διαρθρώνεται ως εξής:

Αρχικά παραθέτονται τα συνοπτικά συμπεράσματα της μελέτης μέσα από την επιτελική της σύνοψη. Ακολουθεί μία ανάλυση της οικονομίας της Καρδίτσας μέσα από την ανάλυση των διαθέσιμων δευτερογενών δεδομένων. Η ανάλυση αυτή πραγματοποιείται τόσο υπό το πρίσμα της θέσης της Καρδίτσας στην ευρύτερη οικονομία της Θεσσαλίας όσο και υπό το πρίσμα της διάρθρωσης των επιχειρήσεων της.

Στη συνέχεια αναπτύσσονται τα πορίσματα της πρώτης ομάδας εστιασμένης συζήτησης η οποία προηγήθηκε της έρευνας προκειμένου να υπάρξει ένας καλύτερος προσδιορισμός του πεδίου και μία στοχευμένη διατύπωση των ερευνητικών ερωτημάτων.

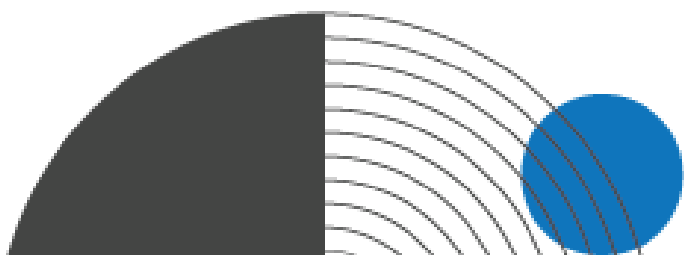
Ακολουθεί μία εκτενής ανάλυση των αποτελεσμάτων της πρωτογενούς έρευνας μέσω ερωτηματολογίων που έγινε σε πληθείσες επιχειρήσεις της περιοχής. Τα αποτελέσματα αυτά αφορούν τόσο στην αποτίμηση των επιπτώσεων του Ιανού και της Πανδημίας του COVID 19 σε κλαδικό επίπεδο όσο και στη αποτύπωση των στάσεων και αντιλήψεων των επιχειρηματιών της περιοχής. Περιλαμβάνεται επίσης μία σειρά από προτάσεις για τις αναπτυξιακές προοπτικές της Καρδίτσας με βάση τις απόψεις των ερωτωμένων.

Η επόμενη ενότητα περιλαμβάνει τα πορίσματα από την ανάλυση των αποτελεσμάτων της δευτερογενούς και της πρωτογενούς έρευνας που προέκυψαν μέσα από μία δεύτερη ομάδα εστιασμένης συζήτησης που διοργανώθηκε.

Τέλος η μελέτη καταλήγει σε μία σειρά από συνοπτικές αναπτυξιακές προτάσεις για την περιοχή οι οποίες διαρθρώνονται μέσα από άξονες και κατηγορίες δράσεων που θα μπορούσαν να δρομολογηθούν σε μεσοπρόθεσμο και μακροπρόθεσμο ορίζοντα.

Επιτελική σύνοψη

- Με βάση τη στατιστική ανάλυση των δευτερογενών στοιχείων που προηγήθηκε η Καρδίτσα είναι μία καθαρά αγροτική περιοχή σε όρους απασχόλησης και αριθμού επιχειρήσεων με τον αγροτικό της τομέα όμως να είναι λιγότερο αποδοτικός από τον αντίστοιχο της Λάρισας.
- Η υψηλή συμμετοχή του αγροτικού τομέα στην οικονομία της έχει ως αποτέλεσμα τη δημιουργία χαμηλότερης προστιθέμενης αξίας που οδηγεί σε χαμηλότερο κατά κεφαλή εισόδημα. Εν τούτοις δεν πρέπει να παραβλέψουμε ότι ο αγροτικός τομέας ενδεχομένως έσωσε την Καρδίτσα από μία βαθύτερη ύφεση την περίοδο 2008-2016 εξαιτίας της εισοδηματικής ανελαστικότητας των αγροτικών προϊόντων.
- Ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει η Καρδίτσα σήμερα είναι η πολύ υψηλή ανεργία σε σχέση με τις υπόλοιπες περιφερειακές ενότητες οι οποίες παραμένει παρά την αποκλιμάκωση της κρίσης μετά το 2016.
- Αναφορικά με την αντιπροσωπευτικότητα της έρευνας μας ως προς το σύνολο του πληθυσμού των επιχειρήσεων στην Καρδίτσα αν εξαιρέσουμε τους αγρότες οι οποίοι υποεκπροσωπούνται σημαντικά, για τους υπόλοιπους κλάδους φαίνεται να υπάρχει μία ισχυρή αντιπροσωπευτικότητα.
- Οι κλάδοι που συγκεντρώνουν τον μεγαλύτερο αριθμό πληγισμών επιχειρήσεων είναι το εμπόριο, οι επαγγελματίες και τα ξενοδοχεία και τα εστιατόρια που είναι και οι πολυπληθέστεροι κλάδοι στην οικονομία της Καρδίτσας εάν εξαιρέσουμε τους αγρότες.
- Το σημαντικότερο πρόβλημα για τις επιχειρήσεις του Νομού με μεγάλη διαφορά από τα υπόλοιπα φαίνεται να είναι η έλλειψη ρευστότητας ειδικά για τους αυτοαπασχολούμενους. Η μειωμένη πελατεία και η γραφειοκρατία προκύπτουν ως δεύτερο και τρίτο σημαντικότερο πρόβλημα αντίστοιχα στο σύνολο των επιχειρήσεων, ενώ ως ιδιαίτερα σημαντικό πρόβλημα αναδεικνύεται η μειωμένη πελατεία για τους κλάδους της εστίασης και των καταλυμάτων και η γραφειοκρατία για τον κλάδο των κατασκευών αντίστοιχα. Φαίνεται επίσης ότι οι μεγαλύτερες επιχειρήσεις που απασχολούν 10-49 άτομα να αντιμετωπίζουν και προβλήματα στελέχωσης/ ανθρώπινου δυναμικού.

- Όπως είναι αναμενόμενο η χρηματοδότηση προκύπτει ως η σημαντικότερη ανάγκη στο σύνολο των επιχειρήσεων, ιδιαίτερα δε για τους αγρότες και τις μικρότερες επιχειρήσεις. Σημαντική προκύπτει και η ανάγκη για προβολή και μάρκετινγκ κυρίως σε μικρές επιχειρήσεις που απασχολούν έως 4 άτομα. Για τις μεγάλες επιχειρήσεις αντίθετα με 10–49 άτομα προσωπικό, μεγαλύτερη ανάγκη φαίνεται να είναι η εκπαίδευση σε νέες τεχνικές.
- Γενικότερα παρατηρείται ένας δισμός ανάμεσα στις μεγάλες και τις μικρές επιχειρήσεις τόσο ως προς τα προβλήματα και τις ανάγκες τους όσο και με την ανθεκτικότητά τους στις δυσμένειες της οικονομικής συγκυρίας με τις μεγάλες να εμφανίζονται σαφώς πιο ανθεκτικές.
- Στη συντριπτική τους πλειοψηφία οι επιχειρήσεις κράτησαν αμετάβλητο το προσωπικό τους το τελευταίο έτος ενώ ένα σημαντικό ποσοστό κυρίως μεγάλων επιχειρήσεων αναμένουν να το αυξήσουν το επόμενο έτος.
- Οι περισσότερες επιχειρήσεις και ειδικά οι μικρότερες βλέπουν την οικονομική του απόδοση να έχει επιδεινωθεί με τον τζίρο τους να μειώνεται σημαντικά το τελευταίο έτος. Υπάρχει μία μικρή αισιοδοξία για βελτίωση της απόδοσής τους το επόμενο έτος ειδικά από τις μεγαλύτερες επιχειρήσεις.
- Αναφορικά με τις απόψεις τους για την επιχειρηματικότητα, στη συντριπτική τους πλειοψηφία φαίνεται να υποστηρίζουν ότι είναι δύσκολο να ξεκινήσει σήμερα κάποιος μία επιχείρηση λόγω ελλειπών οικονομικής στήριξης και λόγω κακού οικονομικού κλίματος αντίστοιχα.
- Αρκετοί από αυτούς δε θα δίσταζαν να δραστηριοποιηθούν σε νέους κλάδους και σε νέα προϊόντα και υπηρεσίες την επόμενη τριετία με την τάση αυτή να είναι πιο έντονη στις μεγαλύτερες επιχειρήσεις και σε αυτούς που έγιναν επιχειρηματίες προκειμένου να εκμεταλλευτούν κάποια επιχειρηματική ευκαιρία.
- Εντυπωσιακά είναι τα αποτελέσματα που δείχνουν οι στάσεις και οι αντιλήψεις των επιχειρηματιών σε σχέση με το κίνητρο της επιχειρηματικότητας. Οι επιχειρηματίες που ξεκίνησαν την επιχείρησή τους για την εκμετάλλευση κάποιας επιχειρηματικής ευκαιρίας φαίνονται πιο αισιόδοξοι, δεκτικοί στις αλλαγές και πιο αποτελεσματικοί σε σχέση με αυτούς που έγιναν επιχειρηματίες λόγω διαδοχής ή λόγω έλλειψης μισθωτής εργασίας.
- Η συντριπτική πλειοψηφία των επιχειρήσεων υποστηρίζει ότι ο Ιανός είχε ιδιαίτερα αρνητικές επιπτώσεις τόσο για την επιχείρησή τους όσο και για το τοπικό οικοσύστημα εν γένει. Τα σημαντικότερο πρόβλημα φαίνεται να είναι η μείωση της ρευστότητάς τους και η αύξηση των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων,

ενώ μεγαλύτερη ζημιά φαίνεται να έχουν υποστεί ο αγροτικός τομέας και οι μεταποιητικές επιχειρήσεις.

- Ελάχιστοι, ωστόσο, είναι αυτοί που δήλωσαν ότι σκέφτονται να κλείσουν την επιχείρησή τους ή να αλλάξουν επιχειρηματική δραστηριότητα μετά τον Ιανό και εντοπίζονται κυρίως στους κλάδους του εμπορίου, των ξενοδοχείων και εστιατορίων.
- Για όλα τα μέτρα αντιμετώπισης των οικονομικών επιπτώσεων του Ιανού υπάρχει μία συναίνεση που κυμαίνεται μεταξύ 60% και 70%. Κανένα μέτρο δε συγκεντρώνει μεγαλύτερη αποδοχή.
- Αναφορικά με τις επιπτώσεις του COVID-19 η αντίληψη των επιχειρηματιών είναι ότι είναι αντίστοιχα εξαιρετικά αρνητικές όπως οι επιπτώσεις του Ιανού. Οι κλάδοι που φαίνεται να έχουν πληγεί περισσότερο είναι τα ξενοδοχεία και τα εστιατόρια, η εκπαίδευση και οι κατασκευές ενώ ο κλάδος που έχει πληγεί λιγότερο είναι αυτός της αγροτικής παραγωγής.
- Σχετικά με τα μέτρα αντιμετώπισης των οικονομικών επιπτώσεων του COVID-19 τη μικρότερη αποδοχή φαίνεται να συγκεντρώνει η δράση ενίσχυσης ΑΝΑΣΑ από την περιφέρεια Θεσσαλίας και τη μεγαλύτερη αποδοχή η μείωση ΦΠΑ σε συγκεκριμένα προϊόντα. Όλα τα υπόλοιπα μέτρα συγκεντρώνουν μία αποδοχή μεταξύ 60% και 70%.
- Οι ερωτώμενοι μέσα από ελεύθερες απαντήσεις μας εξέφρασαν τη γνώμη τους σχετικά με τις πιο αναγκαίες παρεμβάσεις που απαιτούνται για την ενίσχυση της επιχείρησής τους στους επόμενους 3 μήνες και τους επόμενους 12 μήνες. Η ενίσχυση της ρευστότητας, οι άμεσες οικονομικές ενισχύσεις μέσω προγραμμάτων ΕΣΠΑ, οι αποζημιώσεις για τις ζημιές που έχουν υποστεί, οι φορολογικές και ασφαλιστικές ελαφρύνσεις και η διευθέτηση των οφειλών στις τράπεζες κυριαρχούν και στις δύο περιπτώσεις.
- Μας εξέφρασαν, επίσης, τις προτάσεις τους για την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας, τη βελτίωση του οικονομικού κλίματος και τη συνολική ανάπτυξη στην περιφερειακή ενότητα Καρδίτσας. Οι προτάσεις που κυριαρχούν είναι οι άμεσες οικονομικές ενισχύσεις μέσω προγραμμάτων ΕΣΠΑ, η ενίσχυση της ρευστότητας των επιχειρήσεων, η ανάδειξη και η προβολή του Νομού και των συγκριτικών του πλεονεκτημάτων, η βελτίωση των υποδομών καθώς και μία σειρά από στοχευμένες προτάσεις παραγωγικής αναδιάρθρωσης.
- Με βάση και τα συμπεράσματα που προέκυψαν και από την ανάλυση των δευτερογενών στοιχείων για την οικονομία της Καρδίτσας μία αναπτυξιακή

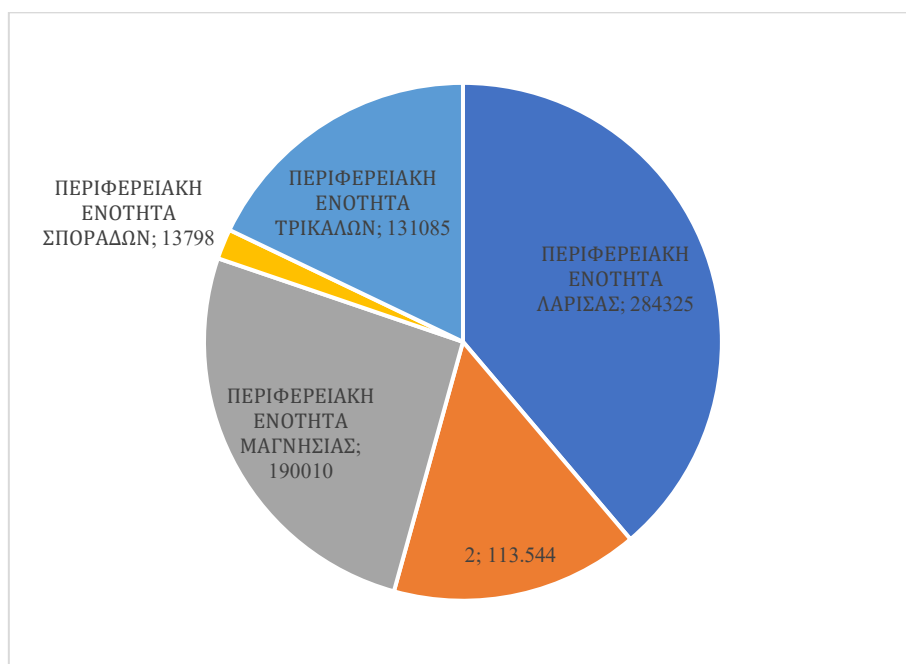
πρόταση θα ήταν ο αγροτικός τομέας να μπορεί να παράγει περισσότερη προστιθέμενη αξία και διασύνδεση με τους υπόλοιπους τομείς της οικονομίας. Για να γίνει αυτό θα πρέπει να δοθεί έμφαση στην μεταποίηση, την τυποποίηση και την πιστοποίηση των αγροτικών προϊόντων καθώς και η ανάπτυξη συνεργασιών εντός αλυσίδων αξίας που θα ξεκινούν από την αγροτικό τομέα και θα φτάνουν ως τον τομέα των υπηρεσιών.

- Η μελέτη καταλήγει με μία σειρά από γενικές προτάσεις για την ανάπτυξη της περιοχής οι οποίες διαρθρώνονται σε τέσσερις άξονες. Τη βελτίωση των υποδομών, τον αναπροσανατολισμό του παραγωγικού μοντέλου, την οργάνωση της συνεργασίας και δικτύωσης σε κλαδικό και διακλαδικό επίπεδο καθώς και την οργάνωση της εξειδίκευσης και υλοποίησης συγκεκριμένων δράσεων στους παραπάνω άξονες.

1. Η οικονομία της Καρδίτσας μέσα από την ανάλυση βασικών δευτερογενών δεδομένων

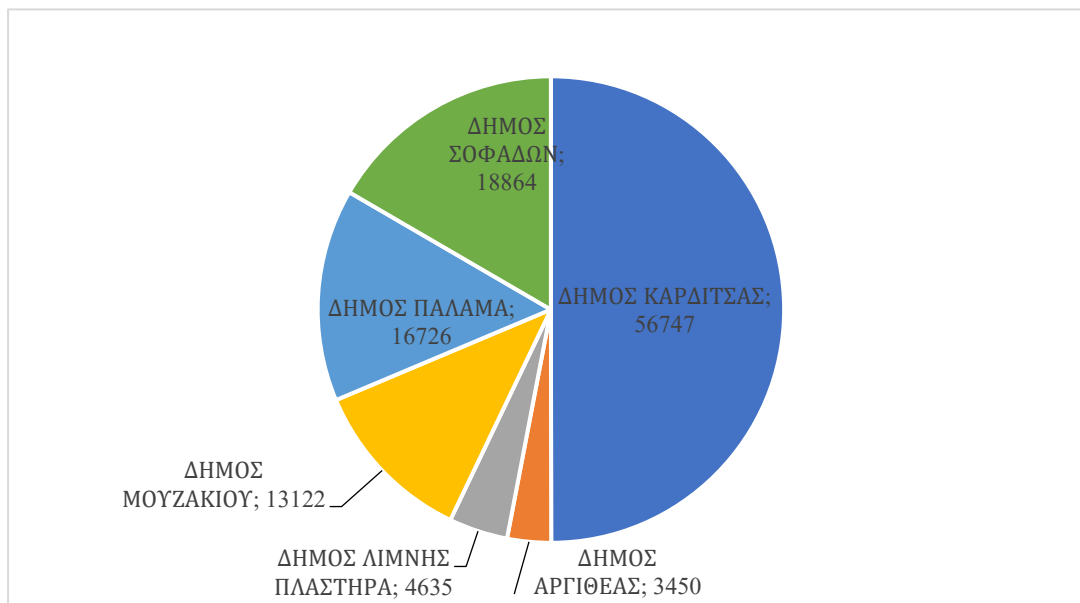
Με βάση τα στοιχεία της απογραφής του 2011 στην Καρδίτσα συγκεντρώνεται το 15% του πληθυσμού της περιφέρειας Θεσσαλίας και είναι η τέταρτη σε πληθυσμό από τις πέντε περιφερειακές ενότητες της Περιφέρειας.

Γράφημα 1: Πληθυσμός Περιφέρειας Θεσσαλίας.

Ο μεγαλύτερος Δήμος της Περιφερειακής Ενότητας είναι ο Δήμος Καρδίτσας ο οποίος συγκεντρώνει το 50% του πληθυσμού της Περιφερειακής ενότητας και ακολουθούν ο Δήμος Σοφάδων και ο Δήμος Παλαμά με 17% και 15% αντίστοιχα.

Γράφημα 2: Πληθυσμός στην Περιφερειακή Ενότητα Καρδίτσας.

ΕΛΣΤΑΤ: Απογραφή πληθυσμού 2011

Η Καρδίτσα είναι μία καθαρά αγροτική περιοχή με τον αγροτικό τομέα να συγκεντρώνει με διαφορά το μεγαλύτερο μερίδιο της απασχόλησης και των επιχειρήσεων. Συγκεκριμένα 40,5% των απασχολούμενων συγκεντρώνονται στην αγροτική παραγωγή με τη Λάρισα να συγκεντρώνει 30% τα Τρίκαλα 26% ενώ τη Μαγνησία μόλις 16%.

Σε επίπεδο επιχειρήσεων στην Π.Ε. Καρδίτσας ο αγροτικός τομέας συγκεντρώνει το 64% των νομικών μονάδων η Λάρισα το 58%, τα Τρίκαλα το 48% και η Μαγνησία το 40,5%.

Αν και υπερανεπτυγμένος ο αγροτικός τομέας της Καρδίτσας φαίνεται να είναι λιγότερο αποδοτικός από αυτόν της Λάρισας αφού αν και αναλογικά μεγαλύτερος σε αριθμό επιχειρήσεων και αριθμό εργαζομένων παράγει σχεδόν το ίδιο επίπεδο τζίρου (14,6% στην Καρδίτσα και 14,1% στη Λάρισα).

Πίνακας 1: Αγροτικός τομέας (γεωργία, δασοκομία και αλιεία).

	Αριθμός νομικών μονάδων	Κύκλος εργασιών (σε χιλιάδες ευρώ)	Αριθμός απασχολούμενων
Περιφερειακή Ενότητα Καρδίτσας	63,98%	14,62%	40,53%
Περιφερειακή Ενότητα Λάρισας	57,66%	14,16%	30,35%
Περιφερειακή Ενότητα Μαγνησίας	40,55%	5,04%	16,23%
Περιφερειακή Ενότητα Σποράδων	6,76%	0,80%	2,94%
Περιφερειακή Ενότητα Τρίκαλων	48,31%	7,34%	25,72%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ – Στατιστικό μητρώων επιχειρήσεων

Αξίζει να σημειωθεί ότι με βάση τα αντίστοιχα στοιχεία του στατιστικού μητρώου επιχειρήσεων, ο αντίστοιχος μέσος όρος της συμμετοχής του αγροτικού τομέα στην Ελλάδα είναι 36,42% ως προς το σύνολο των επιχειρήσεων, 2,61% ως προς τον κύκλο εργασιών και 12,08 ως προς τον αριθμό απασχολούμενων.

Το εμπόριο είναι ο δεύτερος σημαντικότερος κλάδος ως προς τον αριθμό των επιχειρήσεων (11,41%) και τον αριθμό των απασχολούμενων (40,53%) που όμως παράγει το 50,72% του τζίρου.

Πίνακας 2: Οικονομική δραστηριότητα.

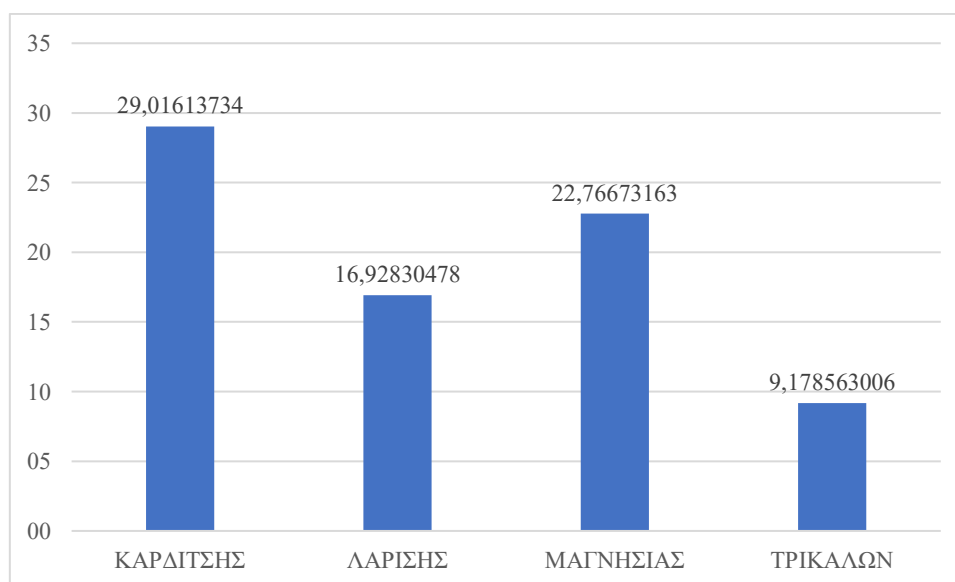
Κωδικός NACE αναθ.2	Περιγραφή	Αριθμός νομικών μονάδων	Κύκλος εργασιών (σε χιλιάδες ευρώ)	Αριθμός απασχολούμενων
A	Γεωργία, δασοκομία και αλιεία	13.351	141.846	12.524
B	Ορυχεία και λατομεία	6	2.316	31
Γ	Μεταποίηση	569	141.809	1.795
Δ	Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου, ατμού και κλιματισμού	109	7.802	156
E	Παροχή νερού· επεξεργασία λυμάτων, διαχείριση αποβλήτων και	25	11.293	144

	δραστηριότητες εξυγίανσης			
ΣΤ	Κατασκευές	466	33.131	622
Z	Χονδρικό και λιανικό εμπόριο· επισκευή μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσυκλετών	2.380	492.129	4.037
H	Μεταφορά και αποθήκευση	416	34.689	679
Θ	Δραστηριότητες υπηρεσιών παροχής καταλύματος και υπηρεσιών εστίασης	1.055	31.281	2.471
I	Ενημέρωση και επικοινωνία	61	2.677	98
K	Χρηματοπιστωτικές και ασφαλιστικές δραστηριότητες	95	7.127	214
Λ	Διαχείριση ακίνητης περιουσίας	55	1.157	97
M	Επαγγελματικές, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες	953	23.548	1.181
N	Διοικητικές και υποστηρικτικές δραστηριότητες	83	6.406	146
Ξ	Δημοσία διοίκηση και άμυνα· υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση	12	1.100	1.081
O	Εκπαίδευσή	264	4.975	2.869
Π	Δραστηριότητες σχετικές με την ανθρώπινη υγεία και την κοινωνική μεριμνά	389	18.682	1.759
P	Τέχνες, διασκέδαση και ψυχαγωγία	141	4.352	301
Σ	Άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών	351	3.759	633
Ω	Άγνωστη δραστηριότητα	85	209	64
	Σύνολο	20.866	970.289	30.902

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ στατιστικό μητρώο επιχειρήσεων

Σύμφωνα με πρόσφατα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ η Π.Ε. Καρδίτσας έχει το μεγαλύτερο ποσοστό ανεργίας στην Περιφέρεια Θεσσαλίας (29%) με την Π.Ε. Μαγνησίας. Η ανεργία στην Καρδίτσα διατηρούνταν σε χαμηλά επίπεδα πριν την κρίση του 2008 με ποσοστά σημαντικά χαμηλότερα από το μέσο όρο ανεργίας στη χώρα, αλλά ακόμα και ως το 2012 διατηρούσε το χαμηλότερο ποσοστό ανεργίας στην Περιφέρεια. Το πρόβλημα με την ανεργία στην Καρδίτσα είναι ότι όταν μετά το 2017 η ανεργία στις υπόλοιπες περιφερειακές ενότητες της Θεσσαλίας αλλά και στη χώρα συνολικά άρχισε να μειώνεται σημαντικά, στην Καρδίτσα άρχισε να αυξάνεται. Έτσι από το 2018 η ανεργία στην Καρδίτσα ξεπέρασε την ανεργία της Μαγνησίας που έως τότε συγκέντρωνε το μεγαλύτερο ποσοστό.

Γράφημα 3: Ανεργία στην Περιφέρεια Θεσσαλίας 2019.

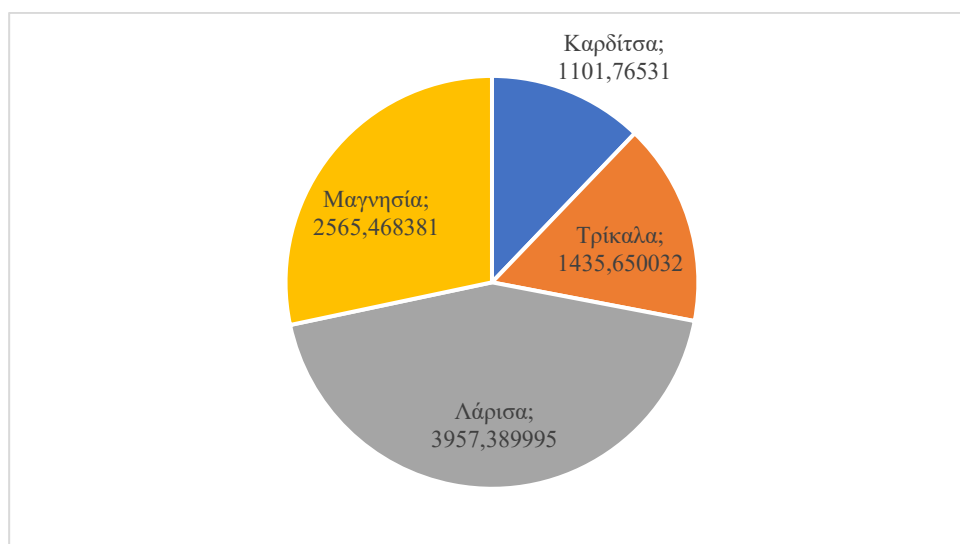
Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν στην Π.Ε. Καρδίτσας ανέρχεται στα 1,102 δις € και αποτελεί το 12% της Περιφέρειας Θεσσαλίας, το χαμηλότερο σε σχέση με τις υπόλοιπες τέσσερις περιφερειακές ενότητες. Το ΑΕΠ της Π.Ε. Καρδίτσας μειώθηκε σημαντικά μετά την έλευση της κρίσης χρέους του 2008 ακολουθώντας την πτωτική πορεία του αντίστοιχου μεγέθους στο σύνολο της ελληνικής οικονομίας¹ συγκεκριμένα από το μέγιστο των 1,44 δις € που κυμαίνονται το 2008 έπεσε στο ελάχιστο των 1,076 δις € το 2016. Παρά τη σημαντική πτώση του ΑΕΠ κατά 24% στην ΠΕ Καρδίτσας, εν

¹ Σημειώνεται ότι η πτώση του ΑΕΠ γνώρισε η ελληνική οικονομία είναι ίσως η μεγαλύτερη που έχει παρατηρηθεί μεταπολεμικά σε περίοδο ειρήνης και μπορεί να συγκριθεί μόνο με την πτώση του ΑΕΠ των ΗΠΑ μετά το κραχ του 1929.

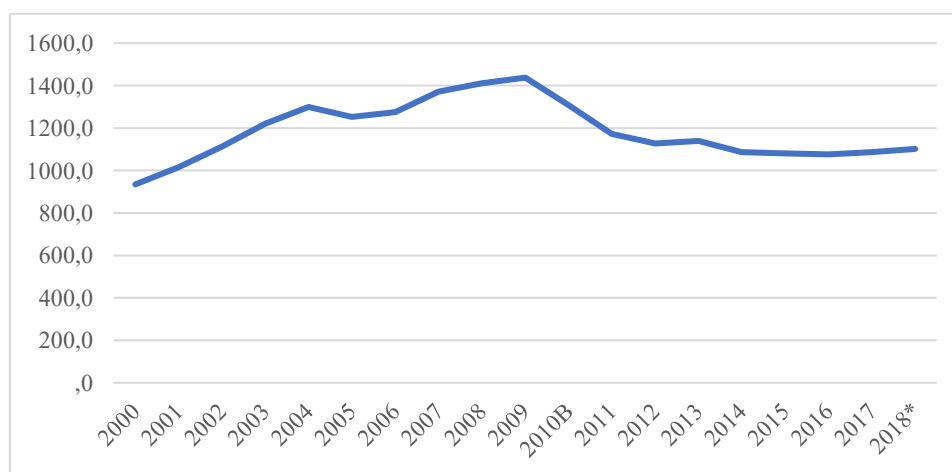
τούτοις αυτή ήταν χαμηλότερη από την αντίστοιχη πτώση του ΑΕΠ της Λάρισας (-27%), της Μαγνησίας (-32%), αλλά και του μέσου όρου της χώρας (-28%). Φαίνεται πως οι περιοχές στις οποίες υπήρχε συγκριτικά μεγαλύτερη συμμετοχή της αγροτικής οικονομίας υπήρξε μικρότερη μείωση του ΑΕΠ κάτι το οποίο εξηγείται από τη μεγαλύτερη εισοδηματική ελαστικότητα που έχουν τα αγροτικά προϊόντα σε σχέση με τα προϊόντα της μεταποίησης και τις υπηρεσίες.

Γράφημα 4: ΑΕΠ στην Περιφέρεια Θεσσαλίας.

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤΓ

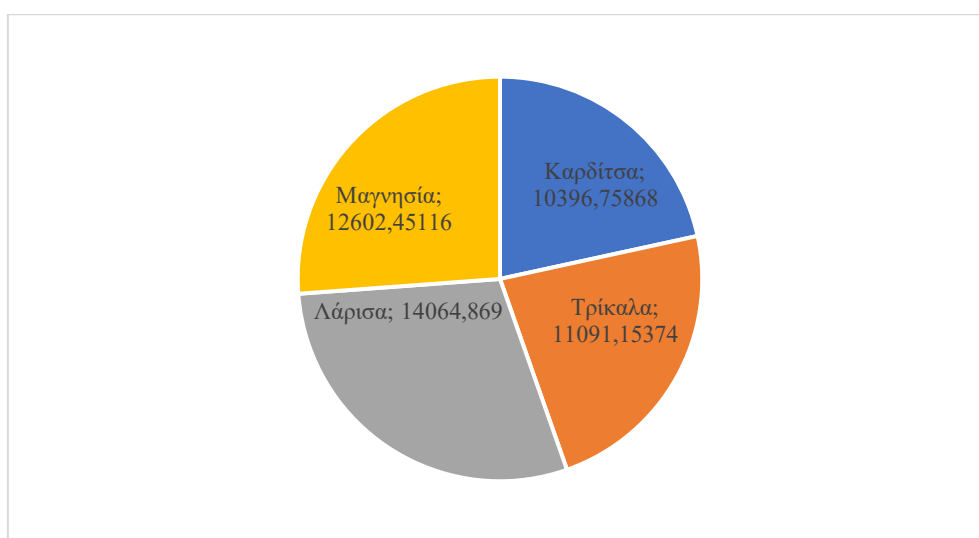
Γράφημα 5: ΑΕΠ Καρδίτσα.

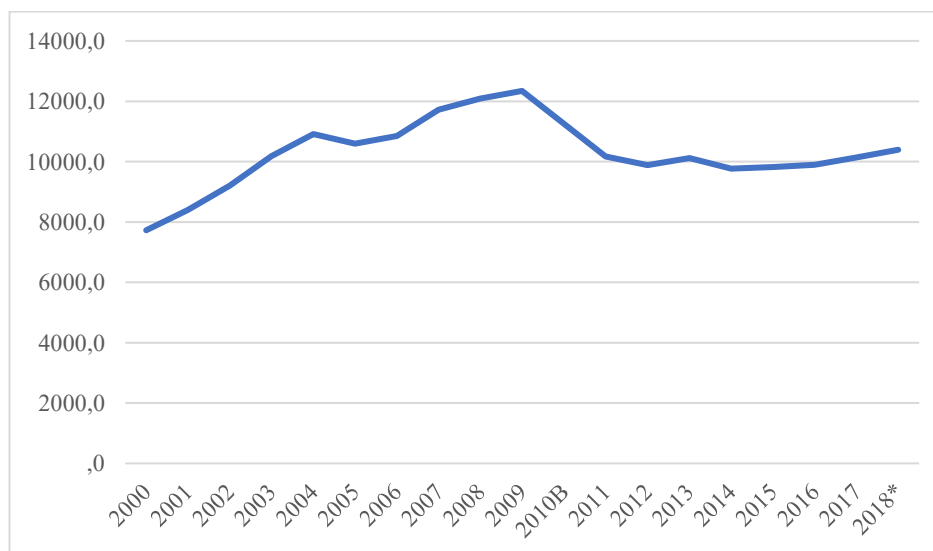
Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Η Καρδίτσα έχει το χαμηλότερο Κατά Κεφαλή ΑΕΠ στην περιφέρεια Θεσσαλίας με 10.397 € ανά κάτοικο ετησίως ενώ η Λάρισα αναδεικνύεται στην πιο εύπορη περιφερειακή ενότητα με 14.065 € ετησίως αντίστοιχα. Προφανώς το χαμηλότερο κατά κεφαλή ΑΕΠ στην Π.Ε. Καρδίτσας σε σχέση με τις υπόλοιπες ΠΕ οφείλεται κατά πάσα πιθανότητα σε δύο παράγοντες. Στην πολύ υψηλότερη ανεργία σε σχέση με τις άλλες Π.Ε. και στη συγκριτικά πολύ μεγαλύτερη συμμετοχή του αγροτικού τομέα στην οικονομία της Καρδίτσας όπως φαίνεται με βάση την κλαδική κατανομή της απασχόλησης στην Περιφέρεια Θεσσαλίας. Συγκεκριμένα είναι γνωστό ότι ο αγροτικός τομέας δημιουργεί χαμηλότερη προστιθέμενη αξία σε σχέση με τους τομείς της μεταποίησης και των υπηρεσιών και ως εκ τούτου αποδίδει χαμηλότερα εισοδήματα για τους απασχολούμενους σε αυτόν.

Γράφημα 6: Κατά κεφαλή ΑΕΠ Περιφέρειας Θεσσαλίας.

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

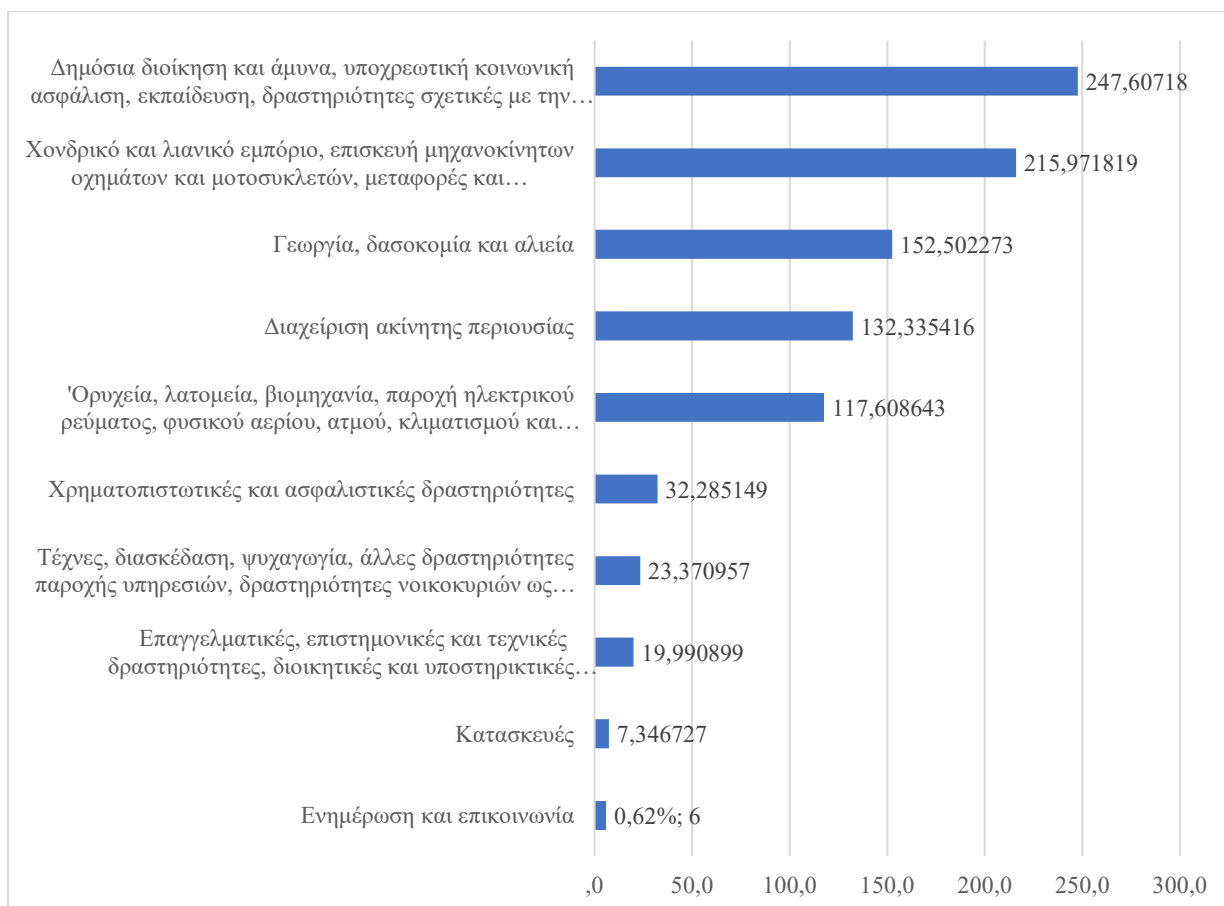
Γράφημα 7: Κατά κεφαλή ΑΕΠ Καρδίτσας.

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Τα στοιχεία του γραφήματος που ακολουθεί, όπου βλέπουμε την προστιθέμενη αξία ανά κλάδο στην Π.Ε. Καρδίτσας, επιβεβαιώνουν αυτό το συλλογισμό. Ο αγροτικός τομέας, ο οποίος όπως είδαμε παραπάνω συγκεντρώνει το 40,5% της απασχόλησης, δημιουργεί μόνο το 16% της προστιθέμενης αξίας ενώ π.χ. ο κλάδος του εμπορίου που συγκεντρώνει το 13,1% της απασχόλησης δημιουργεί το 26% της συνολικής προστιθέμενης αξίας αντίστοιχα. Θα πρέπει βέβαια στο σημείο αυτό να διευκρινιστεί ότι εδώ το μέτρο του κατά κεφαλή Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος και της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας δεν ταυτίζονται απόλυτα με το διαθέσιμο εισόδημα που δημιουργείται για τον πληθυσμό δεδομένου ότι στα παραπάνω μέτρα δεν περιλαμβάνονται οι επιδοτήσεις που χρησιμοποιούνται ευρέως στον αγροτικό τομέα.

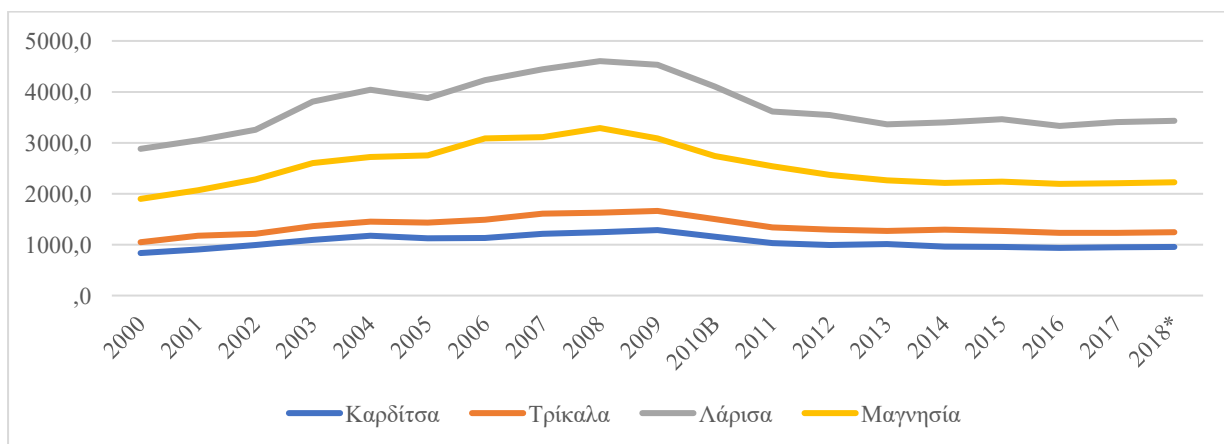
Τη μεγαλύτερη προστιθέμενη αξία στην ΠΕ Καρδίτσας δημιουργούν οι κλάδοι της δημόσιας διοίκησης και άμυνας, υποχρεωτικής κοινωνικής ασφάλισης, εκπαίδευσης και της υγείας.

Γράφημα 8: Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία ανά κλάδο.

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Γράφημα 9: Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία.

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

2. Πορίσματα του πρώτου focus group

Στα πλαίσιο υλοποίησης της έρευνας στις 17 Δεκεμβρίου 2020, πραγματοποιήθηκε στην Καρδίτσα, το πρώτο focus group από επαγγελματίες «εκπροσώπους» των κλάδων της οικονομίας που δραστηριοποιούνται στην ευρύτερη περιοχή. Σκοπός του focus group ήταν η καταγραφή των τάσεων που επικρατούν σήμερα στην τοπική οικονομία ενώ το υλικό που προέκυψε αποτέλεσε τη βάση για την δημιουργία των ερωτηματολογίων της έρευνας.

Στη συζήτηση συμμετείχαν 8 επιχειρηματίες εκπροσωπώντας τους βασικούς παραγωγικούς κλάδους της περιοχής:

1. Κώστας Τέλιος - Εκπρόσωπος επιχείρησης του πρωτογενή τομέα.
2. Βασίλειος Τσιγάρας - Εκπρόσωπος επιχείρησης του τομέα της μεταποίησης.
3. Κωνσταντίνος Γαϊτανίδης - Εκπρόσωπος επιχείρησης του τομέα του εμπορίου.
4. Γεώργιος Παπαδημητρίου - Εκπρόσωπος επιχείρησης του τομέα της παροχής υπηρεσιών.
5. Γεώργιος Στεργιούλης - Εκπρόσωπος επιχείρησης του τομέα της εστίασης.
6. Ελένη Παπαβασιλείου - Εκπρόσωπος επιχείρησης του τουρισμού.
7. Δημήτριος Γαλαγάλας - Εκπρόσωπος επιχείρησης του τουρισμού της περιοχής της Λίμνης Πλαστήρα.
8. Παναγιώτης Τουρναβίτης - Εκπρόσωπος Συνεταιριστικής Τράπεζας Καρδίτσας,

οι οποίοι παρουσίασαν διεξοδικά την κατάσταση που επικρατεί στους κλάδους τους, στα μέλη της ομάδας μελέτης, Αναστάσιο Βασιλειάδη, Δώρα Γούλα, Μαρία Δαλακούρα και Ελευθέριο Μπαρμπάτσαλο.

Στα πλαίσια της πρώτης συνάντησης η συζήτηση, μεταξύ άλλων επικεντρώθηκε στους ακόλουθους άξονες:

- Υφιστάμενη κατάσταση (Προβλήματα της επιχείρησης, οφειλές επιχείρησης, Αντικείμενο και εξέλιξη του κλάδου, Κατάσταση του κλάδου στην περιοχή, προβληματισμοί σε σχέση με την πορεία του κλάδου σε αντίστοιχες περιοχές).
- Επίπτωση του ΙΑΝΟΥ (Επίπτωση στην επιχειρηματική δραστηριότητα, Επίπτωση στον προσωπικό, επιπτώσεις στη δανειακή επιβάρυνση – φορολογικές οφειλές, Επίπτωση στην τοπική κοινωνία, στις δομές).

- Επίπτωση του COVID-19 (Επίπτωση στην επιχειρηματική δραστηριότητα, Επίπτωση στον προσωπικό, Επίπτωση στην τοπική κοινωνία, Στην καταναλωτική συμπεριφορά, δυναμική των μέτρων στήριξης).
- Ανάγκες της επιχείρησης (Οικονομικές, Σε απασχολούμενους, Σε καινοτομία, Σε Δικτύωση).
- Ειδικότητες σε ανθρώπινο δυναμικό (Ανάγκες για το επόμενο τρίμηνο, έτος, Πρόβλεψη για τον κλάδο, Πρόβλεψη για την περιοχή).
- Προτάσεις για βελτίωση της κατάστασης της επιχείρησης (Ποια μέτρα μπορούν να βοηθήσουν, Ανάγκη σε δεξιότητες).
- Προτάσεις για την ανάπτυξη της περιοχής.
- Προτάσεις για βελτίωση του οικονομικού κλίματος.
- Αναπτυξιακές κατευθύνσεις της περιοχής (Σε ποιους τομείς μπορεί να αναπτυχθεί η περιοχή).

Όπως προέκυψε από τη συζήτηση, τα προβλήματα που έχουν επέλθει στις επιχειρήσεις, τόσο από την κακοκαιρία του Ιανουάριου όσο και από την πανδημία του COVID-19, είναι ποικίλα και διαφοροποιούνται από κλάδο σε κλάδο, εγείροντας σημαντικούς προβληματισμούς για την πορεία των κλάδων στο μέλλον. Για παράδειγμα, όσον αφορά τον κλάδο του τουρισμού, υπάρχουν αρκετά προβλήματα τόσο στα δίκτυα και στις υποδομές, όσο και στην ηλεκτροδότηση των καταστημάτων (π.χ. έλλειψη ρεύματος για μήνες), τα οποία συνδέονται άμεσα και με την αναστολή λειτουργίας και συνεπώς την πτώση του τζίρου. Οι ζημιές που προκλήθηκαν από την κακοκαιρία του Ιανουάριου, επέφεραν μεγαλύτερες ζημιές απ' ό,τι η πανδημία του COVID-19 στον τουρισμό, καθώς καταστράφηκαν οι βασικές υποδομές τόσο στην πόλη όσο και στις επιχειρήσεις, μειώνοντας σημαντικά την τουριστική κίνηση (μείωση 20%) ενώ τεκμαίρεται ότι η επόμενη περίοδος, θα βασισταί κυρίως στον εσωτερικό τουρισμό. Στον κλάδο της εστίασης, ο οποίος τους τελευταίους μήνες βρίσκεται σε αναστολή ή υπολειτουργία σημειώθηκε μείωση της απασχόλησης ενώ αρκετές επιχειρήσεις οδηγήθηκαν στην οριστική διακοπή της δραστηριότητάς τους. Επίσης, η επιβολή του μέτρου μείωσης των τραπεζοκαθισμάτων, λόγω της πανδημίας, οδήγησε σε σημαντική μείωση του τζίρου. Επιπλέον, ο Ιανός, κατέστρεψε τον μηχανολογικό εξοπλισμό πολλών επιχειρήσεων της εστίασης κάτι το οποίο οδήγησε στη συσσώρευση χρεών. Ζημιές σημειώθηκαν και σε επιχειρήσεις του εμπορίου και της μεταποίησης οι οποίες όμως αποκαταστάθηκαν σχετικά γρήγορα. Ωστόσο, στον τομέα της μεταποίησης, σημειώθηκαν σημαντικές αδυναμίες στη λειτουργία του κρατικού μηχανισμού και στο πλαίσιο αδειοδότησης που δημιουργούν εμπόδια στη λειτουργία των επιχειρήσεων.

Όσον αφορά τους κλάδους της παροχής υπηρεσιών, τα προβλήματα εντοπίζονται στην καθυστέρηση πληρωμής των οφειλών, στις στρεβλώσεις στην αξιοποίηση επιδοτήσεων και γενικότερα σε γραφειοκρατικά προβλήματα που προκύπτουν από τη συναλλαγή με τις δημόσιες υπηρεσίες.

Αναφορικά με τα μέτρα αντιμετώπισης της κρίσης, ως ιδιαίτερα χρήσιμα αναδείχθηκαν η επιστρεπτέα προκαταβολή, η αναστολή των εργαζομένων, η παροχή κεφαλαίων κίνησης με χαμηλό ή μηδενικό επιτόκιο, όπως άμεσες οικονομικές ενισχύσεις μέσα από προγράμματα όπως το “ΑΝΑΣΑ”. Επιπλέον, η διαγραφή των χρεών που δημιουργήθηκαν κατά τους μήνες που ήταν κλειστά τα καταστήματα, αποτελεί μια ανάγκη που πολλές από τις επιχειρήσεις, ειδικά στον τομέα της εστίασης εξέφρασαν.

Στη συνέχεια του focus group, η συζήτηση κινήθηκε γύρω από προτάσεις για τη βελτίωση της κατάστασης του κάθε κλάδου, προκειμένου να υπάρξει ανάπτυξη της περιοχής αλλά και βελτίωση του οικονομικού κλίματος. Κατά την διάρκεια της συζήτησης, τονίστηκε η σημασία επιδότησης/χρηματοδότησης κυρίως των ατόμων που λόγω της πανδημίας έχασαν την δουλειά τους ή μπήκαν σε υποχρεωτική αναστολή εργασίας, με μεγαλύτερα επιδόματα απ’ ότι στους μακροχρόνια ανέργους ενώ τονίστηκε η εφαρμογή πληρέστερων κριτηρίων στην παροχή επιδομάτων ώστε να αποφεύγονται στρεβλώσεις και δημιουργία ανισοτήτων. Επίσης, τονίστηκε η σημασία σχεδιασμού προγραμμάτων που θα εξασφαλίζουν την επανένταξη στην αγορά εργασίας των εργαζομένων που λόγω κακοκαιρίας του Ιανού και της πανδημίας COVID-19 έχασαν την εργασία τους. Επιπλέον, χρήσιμο μέτρο, θα αποτελούσε η ύπαρξη ενός πιο ευέλικτου συστήματος δήλωσης των εργαζομένων σε σχέση με τον τρόπο που λειτουργεί σήμερα το σύστημα Εργάνη.

Μεταξύ των προτάσεων που διατυπώθηκαν για τη βελτίωση του οικονομικού κλίματος, αναφέρθηκε και η αναστολή των ασφαλιστικών υποχρεώσεων των ελεύθερων επαγγελματιών.

Τέλος, όσον αφορά στις αναπτυξιακές κατευθύνσεις της περιοχής, υπάρχουν σημαντικές ανεκμετάλλευτες δυνατότητες στον κλάδο του τουρισμού, στοχεύοντας ειδικά στην εσωτερική αγορά. Προς την κατεύθυνση αυτή προτάθηκε να εκπονηθεί μια μελέτη για την δημιουργία ενός σχεδίου για την αύξηση του τουρισμού στην περιοχή. Από την πλευρά του κλάδου εστίασης, τονίστηκε ιδιαίτερα η ανάγκη ύπαρξης αναπτυξιακών προγραμμάτων με μεγαλύτερο ύψος ενισχύσεων και μεγαλύτερη διάρκεια. Οι κλάδοι που έχουν σχέση με την παροχή υπηρεσιών, τον τομέα εμπορίου και τον τομέα μεταποίησης, τόνισαν γενικότερα τη σημασία δημιουργίας ενός εστιασμένου επιχειρησιακού σχεδίου για την Καρδίτσα και δη ενός ειδικού αναπτυξιακού σχεδίου.

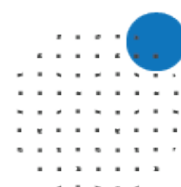
Ανάλυση αποτελεσμάτων πρωτογενούς έρευνας

Στο παρόν κεφάλαιο αναλύονται τα δεδομένα από τις απαντήσεις στα ερωτηματολόγια που συλλέχθηκαν μέσω τηλεφωνικών συνεντεύξεων. Η διάρθρωση του κεφαλαίου είναι η εξής.

- Δημογραφικά στοιχεία έρευνας.
- Σημαντικότερα προβλήματα και ανάγκες της επιχείρησης.
- Απασχόληση, κύκλος εργασιών και οικονομική απόδοση για την επιχείρηση και τον κλάδο.
- Απόψεις για επιχειρηματικότητα.
- Επιπτώσεις του Ιανού.
- Αξιολόγηση μέτρων για τον Ιανό.
- Επιπτώσεις του COVID-19.
- Αξιολόγηση μέτρων για τον COVID-19.
- Αναπτυξιακές προοπτικές της Καρδίτσας.

2.1. Ταυτότητα έρευνας

- **Focus Groups.** Στο πλαίσιο σχεδιασμού του ερωτηματολογίου στις 17 Δεκεμβρίου 2020 πραγματοποιήθηκε ομάδα εστιασμένης συζήτησης με αντιπροσωπευτικούς επαγγελματίες «εκπροσώπους» που δραστηριοποιούνται στην ευρύτερη περιοχή.
- **Ομάδα στόχος:** Επιχειρήσεις οι οποίες δήλωσαν ότι υπέστησαν ζημιές από τη φυσική καταστροφή.
- **Μέθοδος δειγματοληψίας:** Τυχαία στρωματοποιημένη με κριτήρια στρωματοποίησης τον κλάδο της επιχείρησης, την περιοχή στην οποία δραστηριοποιείται και τον αριθμό των εργαζομένων.
- **Δείγμα:** Το δείγμα της έρευνας ήταν 325 από τις επιχειρήσεις που υπέστησαν ζημιές από τη φυσική καταστροφή οι οποίες αντιπροσωπεύουν περίπου το 10% του συνόλου.
- **Τηλεφωνικές συνεντεύξεις:** Το ερωτηματολόγιο συμπληρώθηκε μέσω τηλεφωνικών συνεντεύξεων με το δείγμα των επιχειρήσεων κατά το διάστημα 13.1.2021-30.1.2021. Οι τηλεφωνικές συνεντεύξεις υλοποιήθηκαν από 4 ερευνητές.
- **Επεξεργασία:** Για τη στατιστική ανάλυση των δεδομένων της έρευνας χρησιμοποιήθηκε το λογισμικό SPSS V.26.

2.2. Δημογραφικά στοιχεία.

Οι περισσότερες από τις πληγείσες επιχειρήσεις ανήκουν στον τομέα του εμπορίου με ποσοστό 37% ενώ ακολουθούν οι επαγγελματίες με 25% και τα ξενοδοχεία και εστιατόρια με 13%.

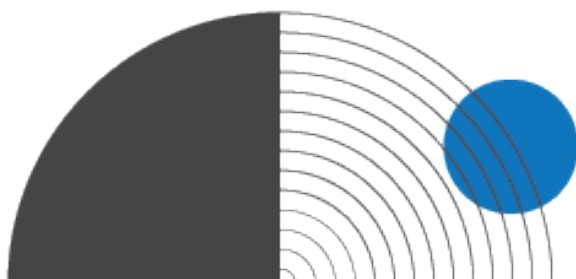
Αξίζει να σημειωθεί ότι όσον αφορά την κλαδική κατανομή των επιχειρήσεων, αν εξαιρέσουμε τους αγρότες των οποίων οι δηλώσεις ζημίας αποτελούσαν μόνο το 6% του συνόλου, ως προς τους υπόλοιπους βασικούς κλάδους τα πρωτογενή δεδομένα της έρευνας φαίνεται να προσεγγίζουν σε μεγάλο βαθμό τα δευτερογενή δεδομένα του πληθυσμού που αντλήθηκαν από την ΕΛΣΤΑΤ.

Συγκεκριμένα αν αφαιρέσουμε τους αγρότες από τον πληθυσμό που προκύπτει από τα δευτερογενή στοιχεία τότε το χονδρικό και λιανικό εμπόριο αγγίζει το 32%, τα ξενοδοχεία και τα εστιατόρια το 14% και οι επαγγελματίες το 22% επί του συνόλου των επιχειρήσεων αντίστοιχα.

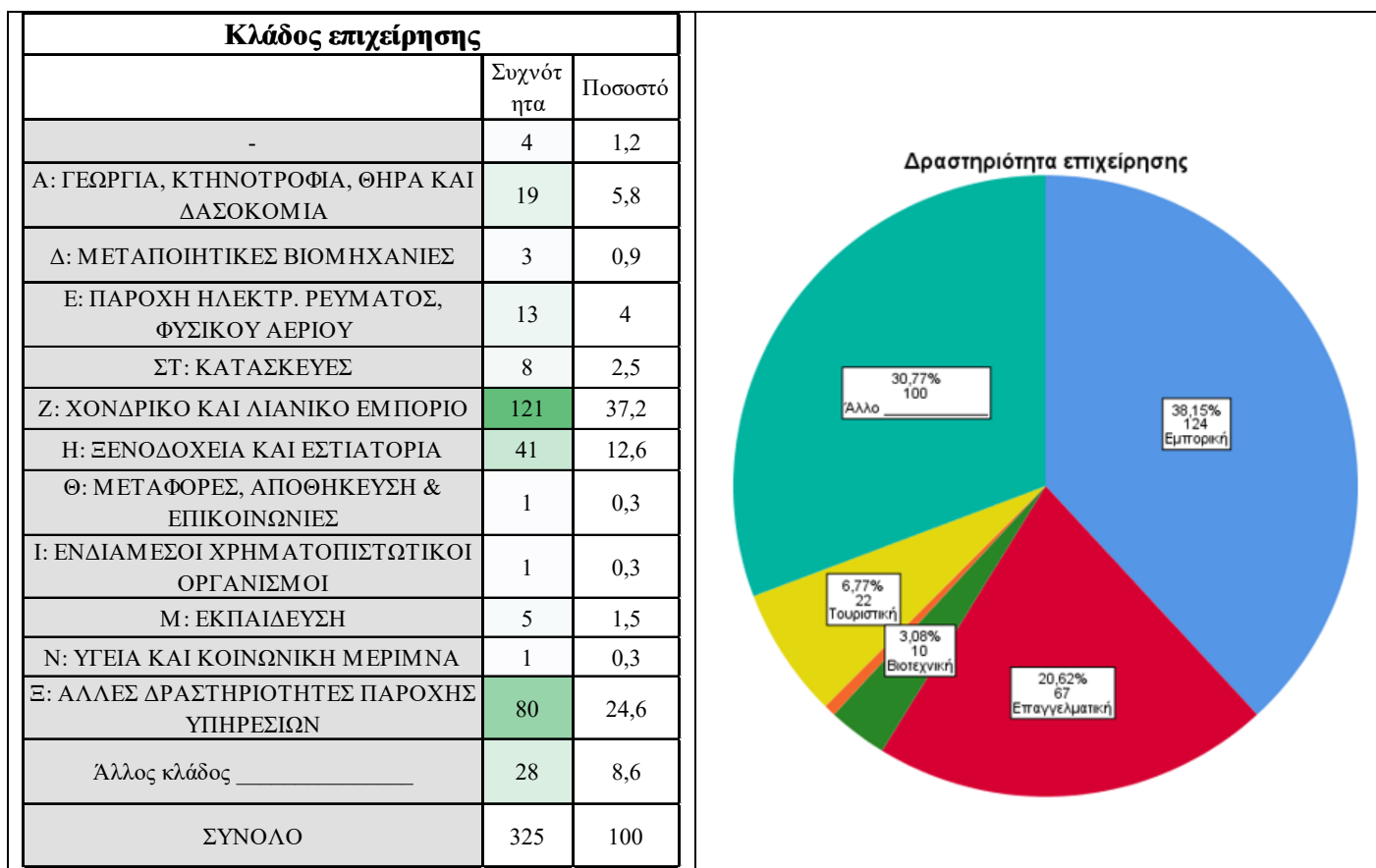
Τα αντίστοιχα ποσοστά που προκύπτουν από τα πρωτογενή δεδομένα της έρευνας μας, εάν αφαιρέσουμε τους αγρότες, είναι για το χονδρικό και λιανικό εμπόριο 40% για τα ξενοδοχεία και τα εστιατόρια 14% και για τους επαγγελματίες 26,5%.

Ως εκ τούτου μπορούμε να υποστηρίξουμε ότι η παρούσα έρευνα έχει ένα ισχυρό βαθμό αντιπροσωπευτικότητας ως προς τους σημαντικότερους κλάδους της οικονομίας της Καρδίτσας.

Όσον αφορά στη νομική τους μορφή η συντριπτική τους πλειοψηφία είναι ατομικές επιχειρήσεις (67,40%) και ακολουθούν οι ομόρρυθμες εταιρίες (16,30%), οι Ανώνυμες Εταιρίες με 4,90, οι Εταιρίες Περιορισμένης Ευθύνης με 3,10% και οι ετερόρρυθμες με 2,80% ενώ 5,50% των επιχειρήσεων εντάσσονται σε κάποια άλλη νομική μορφή.

Πίνακας και γράφημα 1: Κλάδος και δραστηριότητα επιχείρησης.

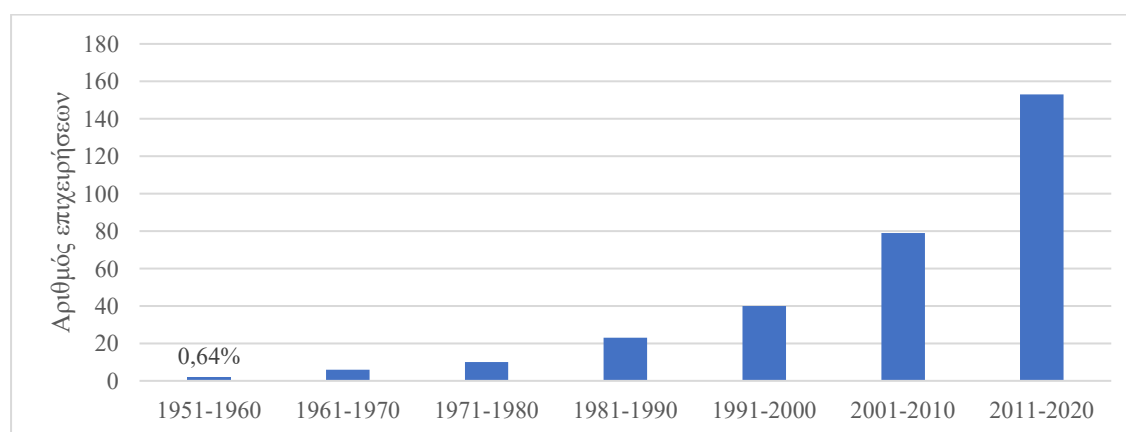
Οι παραπάνω τρεις σημαντικότεροι κλάδοι απασχολούν και το περισσότερο προσωπικό με το εμπόριο να συγκεντρώνει το 38% των εργαζομένων, τους επαγγελματίες το 25% και τα ξενοδοχεία και τα εστιατόρια το 13%.

Οι περισσότεροι κλάδοι φαίνεται να απασχολούν από 1 έως 4 εργαζομένους ανά επιχείρηση με εξαίρεση τις μεταφορές, τις τράπεζες και την εκπαίδευση που τείνουν να απασχολούν περισσότερο προσωπικό.

Πίνακας 3: Κλάδος επιχείρησης / Αριθμός εργαζομένων.

Κλάδος επιχείρησης / Αριθμός εργαζομένων					
	0	1-4	5-9	10-49	
ΓΕΩΡΓΙΑ, ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ, ΘΗΡΑ ΚΑΙ ΔΑΣΟΚΟΜΙΑ	2	17	0	0	19
ΑΛΙΕΙΑ	0	0	0	0	0
ΟΡΥΧΕΙΑ ΚΑΙ ΛΑΤΟΜΕΙΑ	0	0	0	0	0
ΜΕΤΑΠΟΙΗΤΙΚΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ	2	1	0	0	3
ΠΑΡΟΧΗ ΗΛΕΚΤΡ. ΡΕΥΜΑΤΟΣ, ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ	0	8	4	0	12
ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ	1	2	3	1	7
ΧΟΝΔΡΙΚΟ ΚΑΙ ΛΙΑΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ	43	65	11	1	120
ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ ΚΑΙ ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΑ	6	19	9	7	41
ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ, ΑΠΟΘΗΚΕΥΣΗ & ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ	0	0	0	1	1
ΕΝΔΙΑΜΕΣΟΙ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ	0	0	1	0	1
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΚΙΝΗΤΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ	0	0	0	0	0
ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΑΜΥΝΑ	0	0	0	0	0
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	1	1	0	3	5
ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΜΕΡΙΜΝΑ	0	1	0	0	1
Άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών	25	40	7	7	79
Άλλος κλάδος _____	6	9	4	9	28

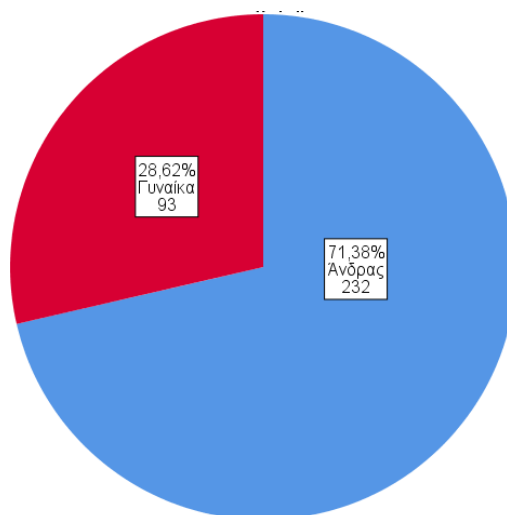
Οι μισές περίπου επιχειρήσεις ιδρύθηκαν την περασμένη δεκαετία. Έχουν προφανώς ενσωματώσει τα νέα δεδομένα της οικονομικής κρίσης στη λειτουργία τους.

Γράφημα 10: Έτος έναρξης.

Όπως σε όλη την Ελλάδα έτσι και στη Καρδίτσα η επιχειρηματικότητα ανδροκρατείται με το 71% να είναι άνδρες.

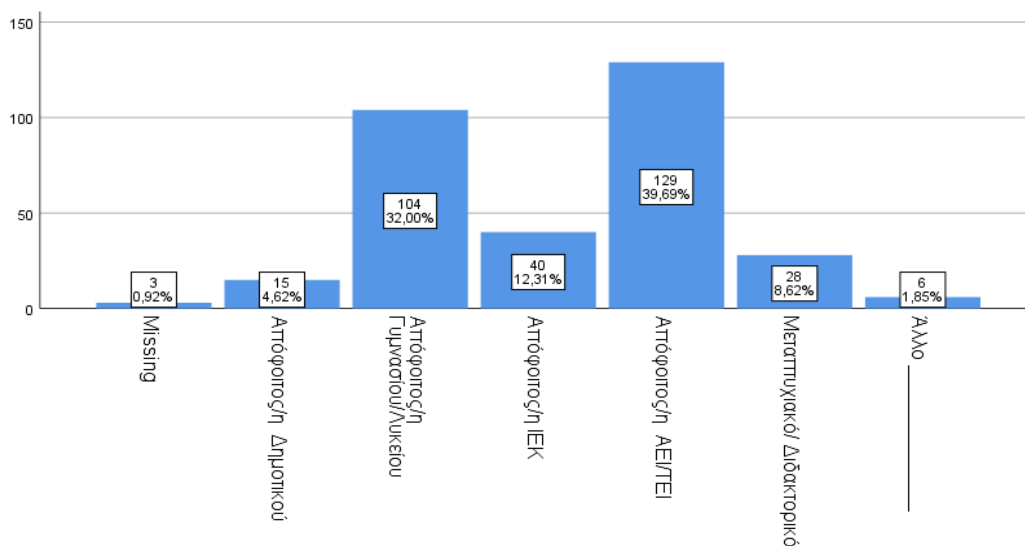
Οι λιγότερο ανδροκρατούμενες επιχειρήσεις εντοπίζονται στους κλάδους της εκπαίδευσης με 60% άντρες επιχειρηματίες, του εμπορίου με 67% και των ξενοδοχείων και της εστίασης 66% αντίστοιχα.

Γράφημα 11: Φύλο επιχειρηματία.

Οι κλάδοι που συγκεντρώνουν τα μεγαλύτερα ποσοστά πτυχιούχων είναι της υγείας, των κατασκευών και της ενέργειας, ενώ ο κλάδος των κατασκευών συγκεντρώνει το μεγαλύτερο ποσοστό κατόχων μεταπτυχιακών τίτλων.

Γράφημα 12: Εκπαιδευτικό επίπεδο.

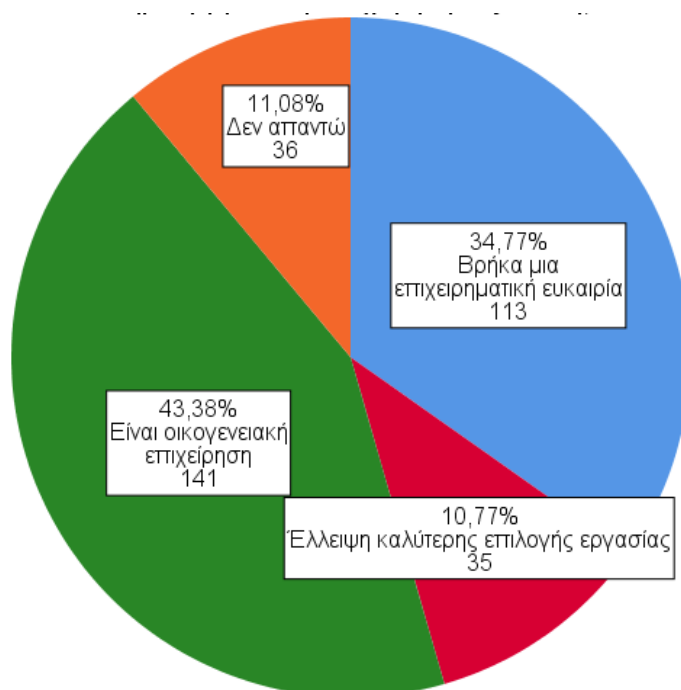

Ένα από τα χαρακτηριστικά των επιχειρηματιών που αποτελούν αντικείμενο μελέτης τα τελευταία χρόνια είναι κατά πόσο αυτοί έγιναν επιχειρηματίες προκειμένου να εκμεταλλευτούν κάποια επιχειρηματική ευκαιρία (επιχειρηματικότητα ευκαιρίας) ή έγιναν επιχειρηματίες λόγω έλλειψης άλλων επιλογών (επιχειρηματικότητα ανάγκης). Με βάση τα ευρήματα της κείμενης βιβλιογραφίας υπάρχει η υπόθεση ότι τα άτομα που έγιναν επιχειρηματίες για την εκμετάλλευση μίας επιχειρηματικής ευκαιρίας τείνουν να δημιουργούν πιο αποτελεσματικές επιχειρήσεις σε σχέση με τους επιχειρηματίες ανάγκης.

Πάνω από 4 στους 10 επιχειρηματίες δήλωσαν ότι η επιχείρησή τους είναι προϊόν διαδοχής ενώ ένα σημαντικό μερίδιο 35% δήλωσαν ότι έγιναν επιχειρηματίες για να εκμεταλλευτούν κάποια επιχειρηματική ευκαιρία.

Οι κλάδοι της ενέργειας και της εκπαίδευσης φαίνεται να συγκεντρώνουν περισσότερους που έγιναν επιχειρηματίες από ευκαιρία σε αντίθεση με τον κλάδο των κατασκευών όπου κυριαρχούν οι οικογενειακές επιχειρήσεις.

Γράφημα 13: Δημιουργήσατε την επιχείρησή σας, επειδή;

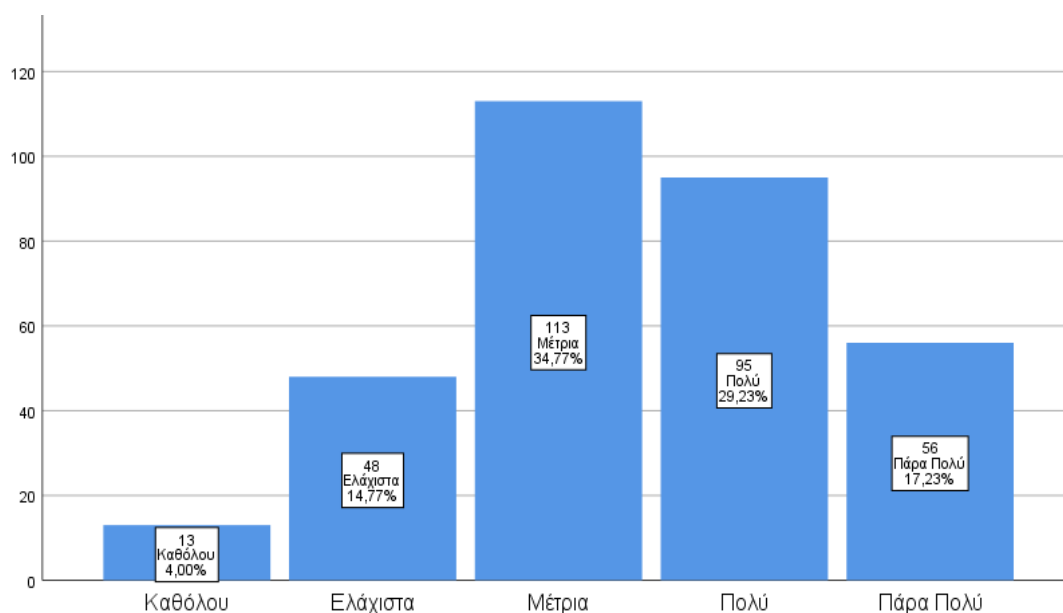
2.3. Αποτελεσματικότητα της επιχείρησης

Ακολούθησε μία σειρά ερωτήσεων που αφορούσε την άποψη των επιχειρηματιών σε μία σειρά από ζητήματα που άπτονται της λειτουργίας, της αποτελεσματικότητας, των προβλημάτων και των αναγκών της επιχείρησής τους.

Μία βασική ερώτηση προκειμένου να αποτυπωθεί το κλίμα της επιχειρηματικότητας είναι κατά πόσο νιώθουν ικανοποιημένοι από την πορεία της επιχείρησής τους.

Σχεδόν 1 στους 2 (46,5%) δηλώνουν πολύ ή πάρα πολύ ικανοποιημένοι με την πορεία της επιχείρησής τους, ενώ 1 στους 5 (18,8%) δηλώνουν ελάχιστα ή καθόλου ικανοποιημένοι, ποσοστά τα οποία δεδομένων των συνθηκών μπορούν να χαρακτηριστούν ως αισιόδοξα.

Γράφημα 14: Πόσο ικανοποιημένος είστε από την έως τώρα πορεία της επιχείρησής σας;

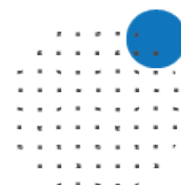
Σε κλαδικό επίπεδο περισσότερο ικανοποιημένοι είναι οι επιχειρηματίες στην υγεία και στην εκπαίδευση ενώ λιγότερο ικανοποιημένοι είναι οι αγρότες. Σε όρους μεγέθους των επιχειρήσεων περισσότερο ικανοποιημένοι για την πορεία της επιχείρησής τους δήλωσαν οι ιδιοκτήτες μεγάλων επιχειρήσεων που απασχολούν από 10 έως 29 άτομα.

Τα μεγαλύτερα ποσοστά επιχειρηματιών που δήλωσαν ικανοποιημένοι από την πορεία της επιχείρησής τους ανήκουν σε αυτούς που ξεκίνησαν την επιχείρησή τους λόγω επιχειρηματικής ευκαιρίας.

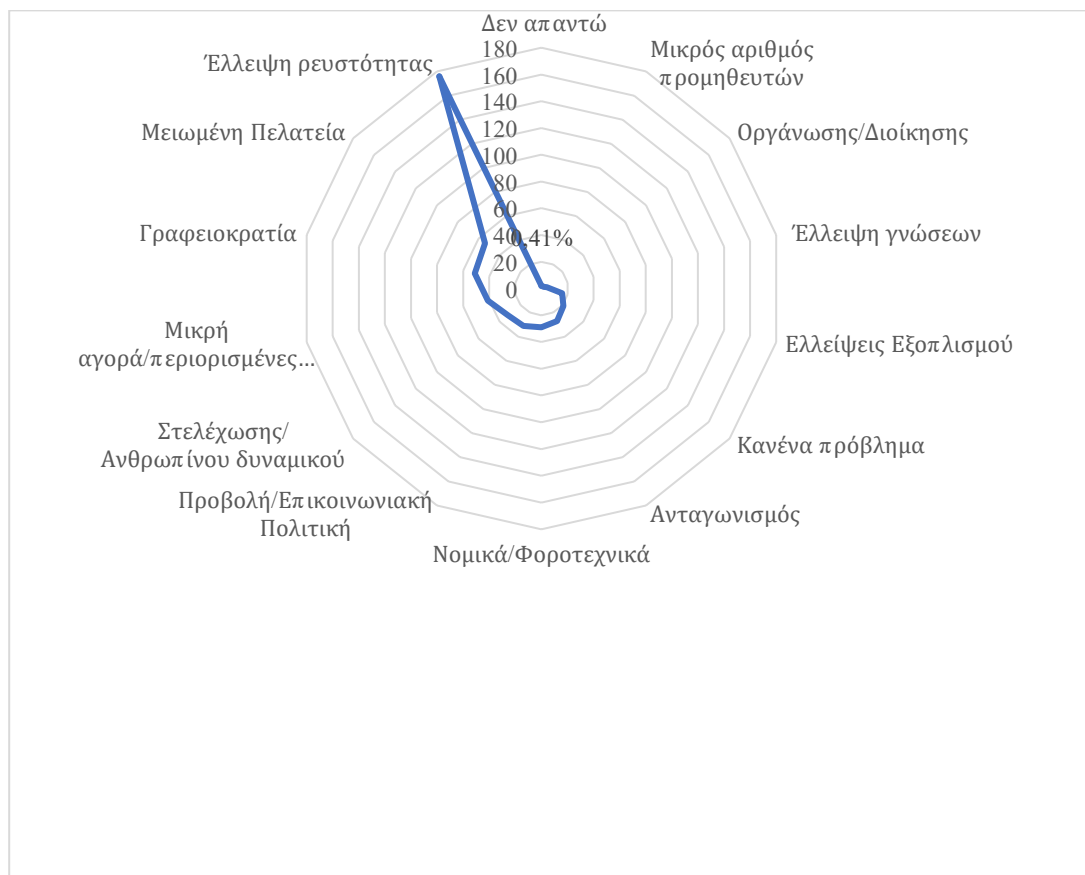
Ακολούθησε μία σειρά ερωτήσεων που αφορούσε στην αποτύπωση των σημαντικότερων προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις της περιοχής σήμερα. Συγκεκριμένα τους ζητήσαμε να μας δηλώσουν για τον κάθε ένα από τους παρακάτω παράγοντες ξεχωριστά εάν αποτελεί πρόβλημα για την επιχείρησή τους:

- Στελέχωσης/ Ανθρωπίνου δυναμικού.
- Έλλειψη ρευστότητας.
- Ελλείψεις Εξοπλισμού.
- Γραφειοκρατία.
- Μειωμένη Πελατεία.
- Ανταγωνισμός.
- Προβολή/Επικοινωνιακή Πολιτική.
- Νομικά/Φοροτεχνικά.
- Μικρή αγορά/περιορισμένες ευκαιρίες.
- Μικρός αριθμός προμηθευτών.
- Έλλειψη γνώσεων.
- Οργάνωσης/Διοίκησης.
- Κανένα πρόβλημα.
- Άλλο __ (καταγράψτε τι)_____.

Ως εκ τούτου υπήρχε δυνατότητα η κάθε επιχείρηση να δηλώσει ότι αντιμετωπίζει πάνω από ένα προβλήματα. Όπως φαίνεται και από το παρακάτω γράφημα η έλλειψη ρευστότητας προκύπτει με διαφορά ως το σημαντικότερο πρόβλημα αφού συγκεντρώνει το 36% των απαντήσεων και ακολουθούν η μειωμένη πελατεία (11%), η γραφειοκρατία (10,5%), η μικρή αγορά (8,5%) και προβλήματα στελέχωσης (6,6%).

Γράφημα 15: Ποια κατά τη γνώμη σας είναι τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει η επιχείρησή σας;

Εστιάζοντας στα υπόλοιπα προβλήματα πλην της έλλειψης ρευστότητας διαπιστώνουμε ότι σε κλαδικό επίπεδο η μειωμένη πελατεία αποτελεί πρόβλημα για το 37% των ξενοδοχειακών επιχειρήσεων και των εστιατορίων, η γραφειοκρατία που είναι για το 75% των κατασκευαστικών επιχειρήσεων, καθώς και τα νομοτεχνικά φοροτεχνικά ζητήματα για το 33% των μεταποιητικών επιχειρήσεων.

Πέρα από τα καταγραφέντα προβλήματα με βάση τη λίστα των προβλημάτων που τους απευθύναμε αξίζει να σημειωθεί ότι δύο εμπορικές επιχειρήσεις επέλεξαν να δηλώσουν ως «άλλο» πρόβλημα την κλειστή αγορά λόγω της πανδημίας ενώ δύο επιχειρήσεις του αγροτικού τομέα τις χαμηλές τιμές διάθεσης του προϊόντος τους.

Μένοντας στα προβλήματα των επιχειρήσεων ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχει να εξετάσουμε τη συσχέτισή τους με το μέγεθος των επιχειρήσεων. Όπως φαίνεται το σημαντικό πρόβλημα της έλλειψης ρευστότητας φαίνεται να πλήττει περισσότερο τους αυτοαπασχολούμενους χωρίς προσωπικό αφού το 70% απάντησαν θετικά σε αντίθεση

με τις υπόλοιπες κατηγορίες μεγεθών που εμφανίζουν μικρότερα ποσοστά. Τέλος, το πρόβλημα της στελέχωσης φαίνεται να απασχολεί το 31% των μεγάλων επιχειρήσεων.

Στη συνέχεια τους ρωτήσαμε ποιες είναι οι σημαντικότερες ανάγκες της επιχείρησής τους επιλέγοντας μία από τις παρακάτω τέσσερις επιλογές:

- Ενίσχυσης της ρευστότητας.
- Προβολής και μάρκετινγκ για την προσέλκυση πελατών.
- Εκπαίδευσης σε νέες τεχνικές.
- Άλλη ανάγκη.

Όπως είναι αναμενόμενο, με βάση τις απαντήσεις που λάβαμε αναφορικά με τα προβλήματά τους, η ενίσχυση της ρευστότητας είναι η σημαντικότερη ανάγκη για το 68% των επιχειρήσεων.

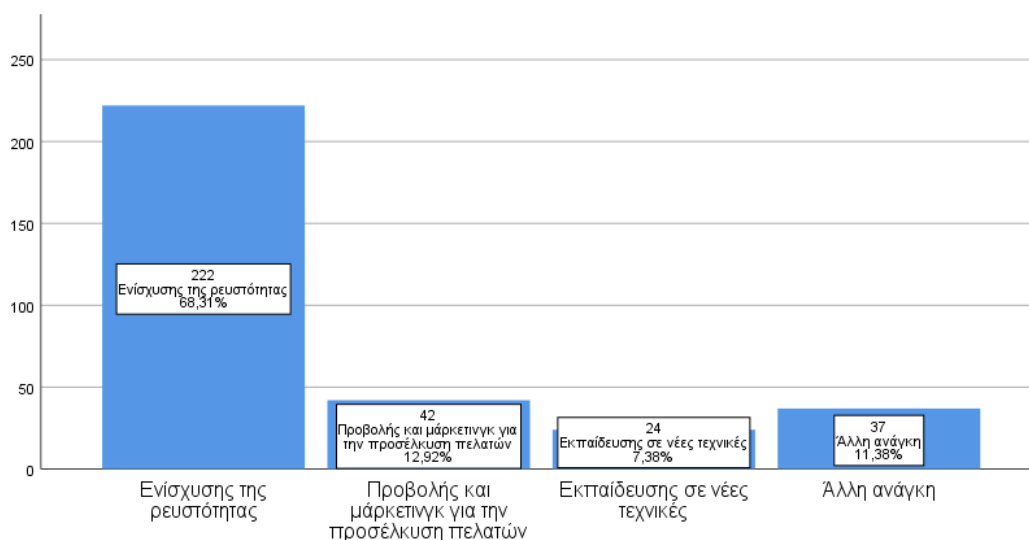
Σε κλαδικό επίπεδο η ανάγκη της ρευστότητας είναι περισσότερο σημαντική για τους αγρότες (89,5%) και τα ξενοδοχεία και τα εστιατόρια (78%).

Πέρα από την ανάγκη της ρευστότητας, η προβολή και το μάρκετινγκ για την προσέλκυση πελατών προκύπτει ως δεύτερη αλλά σημαντική ανάγκη για τις επιχειρήσεις του κλάδου των κατασκευών (37,5%) και του εμπορίου (17,5%) αντίστοιχα. Η εκπαίδευση σε νέες τεχνικές προκύπτει ως δεύτερη αλλά σημαντική ανάγκη για τον κλάδο της ενέργειας (31%). Τέλος στον κλάδο της εκπαίδευσης η ρευστότητα και η εκπαίδευση σε νέες τεχνικές προκύπτουν ως εξίσου σημαντικές ανάγκες.

Αναφορικά με τη συσχέτιση των αναγκών με το μέγεθος των επιχειρήσεων, φαίνεται πως η ρευστότητα είναι η σημαντικότερη ανάγκη για το 77% των αυτοαπασχολούμενων χωρίς προσωπικό, ενώ για ένα σημαντικό κομμάτι (27,6%) των μεγαλύτερων επιχειρήσεων με 10-49 άτομα προσωπικό σημαντικότερη ανάγκη είναι η εκπαίδευση σε νέες τεχνικές.

Γράφημα 16: Ποιες κατά τη γνώμη σας είναι οι σημαντικότερες ανάγκες που έχει η επιχείρησή σας (επιλέξτε με σειρά σημαντικότητας);

Αναφορικά με την εξέλιξη της απασχόλησης κατά το τελευταίο έτος η συντριπτική πλειοψηφία των επιχειρήσεων (78,1%) φαίνεται ότι κατάφερε να κρατήσει αμετάβλητο το ανθρώπινο δυναμικό, το 9,2% δήλωσε ότι το αύξησε, ενώ μόνο το 7,7% των επιχειρήσεων δήλωσε ότι υπήρξε μείωση.

Στις επιχειρήσεις που δήλωσαν αύξηση του ανθρώπινου δυναμικού τους περίπου οι μισές το αύξησαν έως κατά 25%, περίπου 1 στις 3 έως 50% και περίπου 1 στις 10 το διπλασίασαν.

Στις επιχειρήσεις που δήλωσαν μείωση του ανθρώπινου δυναμικού τους, περίπου οι μισές το μείωσαν έως κατά 24% και περίπου 1 στις 4 έως κατά 50%.

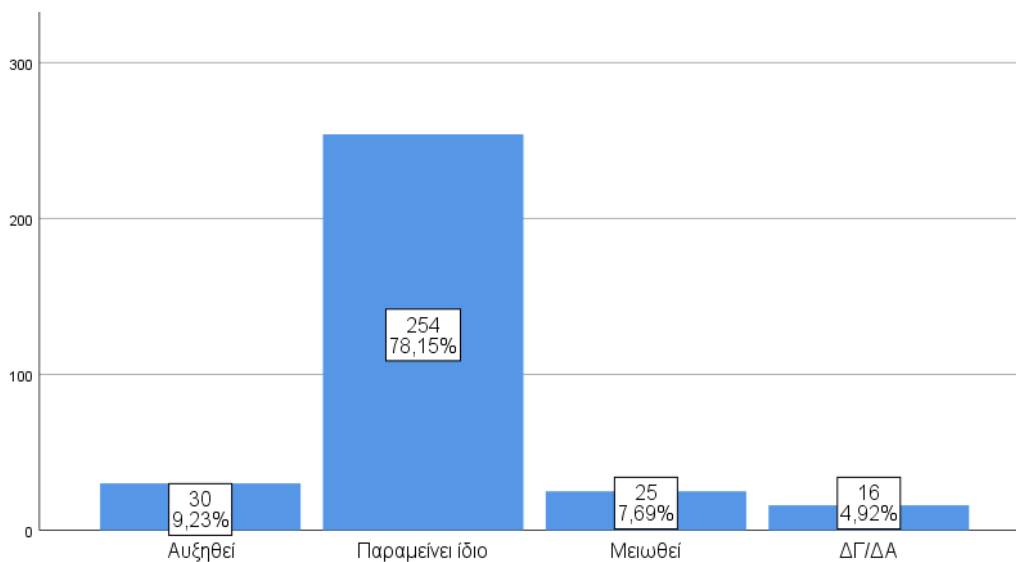
Σε κλαδικό επίπεδο, στους κλάδους των **κατασκευών** και της **ενέργειας** εντοπίζονται οι περισσότερες επιχειρήσεις στις οποίες το ανθρώπινο δυναμικό αυξήθηκε το τελευταίο έτος με το 25% των κατασκευαστικών και το 15,4% των επιχειρήσεων ενέργειας να έχουν δηλώσει αύξηση.

Αντίθετα, οι μεγαλύτερες μειώσεις παρατηρήθηκαν στις αγροτικές επιχειρήσεις και στα ξενοδοχεία και εστιατόρια με το 10,5% των πρώτων και το 7,3% των δεύτερων να δηλώνουν μείωση προσωπικού κατά το τελευταίο έτος.

Η κατάσταση είναι πιο ξεκάθαρη αναφορικά με το μέγεθος των επιχειρήσεων εφόσον φαίνεται μία ξεκάθαρη θετική σχέση του μεγέθους της επιχείρησης με τη μεταβολή της

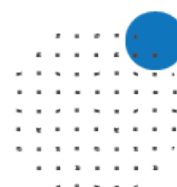
απασχόλησης. Συγκεκριμένα περισσότερες επιχειρήσεις (5,8%) με μείωση προσωπικού εντοπίζονται στους αυτοαπασχολούμενους (πρώην εργοδότες) ενώ οι περισσότερες επιχειρήσεις (10,3%) με αύξηση προσωπικού εντοπίζονται στις μεγαλύτερες επιχειρήσεις που απασχολούν από 10–49 άτομα προσωπικό.

Γράφημα 17: Σε σχέση με πέρυσι, το ανθρώπινο δυναμικό, έχει:

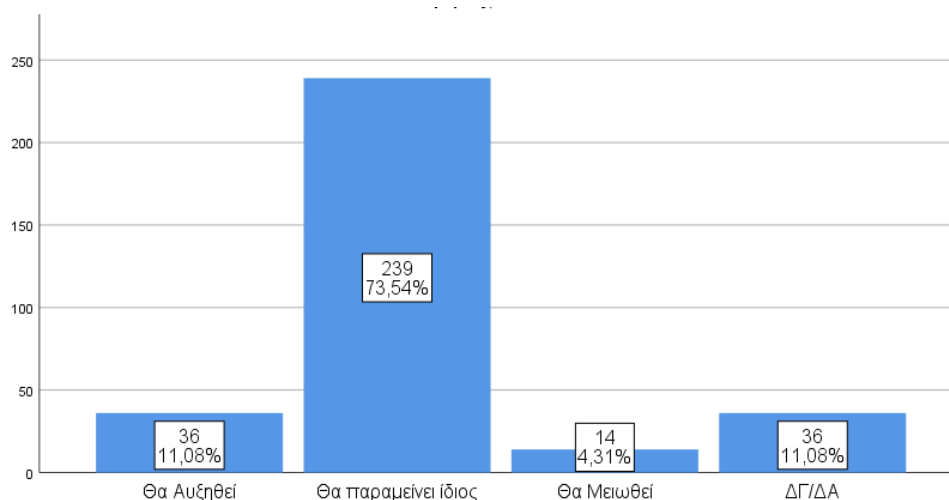

Τους ρωτήσαμε επίσης ποια είναι η πρόβλεψή τους για την εξέλιξη του προσωπικού της επιχείρησής τους το επόμενο έτος.

Το 11,1% των επιχειρηματιών προβλέπουν ότι ο αριθμός εργαζομένων στην επιχείρησή τους θα αυξηθεί το επόμενο έτος ενώ μόνο 4,3% προβλέπουν ότι θα μειωθεί. Οι περισσότερες επιχειρήσεις που αναμένουν αύξηση της απασχόλησης το επόμενο έτος εντοπίζονται στους κλάδους της ενέργειας (15,4%), των κατασκευών (12,5%) και των ξενοδοχείων και εστιατορίων (12,2%).

Γράφημα 18: Ποια είναι η πρόβλεψη σας για τον αριθμό των εργαζομένων της επιχείρησής σας τους επόμενους δώδεκα μήνες;

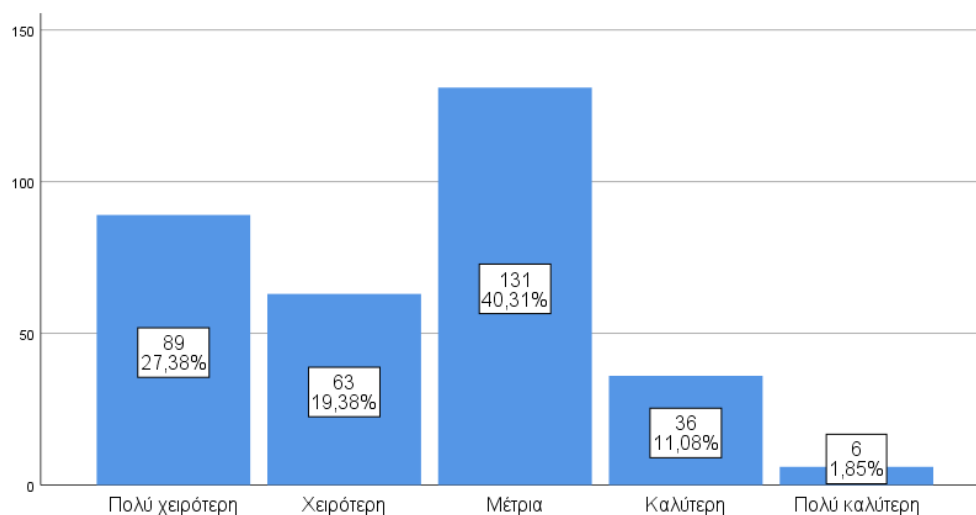
Σε δύο ερωτήσεις που ακολούθησαν τους προσπαθήσαμε να αποτυπώσουμε την αντίληψή τους για την οικονομική απόδοση της επιχείρησής τους γενικά και για το τζίρο της πιο συγκεκριμένα.

Μόνο ένα μικρό ποσοστό (11,1%) των επιχειρηματιών χαρακτηρίζουν ως βελτιωμένη την οικονομική απόδοση των επιχειρήσεών τους, ενώ σχεδόν οι μισοί (46,8%) τη χαρακτηρίζουν ως επιδεινωμένη και το 40,3% ως μέτρια.

Ο μοναδικός κλάδος στον οποίο περισσότερες επιχειρήσεις χαρακτηρίζουν ως βελτιωμένη την οικονομική τους κατάσταση από αυτές που την χαρακτηρίζουν ως επιδεινωμένη, είναι αυτός της ενέργειας. Οι κλάδοι που συγκεντρώνουν τις περισσότερες επιχειρήσεις που χαρακτηρίζουν ως επιδεινωμένη την οικονομική τους κατάσταση είναι αυτοί των αγροτών, της μεταποίησης και των κατασκευών.

Σε επίπεδο μεγέθους επιχείρησης, είναι σαφής η επικράτηση των αρνητικών απόψεων στους αυτοαπασχολούμενους έναντι των μεγαλύτερων επιχειρήσεων, ενώ κάποιο ρόλο εδώ φαίνεται να παίζει και το κίνητρο της επιχειρηματικότητας αφού σημαντικά λιγότεροι «επιχειρηματίες ευκαιρίες» δήλωσαν χειροτέρευση σε σχέση με τους «επιχειρηματίες ανάγκης» και τους «επιχειρηματίες διαδοχής».

Γράφημα 19: Ποια πιστεύετε πως είναι η κατάσταση της επιχείρησής σας, ως προς την οικονομική της απόδοση;

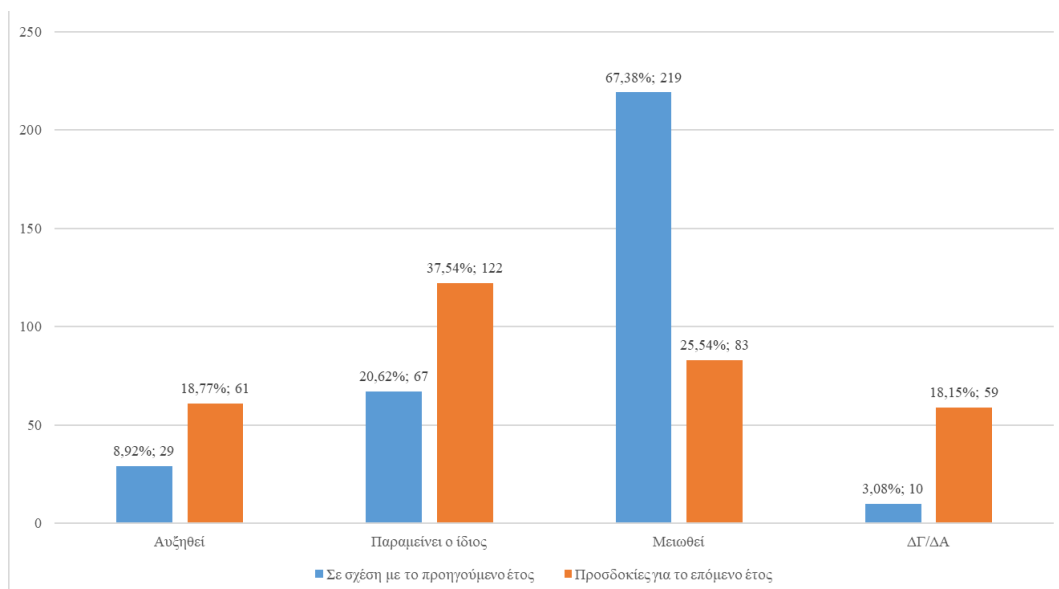

Στη συνέχεια τους ρωτήσαμε ποια είναι η εξέλιξη του τζίρου τους σε σχέση με το προηγούμενο έτος και ποια αναμένουν να είναι στο επόμενο έτος.

Το 67,4% των επιχειρήσεων δήλωσαν ότι ο τζίρος τους μειώθηκε το τελευταίο έτος ενώ μόνο 8,9% δήλωσαν ότι ο τζίρος τους αυξήθηκε. Εν τούτοις φαίνεται να κυριαρχεί μία μικρή αισιοδοξία ως προς τον περιορισμό της πτώσης του τζίρου για το επόμενο έτος καθώς τα ποσοστά αυτών που αναμένουν αύξηση στο μέλλον είναι διπλάσια (18,8%) των ποσοστών αυτών που πέτυχαν αύξηση το προηγούμενο έτος. Αντίστοιχα τα ποσοστά αυτών που αναμένουν μείωση του τζίρου τους το επόμενο έτος μειώθηκαν πάνω από 60% σε σχέση με αυτούς που είχαν μείωση τζίρου το προηγούμενο έτος.

Σε επίπεδο κλάδου, το ισοζύγιο επιχειρήσεων που δήλωσαν αύξηση σε σχέση με αυτές που δήλωσαν μείωση είναι πιο θετικό για του κλάδους της εκπαίδευσης, των κατασκευών και της ενέργειας. Αντίθετα οι περισσότερες επιχειρήσεις με μείωση τζίρου εμφανίζονται στον αγροτικό τομέα και στα ξενοδοχεία και εστιατόρια. Αναφορικά με τις προσδοκίες για το μέλλον, ο κλάδος με τις περισσότερες επιχειρήσεις που αναμένουν πτώση του τζίρου είναι η μεταποίηση ενώ ο κλάδος με τις καλύτερες προσδοκίες είναι η εκπαίδευση.

Γράφημα 20: Κύκλος εργασιών της επιχείρησης.

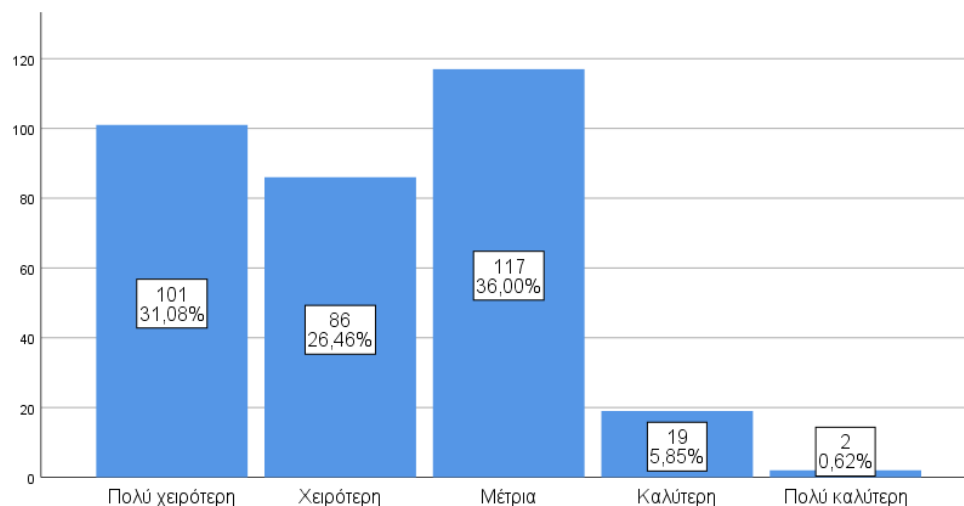

Προκειμένου να μπορέσουμε να κάνουμε καλύτερο έλεγχο των αποτελεσμάτων για τις επιχειρήσεις τους απευθύναμε ακριβώς τις ίδιες ερωτήσεις για την οικονομική απόδοση και τον τζίρο αλλά αυτή τη φορά ζητώντας την άποψή τους για την εξέλιξη στην κλάδο τους. Τα αποτελέσματα φαίνονται να ταυτίζονται.

Το 57,5% των επιχειρηματιών βλέπουν την οικονομική απόδοση του κλάδου τους να έχει χειροτερέψει ενώ μόνο ελάχιστοι (5,8%) βλέπουν την κατάσταση στον κλάδο τους καλύτερη.

Σε επίπεδο κλάδου, οι περισσότερες αρνητικές αντιλήψεις για την οικονομική απόδοση του κλάδου τους συγκεντρώνονται στους αγρότες, τα ξενοδοχεία και τα εστιατόρια καθώς και τον κλάδο των κατασκευών.

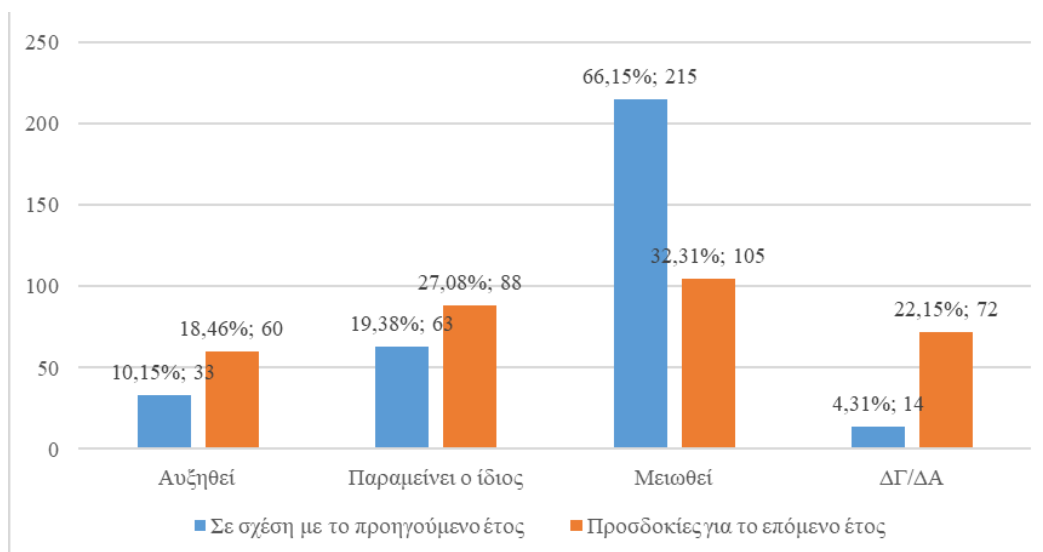
Γράφημα 21: Ποια πιστεύετε πως είναι η κατάσταση του κλάδου σας σήμερα ως προς την οικονομική του απόδοση;

Αναφορικά με την εξέλιξη του τζίρου στον κλάδο τους, 66,1% των επιχειρηματιών διέγνωσαν πτώση του τζίρου στον κλάδο τους το τελευταίο έτος, ενώ μόνο το 10,1% διέγνωσε αύξηση. Εν τούτοις, και εδώ διακρίνεται μία μικρή αισιοδοξία ως προς τον περιορισμό της πτώσης του τζίρου του κλάδου για το επόμενο έτος, τα ποσοστά αυτών που αναμένουν αύξηση είναι κατά 80% υψηλότερα από αυτούς που διέγνωσαν αύξηση κατά το προηγούμενο έτος ενώ τα ποσοστά αυτών που αναμένουν μείωση είναι περίπου στο μισό από αυτούς που διέγνωσαν μείωση κατά το προηγούμενο έτος.

Σε επίπεδο κλάδου, οι περισσότερες επιχειρήσεις που διέγνωσαν μείωση στον τζίρο του κλάδου τους εντοπίζονται στον αγροτικό τομέα και στα ξενοδοχεία και εστιατόρια. Σε σχέση με τις μελλοντικές προσδοκίες για τον κλάδο τους, πιο αισιόδοξες είναι στο σύνολό τους οι επιχειρήσεις της εκπαίδευση όπου το ισοζύγιο αρνητικών και θετικών προσδοκιών είναι ισοσκελισμένο. Αντίθετα τις χειρότερες προσδοκίες φαίνεται να έχει ο κλάδος της μεταποίησης.

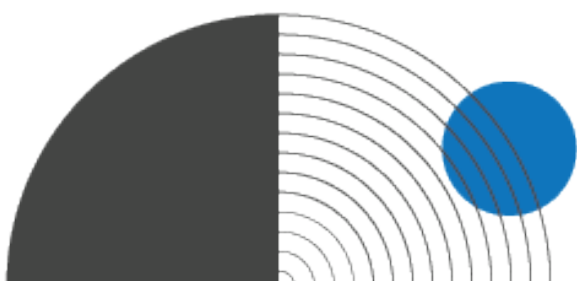
Γράφημα 22: Τζίρος του κλάδου.

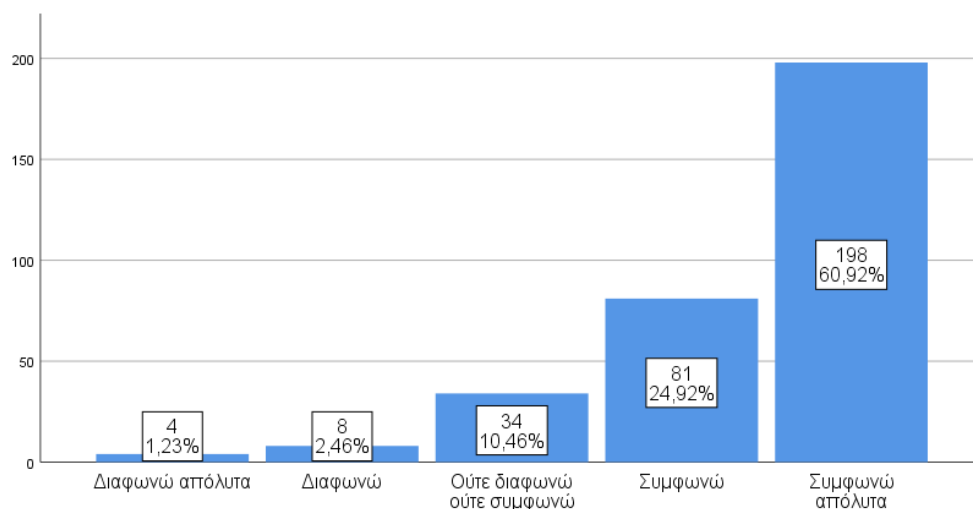
2.4. Απόψεις για την επιχειρηματικότητα

Ακολούθησε μία σειρά από ερωτήσεις σχετικές με το επιχειρείν. Στόχος μας ήταν να σχηματίσουμε μία σφαιρική εικόνα για τις στάσεις και τις αντιλήψεις των επιχειρηματιών της πόλης και να δούμε κατά πόσο το κίνητρο που τους ώθησε στην επιχειρηματικότητα παίζει κάποιο ρόλο σε αυτές.

Το 85,5% των επιχειρηματιών υποστηρίζουν ότι είναι δύσκολο να ξεκινήσει κάποιος σήμερα μία δική του επιχείρηση, λόγω ελλιπούς οικονομικής στήριξης. Η συγκεκριμένη άποψη, αν και κυριαρχούσα, είναι λιγότερο δημοφιλής μεταξύ των «επιχειρηματιών ευκαιρίας» σε σχέση με τους «επιχειρηματίες διαδοχής» και τους «επιχειρηματίες ανάγκης» με τους τελευταίους να εμφανίζουν τη μεγαλύτερη ταύτιση.

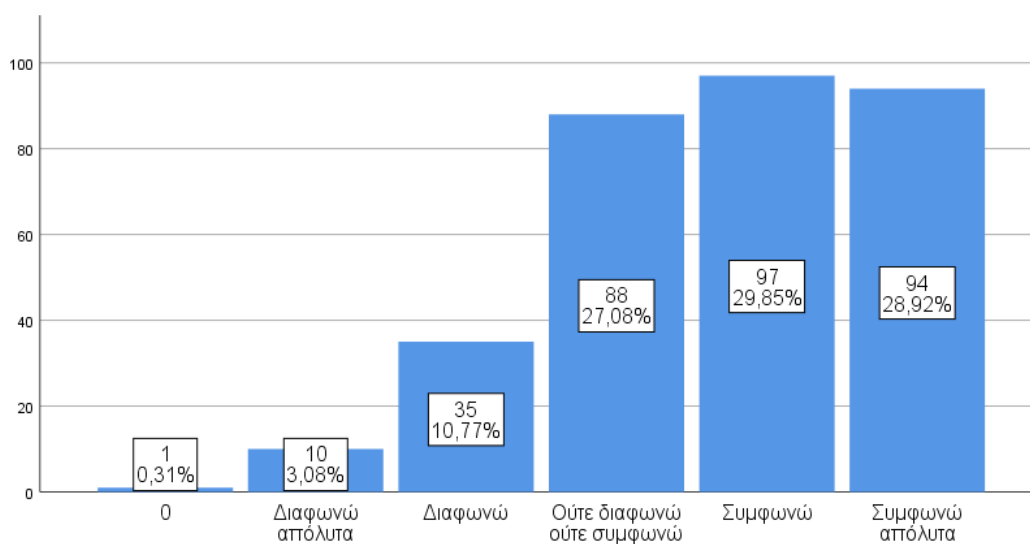

Γράφημα 23: Είναι δύσκολο να ξεκινήσει κάποιος σήμερα μια δική του επιχείρηση, λόγω της ελλιπούς οικονομικής στήριξης.

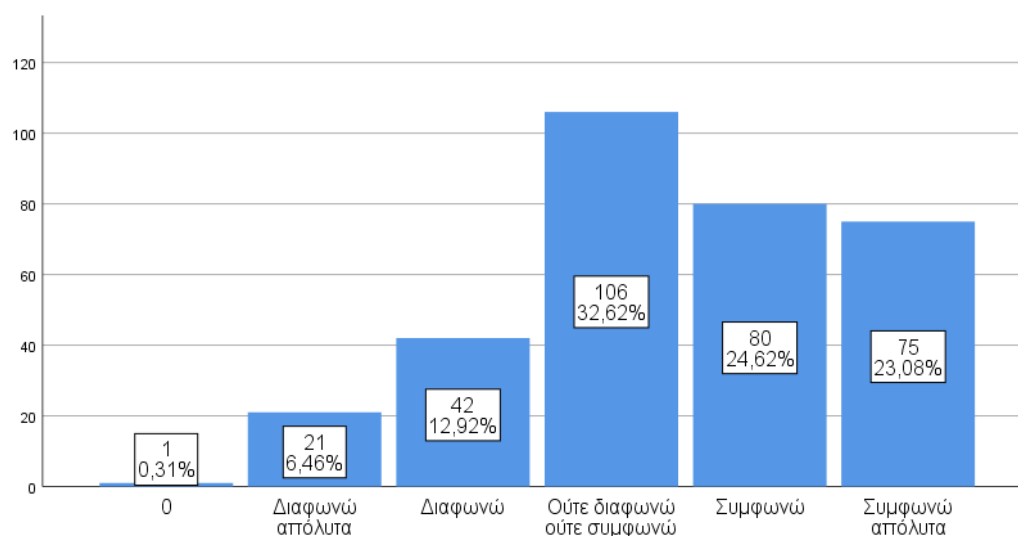
Το 58,8% των επιχειρηματιών υποστηρίζουν ότι είναι δύσκολο να ξεκινήσει κάποιος σήμερα μία δική του επιχείρηση, λόγω των περίπλοκων διαδικασιών. Αναφορικά με το κίνητρο της επιχειρηματικότητας, διακρίνουμε ότι «επιχειρηματίες διαδοχής» φαίνονται να ταυτίζονται περισσότερο με την άποψη αυτή σε σχέση με τους «επιχειρηματίες ευκαιρίας» και τους «επιχειρηματίες ανάγκης».

Γράφημα 24: Είναι δύσκολο να ξεκινήσει κάποιος σήμερα μια δική του επιχείρηση, λόγω των περίπλοκων διαδικασιών;

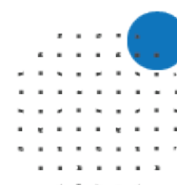

Το 47,7% των επιχειρηματιών υποστηρίζουν ότι είναι δύσκολο να ξεκινήσει κάποιος σήμερα μία δική του επιχείρηση, λόγω μη επαρκών πληροφοριών σχετικά με το πως μπορεί να ξεκινήσει μία επιχείρηση. Εδώ η διαφορά μεταξύ των επιχειρηματιών ευκαιρίας σε σχέση με τις υπόλοιπες δύο κατηγορίες είναι σημαντική καθώς μόνο το 40,7% των επιχειρηματιών ευκαιρίας ταυτίζονται με αυτή την άποψη, σε αντίθεση με το 57,1% των επιχειρηματιών ανάγκης και το 49,5% των επιχειρηματιών διαδοχής.

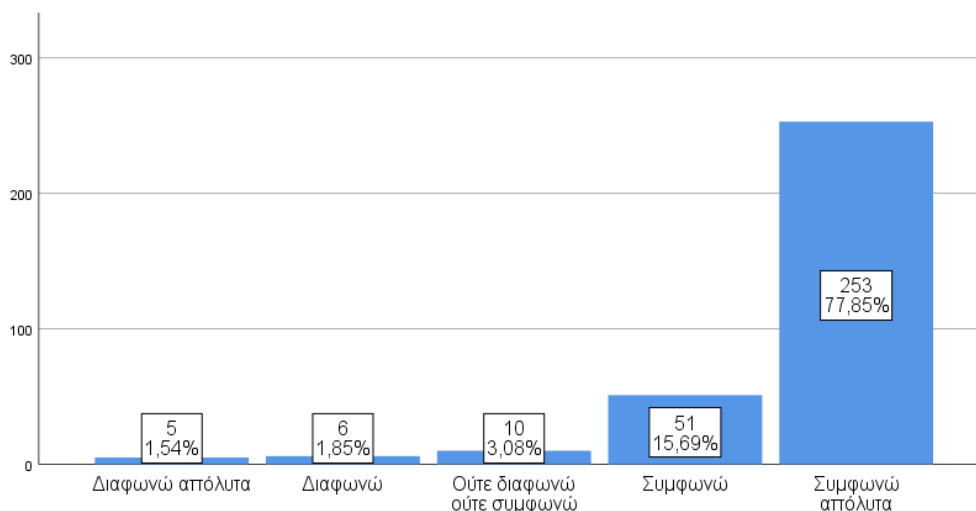
Γράφημα 25 : Είναι δύσκολο να συγκεντρωθούν σήμερα πληροφορίες σχετικά με το πως μπορεί να ξεκινήσει μια επιχείρηση.

Το 93,5% των επιχειρηματιών υποστηρίζουν ότι είναι δύσκολο να ξεκινήσει κάποιος σήμερα μία δική του επιχείρηση, γιατί το τρέχον οικονομικό κλίμα δεν είναι ευνοϊκό. Με την άποψη αυτή συμφωνούν το 89,3% των «επιχειρηματιών ευκαιρίας», το 100% των «επιχειρηματιών ανάγκης» και το 94,3% των «επιχειρηματιών διαδοχής».

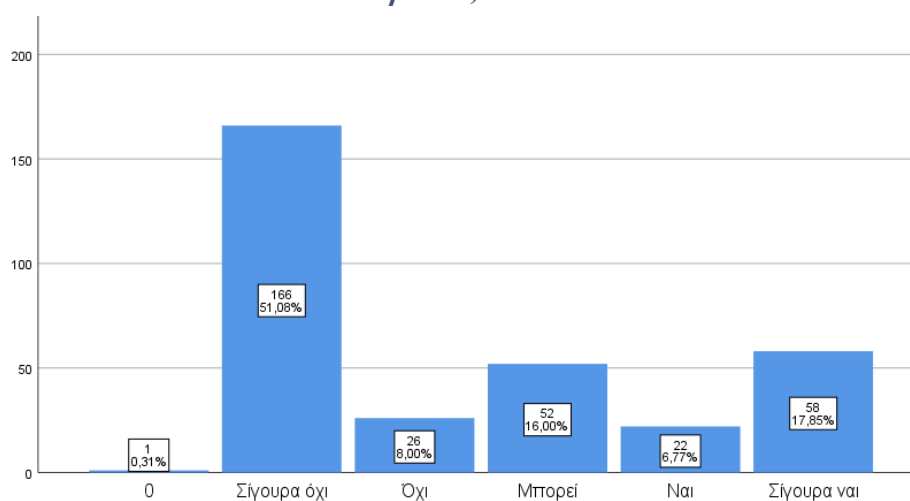

Γράφημα 26: Το τρέχον οικονομικό κλίμα δεν είναι ευνοϊκό για τους ανθρώπους που θέλουν να ξεκινήσουν τη δική τους επιχείρηση.

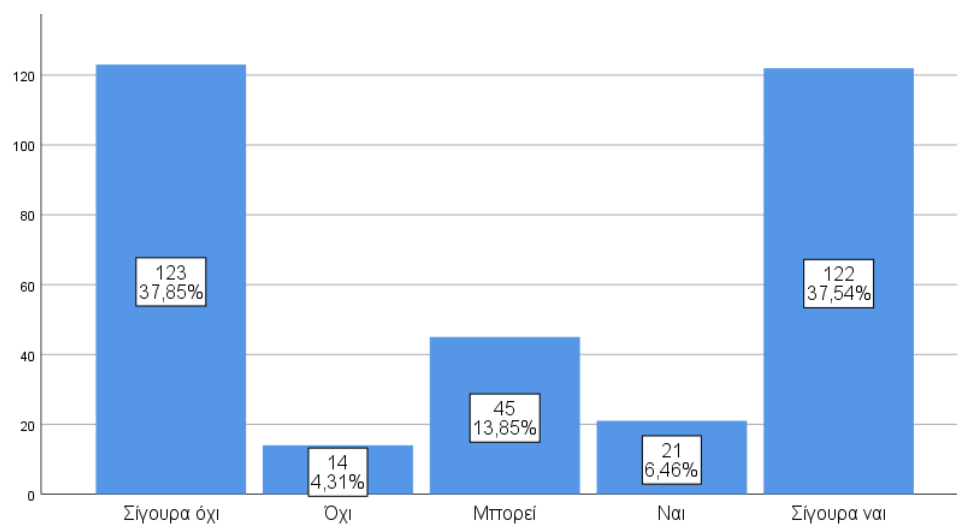
Το 59,1% των επιχειρηματιών δηλώνουν ότι δεν πρόκειται να δραστηριοποιηθούν σε άλλους κλάδους την επόμενη τριετία ενώ αντίθετα το 24,6% των επιχειρηματιών δήλωσαν ότι πρόκειται να δραστηριοποιηθούν σε άλλους κλάδους την επόμενη τριετία. Πιο αρνητικοί στο να δραστηριοποιηθούν σε άλλους κλάδους είναι οι αγρότες ενώ πιο θετικοί οι επιχειρηματίες στον κλάδο των κατασκευών. Οι «επιχειρηματίες ευκαιρίας» εμφανίζονται πιο τολμηροί αφού το 28,3% αυτών προτίθενται να δραστηριοποιηθούν σε νέους κλάδους, σε σχέση με τους «επιχειρηματίες ανάγκης» και τους «επιχειρηματίες ευκαιρίας» που συγκεντρώνουν ποσοστά 22,9% και 24,8% αντίστοιχα.

Γράφημα 27: Προτίθεστε να δραστηριοποιηθείτε σε άλλους κλάδους την επόμενη τριετία;

Το 44% των επιχειρηματιών είναι διατεθειμένοι να παρέχουν νέα προϊόντα/ υπηρεσίες την επόμενη τριετία ενώ το 13,8% δήλωσαν ότι μπορεί και να το κάνουν. Πιο αρνητικοί στο να παρέχουν νέα προϊόντα/ υπηρεσίες την επόμενη τριετία είναι οι αγρότες ενώ πιο θετικοί οι επιχειρηματίες στον κλάδο των κατασκευών. Η κατηγορία των επιχειρηματιών ανάγκης είναι η μόνη στην οποία επικρατούν οι θετικές απαντήσεις έναντι των αρνητικών με 54% να δηλώνουν θετικοί σε αντίθεση με τους επιχειρηματίες ανάγκης και τους επιχειρηματίες ευκαιρίας που συγκεντρώνουν ποσοστά 28,6% και 37,6% αντίστοιχα.

Γράφημα 28: Προτίθεστε να παρέχετε νέα προϊόντα/υπηρεσίες την επόμενη τριετία;

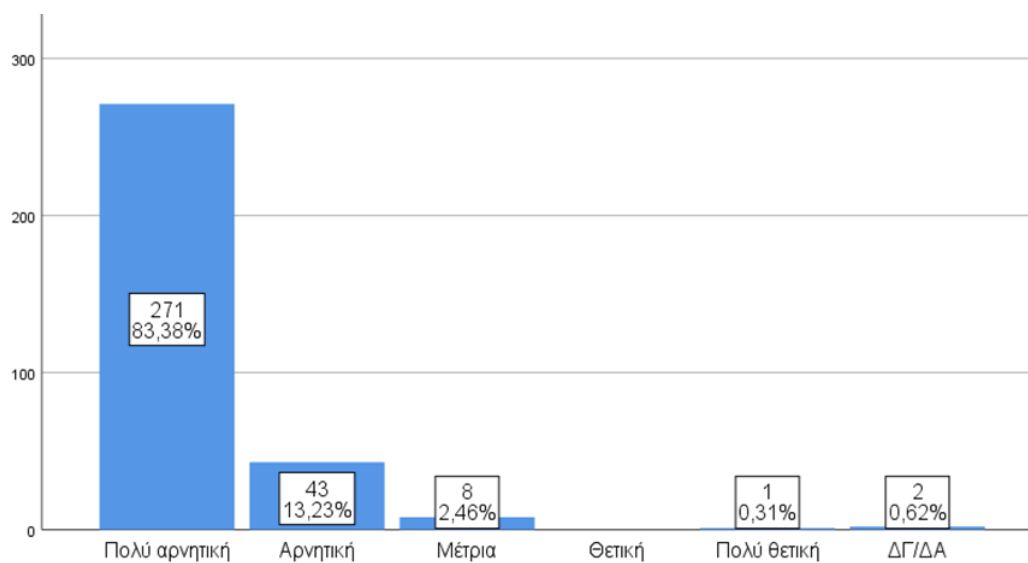

2.5. Επιπτώσεις του Ιανού

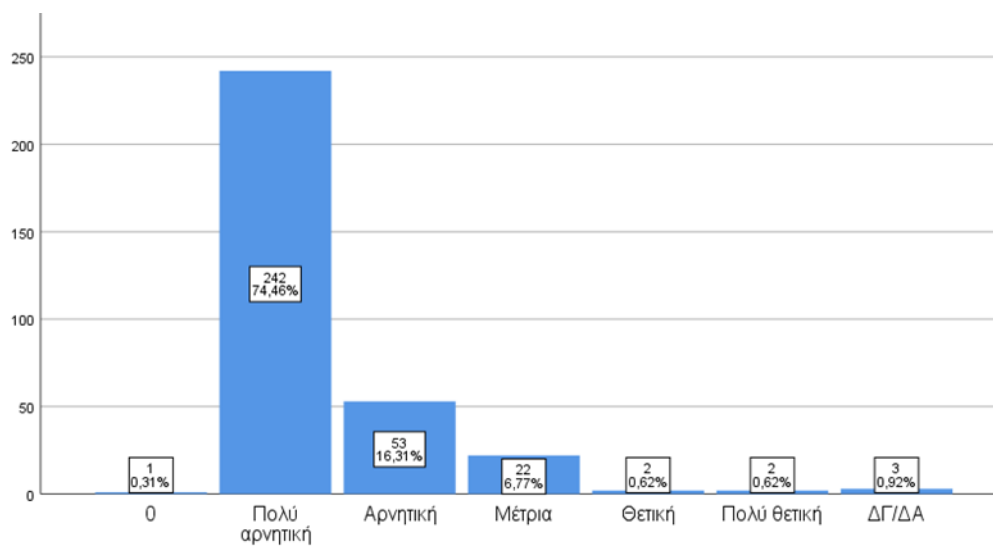
Η επόμενη κατηγορία ερωτήσεων αφορούσε στις επιπτώσεις του Ιανού τόσο την τοπική οικονομία γενικότερα όσο και στην επιχείρηση του ερωτώμενου ειδικότερα.

Το σύνολο σχεδόν των επιχειρηματιών δήλωσαν ότι ο Ιανός είχε ιδιαίτερα αρνητικές επιπτώσεις στην τοπική οικονομία. Συγκεκριμένα 96,6% συμφώνησαν ότι είχε αρνητική επίπτωση στην επιχειρηματική δραστηριότητα γενικά, ενώ 90,8% ότι είχε αρνητική επίπτωση στην απασχόληση γενικά. Επίσης 97,2% συμφώνησαν ότι είχε αρνητική επίπτωση στην τοπική οικονομία και 98,5% ότι είχε αρνητική επίπτωση στην ψυχολογία της τοπικής κοινωνίας.

Γράφημα 29: Ο «ΙΑΝΟΣ» τι είδους επιπτώσεις είχε στην επιχειρηματική δραστηριότητα γενικά;

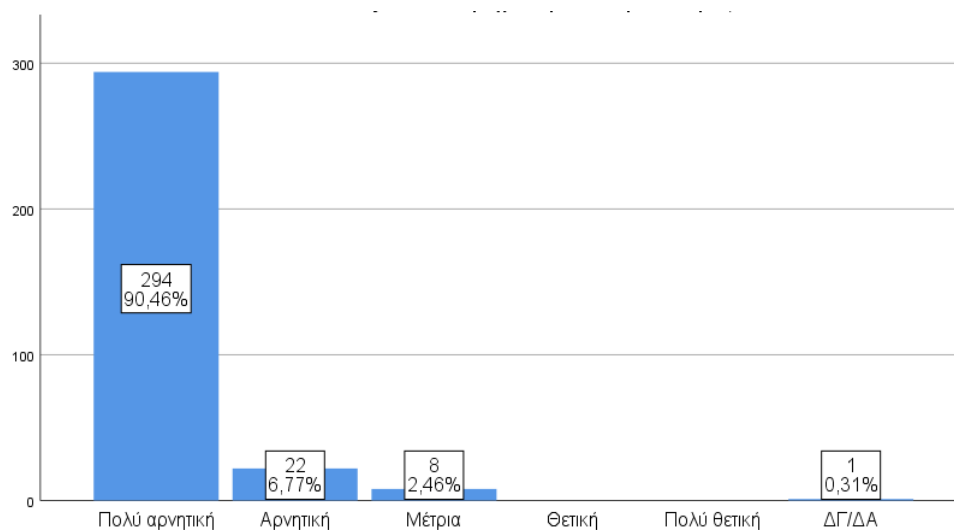

Γράφημα 30: Ο «ΙΑΝΟΣ» τι είδους επιπτώσεις είχε στην απασχόληση γενικά;

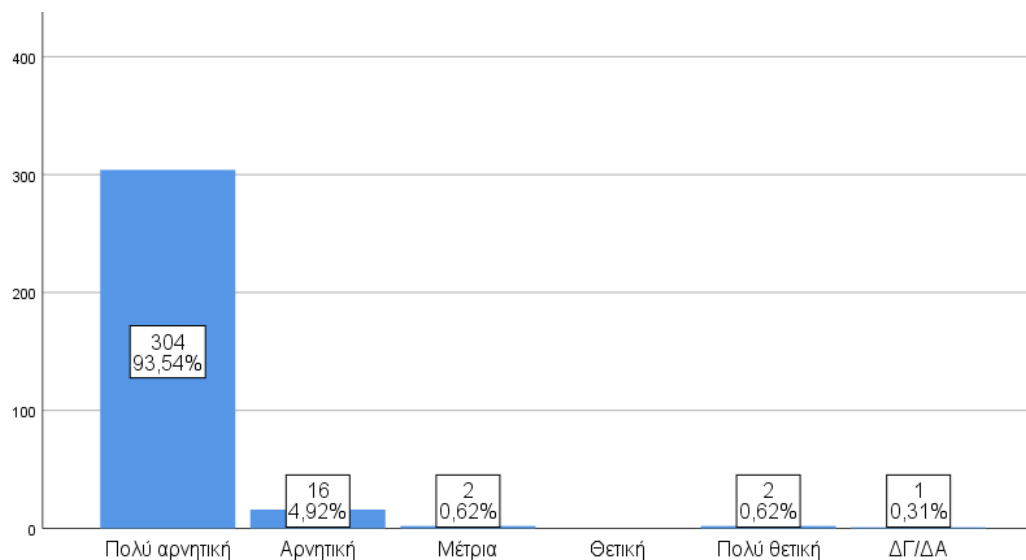

Σχεδόν όλοι οι επιχειρηματίες δήλωσαν ότι ο Ιανός είχε ιδιαίτερα αρνητική επίπτωση τόσο στην τοπική οικονομία όσο και στην ψυχολογία της τοπικής κοινωνίας.

Γράφημα 31: Ο «ΙΑΝΟΣ» τι είδους επιπτώσεις είχε στην τοπική οικονομία;

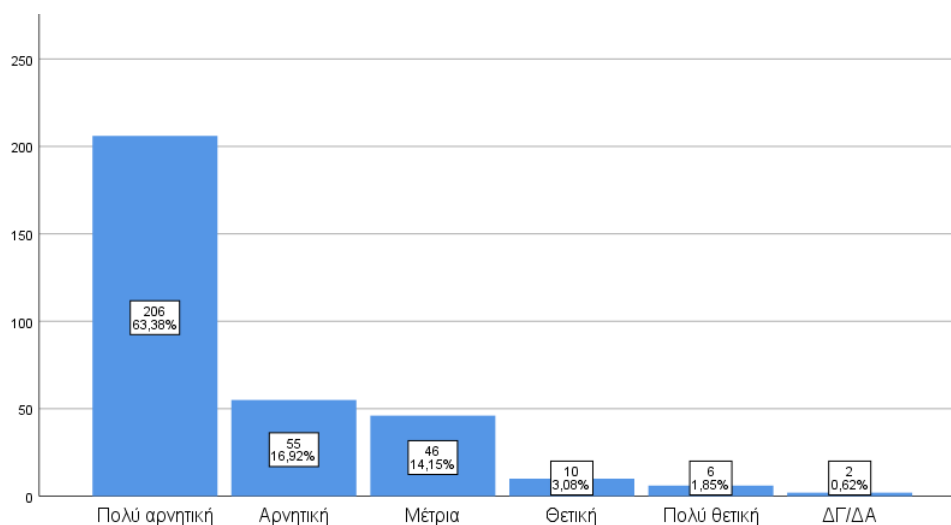
Γράφημα 32: Ο «ΙΑΝΟΣ» τι είδους επιπτώσεις είχε στην ψυχολογία της τοπικής κοινωνίας;

Αναφορικά με τις επιπτώσεις στην επιχείρηση η πλειοψηφία (80,3%) των επιχειρηματιών δήλωσαν ότι ο Ιανός είχε αρνητική επίπτωση στον κλάδο τους. Στους

κλάδους της μεταποίησης (100%) και τις γεωργίας (94,7%) εντοπίζονται οι περισσότερες επιχειρήσεις που δήλωσαν ιδιαίτερα αρνητικές επιπτώσεις, ενώ στους κλάδους της εκπαίδευσης (40%) και των κατασκευών (37,5%) εντοπίζονται οι συγκριτικά λιγότερες επιχειρήσεις που δήλωσαν ότι υπήρξε αρνητική επίπτωση στον κλάδο τους αντίστοιχα. Παραδόξως υπάρχει ένας μικρός αριθμός επιχειρήσεων που εντοπίζονται στους κλάδους των κατασκευών και του εμπορίου που δήλωσαν ότι ο Ιανός επηρέασε θετικά τον κλάδο τους.

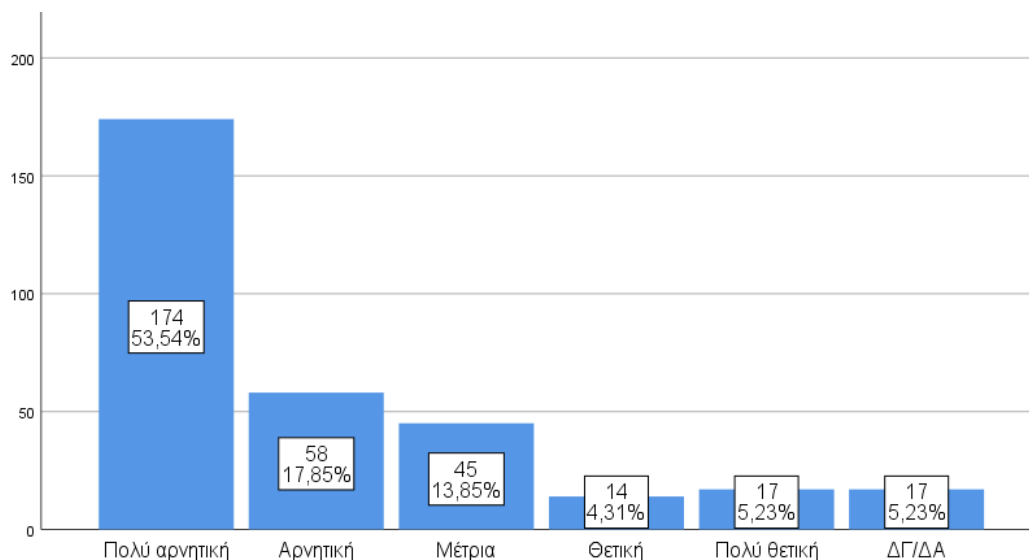
Γράφημα 33: Ο «ΙΑΝΟΣ» τι είδους επιπτώσεις είχε στον κλάδο που δραστηριοποιείστε;

Το 71,4% των επιχειρηματιών δήλωσαν ότι ο Ιανός είχε αρνητική επίπτωση στους εργαζομένους τους. Οι περισσότεροι επιχειρηματίες που δήλωσαν ότι ο Ιανός είχε αρνητική επίπτωση στους εργαζομένους τους ανήκουν στους κλάδους της αγροτικής παραγωγής (94,7%) και της εκπαίδευσης (80%) ενώ τις μικρότερες επιπτώσεις είχε στον κλάδο της ενέργειας. Λιγότερο φαίνεται να επηρεάστηκαν οι εργαζόμενοι στον κλάδο της ενέργειας και των κατασκευών με ποσοστά επιχειρηματιών που δήλωσαν αρνητικές επιπτώσεις 53,8% και 50% αντίστοιχα.

Αξίζει να σημειωθεί ότι στους κλάδους των κατασκευών, της ενέργειας και του εμπορίου υπήρχαν επιχειρηματίες που δήλωσαν θετικές επιπτώσεις.

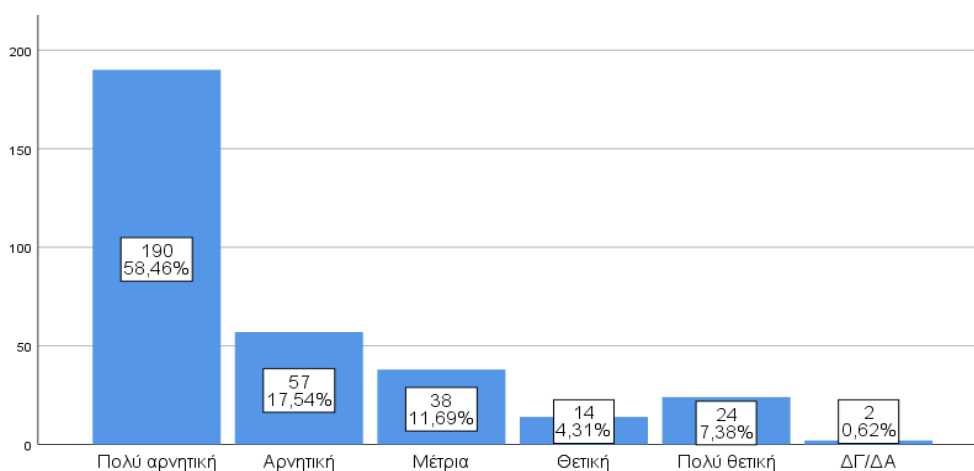
Γράφημα 34: Ο «ΙΑΝΟΣ» τι είδους επιπτώσεις είχε στους εργαζομένους της επιχείρησής σας;

Στους κλάδους της μεταποίησης, των κατασκευών και της εκπαίδευσης όλοι οι επιχειρηματίες δήλωσαν αρνητικές επιπτώσεις. Οι υποδομές των κλάδων του εμπορίου, των ξενοδοχείων και των εστιατορίων φαίνεται να επλήγησαν λιγότερο.

Στους κλάδους του χονδρικού εμπορίου, των ξενοδοχείων και των εστιατορίων, παραδόξως υπάρχουν επιχειρήσεις που δήλωσαν θετικές επιδράσεις.

Γράφημα 35: Ο «ΙΑΝΟΣ» τι είδους επιπτώσεις είχε στις κριτικές υποδομές της επιχείρησής σας;

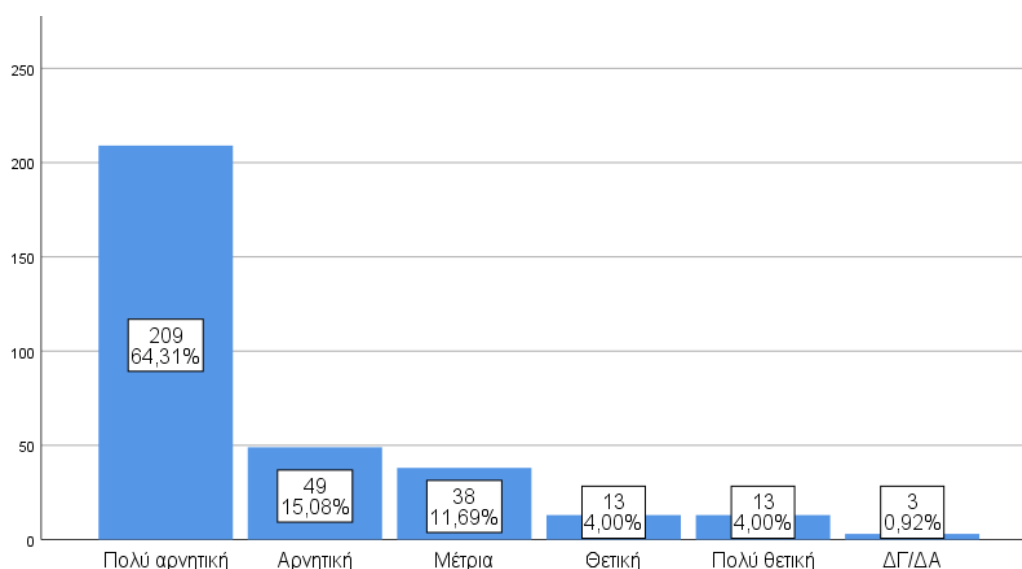

Ποσοστό 79,4% των επιχειρηματιών δήλωσαν ότι ο Ιανός είχε αρνητική επίπτωση στον μηχανολογικό τους εξοπλισμό.

Οι κλάδοι της μεταποίησης, της αγροτικής παραγωγής και της ενέργειας συγκεντρώνουν τους περισσότερους επιχειρηματίες που δήλωσαν αρνητικές επιπτώσεις στον μηχανολογικό τους εξοπλισμό με ποσοστά 100%, 94,7% και 92,3% αντίστοιχα.

Ο εξοπλισμός των επιχειρήσεων του κλάδου των ξενοδοχείων και των εστιατορίων φαίνεται να επηρεάστηκε λιγότερο αφού μόνο 56% των επιχειρηματιών δήλωσαν αρνητικές επιδράσεις, ενώ υπάρχει και ένας σημαντικός αριθμός επιχειρήσεων που δήλωσαν θετικές επιδράσεις.

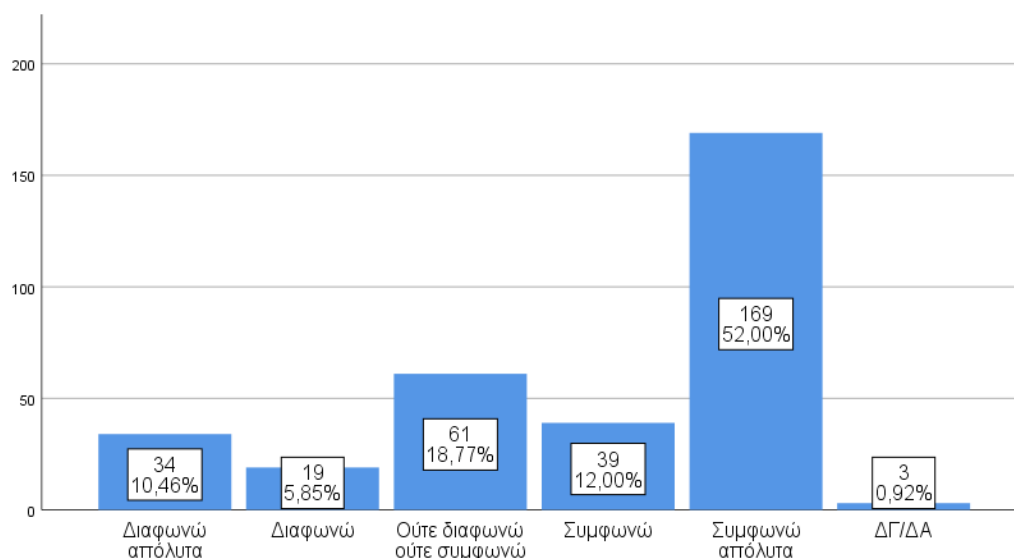
Γράφημα 36: Ο «ΙΑΝΟΣ» τι είδους επιπτώσεις είχε σε μηχανολογικό εξοπλισμό της επιχείρησής σας;

Αναφορικά με τις οικονομικές επιπτώσεις του Ιανού, 64% των επιχειρηματιών υποστηρίζουν ότι ο Ιανός μείωσε τον τζίρο τους. Χειρότερη είναι η κατάσταση στον κλάδο της αγροτικής παραγωγής και τη μεταποίηση όπου 78,9% και 66,7% των επιχειρηματιών δήλωσαν ότι ο τζίρος τους μειώθηκε ενώ στον κλάδο της ενέργειας φαίνεται να συγκεντρώνονται οι λιγότερες επιχειρήσεις (30,7%) που δήλωσαν ότι υπήρχε μείωση του τζίρου τους. Σε όρους μεγέθους ο τζίρος των μεγάλων επιχειρήσεων

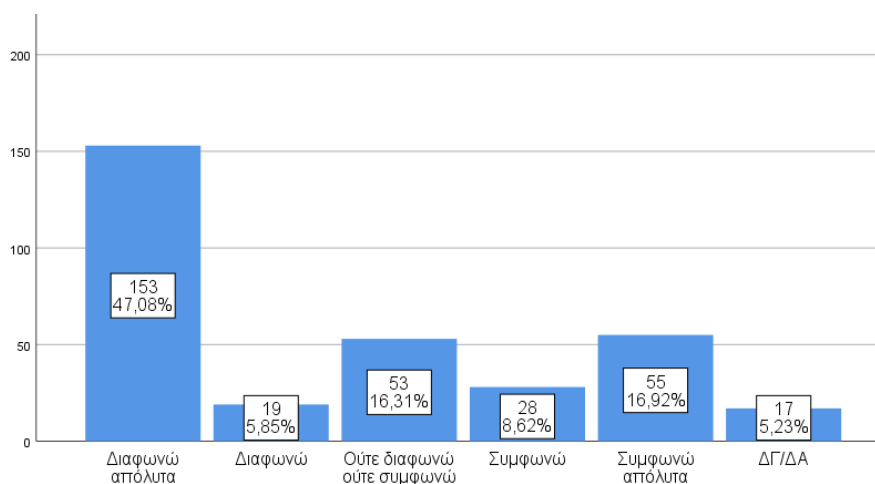
φαίνεται να έχει πληγεί λιγότερο αφού μόνο 13,8% αυτών δήλωσαν ότι ο τζίρος τους μειώθηκε σε αντίθεση με τις επιχειρήσεις μικρότερου μεγέθους όπου τα ποσοστά είναι πολλαπλάσια.

Γράφημα 37: Ο «ΙΑΝΟΣ» συνέβαλε στη μείωση του κύκλου εργασιών της επιχείρησής μου.

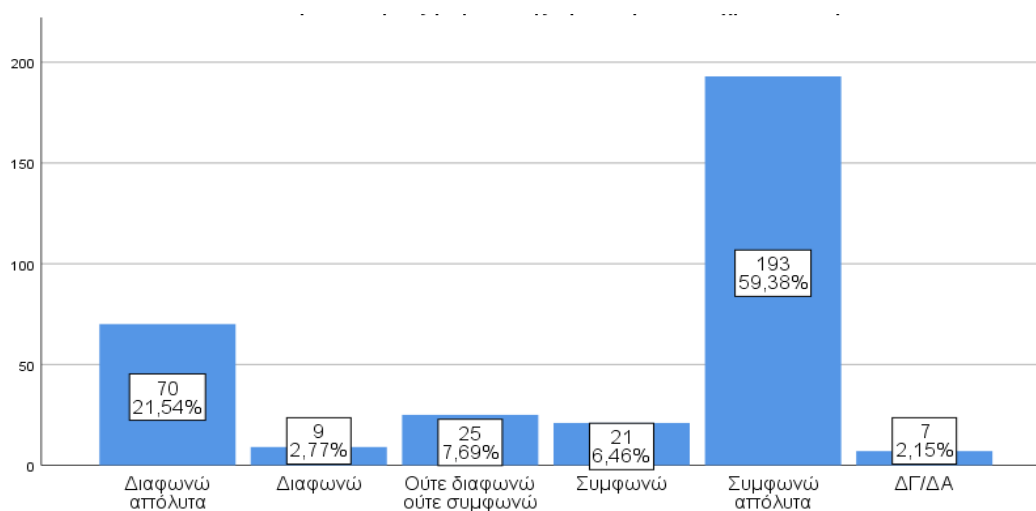
Η απασχόληση φαίνεται να επηρεάστηκε λιγότερο αφού 52,9% των επιχειρηματιών δήλωσαν ότι μειώθηκε η απασχόληση στην επιχείρησή τους λόγω του Ιανού ενώ 21,5% δήλωσαν το αντίθετο. Σε κλαδικό επίπεδο, μόνο 20% των επιχειρηματιών στον κλάδο της εκπαίδευσης δήλωσαν ότι ο Ιανός μείωσε την απασχόληση στην επιχείρησή τους ενώ αντίθετα οι αγρότες φαίνεται να έχουν επηρεαστεί περισσότερο με ποσοστό 78,9%, ακολουθούμενοι από τη μεταποίηση (66,7%) και τους επαγγελματίες με 56,2%. Και εδώ οι μεγαλύτερες επιχειρήσεις φαίνεται να έχουν πληγεί λιγότερο με μόνο 21% των επιχειρηματιών να δηλώνουν ότι υπήρξε μείωση της απασχόλησης στην επιχείρησή τους λόγω του Ιανού.

Γράφημα 38: Ο «ΙΑΝΟΣ» συνέβαλε στην μείωση της απασχόλησης στην επιχείρησή μου.

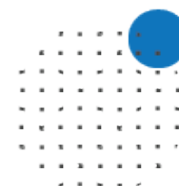

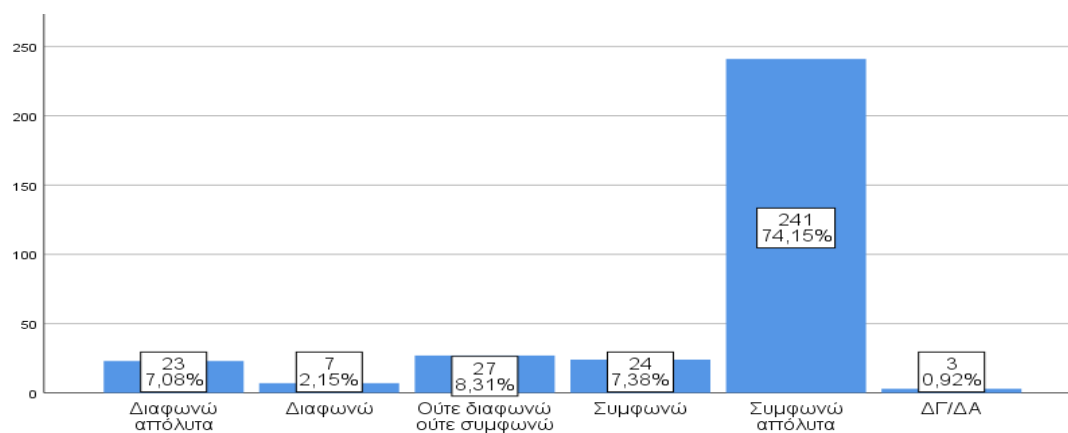
Ποσοστό 65,8% των επιχειρηματικών δήλωσαν ότι ο Ιανός συνέβαλε στην αύξηση των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεών τους. Οι επιχειρήσεις της μεταποίησης, της ενέργειας και των κατασκευών φαίνεται να είναι αυτές στις οποίες αυξήθηκαν περισσότερο οι ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις στο σύνολό τους, αφού ποσοστά επιχειρηματιών, 100%, 84,6% και 87,5% , δήλωσαν αύξηση αντίστοιχα.

Γράφημα 39: Ο «ΙΑΝΟΣ» συνέβαλε στην αύξηση των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων μου.

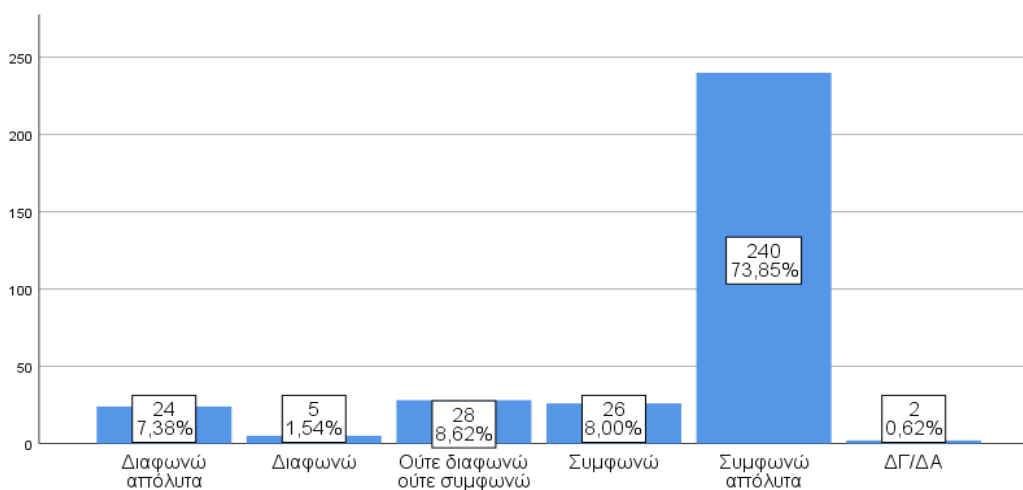

Ποσοστό 81,5% των επιχειρηματιών δήλωσαν ότι ο Ιανός επιδείνωσε τη ρευστότητά τους. Οι επιχειρήσεις των κατασκευών, οι αγροτικές επιχειρήσεις και της μεταποίησης φαίνεται να είναι αυτές που επηρεάστηκαν περισσότερο με ποσοστά επιχειρηματιών που δήλωσαν επιδείνωση της ρευστότητας 75%, 94,7% και 100% αντίστοιχα. Σε όρους μεγέθους περισσότερο επλήγησαν οι αυτοαπασχολούμενοι χωρίς προσωπικό αφού σχεδόν στο σύνολό τους (87,4%) δήλωσαν μείωση της ρευστότητας.

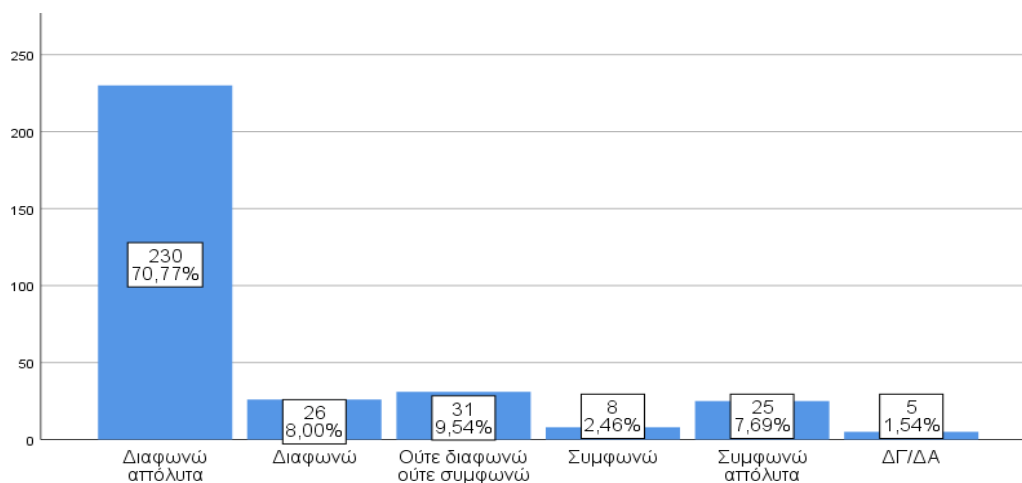

Γράφημα 40: Ο «ΙΑΝΟΣ» επιδιώκει τη ρευστότητα της επιχείρησής μου.

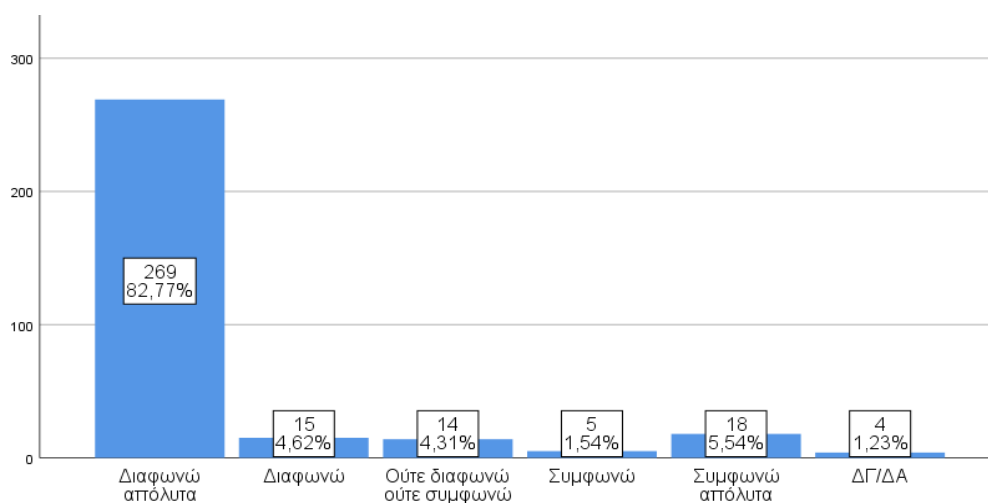
Ποσοστό 81,8% των επιχειρηματιών δήλωσαν ότι ο Ιανός μείωσε την κερδοφορία (ή αύξησε τη ζημιά) της επιχείρησής τους. Στη χειρότερη θέση φαίνεται να βρίσκονται οι μεταποιητικές και οι αγροτικές επιχειρήσεις με ποσοστά επιχειρηματιών που συμφώνησαν με τη δήλωση αυτή 100% και 94,7% αντίστοιχα.

Γράφημα 41: Ο «ΙΑΝΟΣ» συνέβαλε στη μείωση της κερδοφορίας.

Μόνο 10,1% των επιχειρηματικών δήλωσαν ότι σκέφτονται να κλείσουν την επιχείρησή τους με τους περισσότερους από αυτούς να συγκεντρώνονται στον κλάδο των ξενοδοχείων και των εστιατορίων όπου 12,2% των επιχειρηματιών συμφώνησε με αυτή τη δήλωση σε αντίθεση με τους αγρότες όπου κανείς δε δήλωσε ότι σκοπεύει να σταματήσει τη δραστηριότητά του.

Γράφημα 42: Μετά τον «ΙΑΝΟΣ» σκέφτομαι να κλείσω την επιχείρησή μου.

Τέλος μόλις 7,1% των επιχειρηματιών δήλωσαν ότι σκέφτονται να αλλάξουν επιχειρηματική δραστηριότητα οι περισσότεροι από τους οποίους συγκεντρώνονται όπως και στην προηγούμενη ερώτηση στον κλάδο των ξενοδοχείων και των εστιατορίων (14,6%).

Γράφημα 43: Μετά τον «ΙΑΝΟΣ» σκέφτομαι να αλλάξω επιχειρηματική δραστηριότητα.

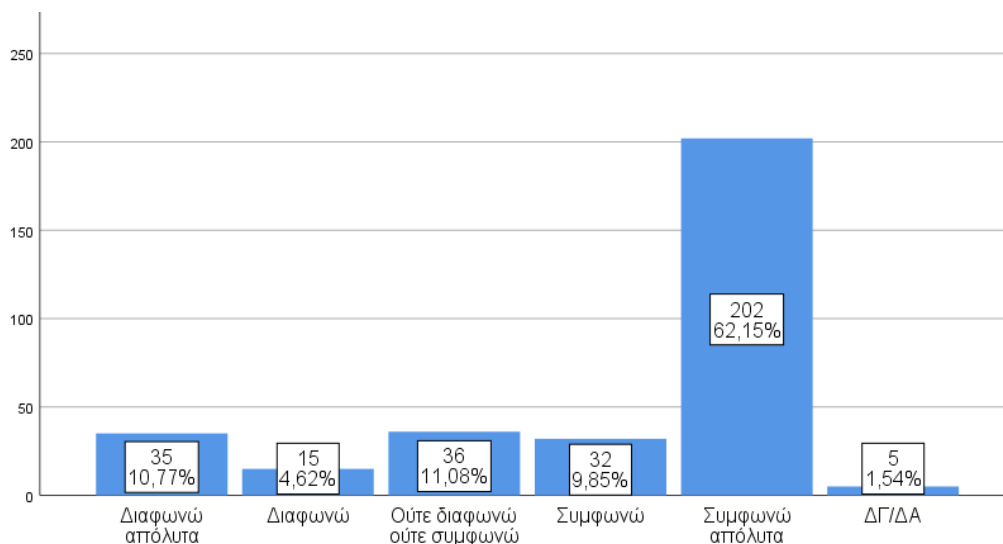
Αξίζει να σημειωθεί ότι κοινό μοτίβο στις δύο προηγούμενες ερωτήσεις είναι ότι οι μεγάλες επιχειρήσεις είναι λιγότερο πιθανό να προβούν είτε σε διακοπή είτε σε αλλαγή της δραστηριότητάς τους σε σχέση με τις μικρότερες ενώ οι «επιχειρηματίες ευκαιρίας» είναι πιο πιθανό να το κάνουν σε σχέση με τους «επιχειρηματίες ανάγκης» ή τους «επιχειρηματίες διαδοχής».

2.6. Μέτρα για τον Ιανό

Εν συνεχεία επιδιώξαμε να κάνουμε μία αποτίμηση μίας σειράς μέτρων για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της φυσικής καταστροφής. Όλα τα μέτρα συγκεντρώνουν αποδοχή η οποία κυμαίνεται μεταξύ 60% και 70% χωρίς κάποιο να συγκεντρώνει μεγαλύτερη αποδοχή.

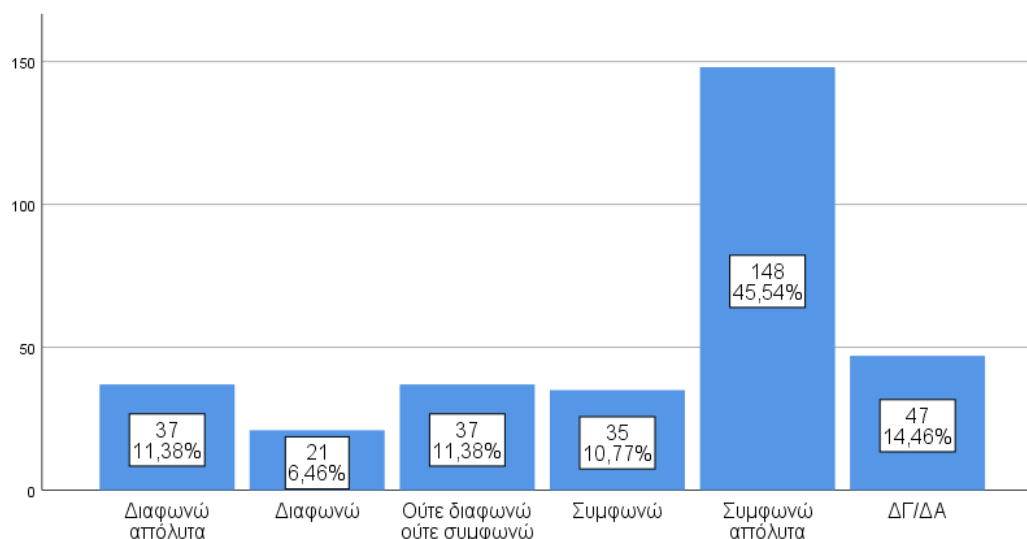
Πάνω από 7 στους 10 επιχειρηματίες (72%) δήλωσαν ότι συμφωνούν με το μέτρο της αποζημίωσης ύψους 8.000 €. Περισσότεροι σύμφωνοι με το μέτρο αυτό είναι οι επιχειρηματίες του κλάδου της μεταποίησης (100%), των κατασκευών (87,%) και των ξενοδοχείων και εστιατορίων (82,9%). Τη μικρότερη αποδοχή συγκεντρώνουν οι αγρότες με 57,9%.

Γράφημα 44: Αποζημίωση ύψους 8.000€ (επιδόματος εφάπαξ ενίσχυσης από το GOV.GR).

Σχεδόν 6 στους 10 επιχειρηματίες (56,3%) δήλωσαν ότι συμφωνούν με το μέτρο της αποζημίωσης ζημιάς επιχείρησης με κατάθεση φακέλου στην Περιφέρεια και αυτό είναι και το μέτρο που συγκεντρώνει τη μικρότερη αποδοχή. Και εδώ οι μεταποιητικές επιχειρήσεις, οι κατασκευαστικές συγκεντρώνουν τη μεγαλύτερη αποδοχή με 100% και 75% αντίστοιχα, ενώ τη μικρότερη συμφωνία με το μέτρο εμφανίζουν επιχειρήσεις του εμπορίου με ποσοστό συμφωνίας 56,1% και οι επαγγελματίες με ποσοστό 58,7% αντίστοιχα.

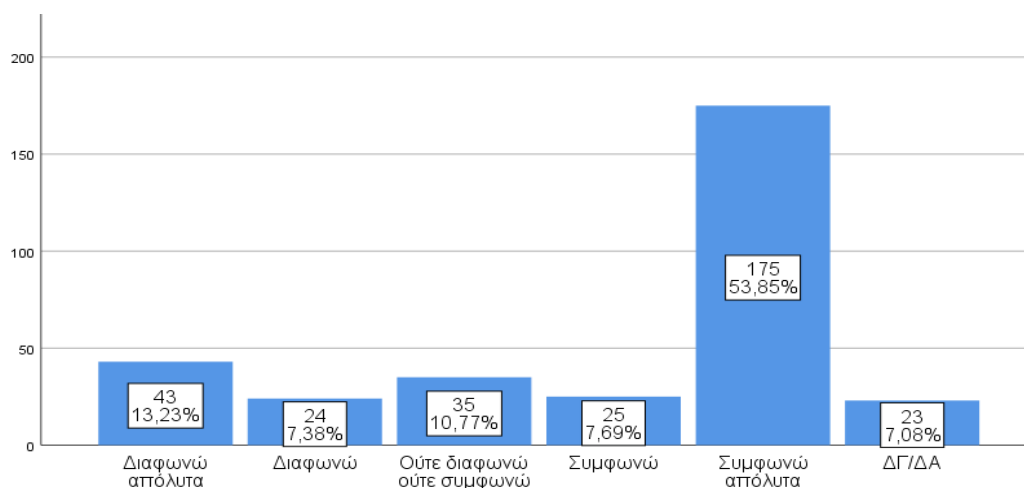
Γράφημα 45: Αποζημίωση ζημιάς επιχείρησης με κατάθεση φακέλου στην Περιφέρεια (από 30% έως 70%).

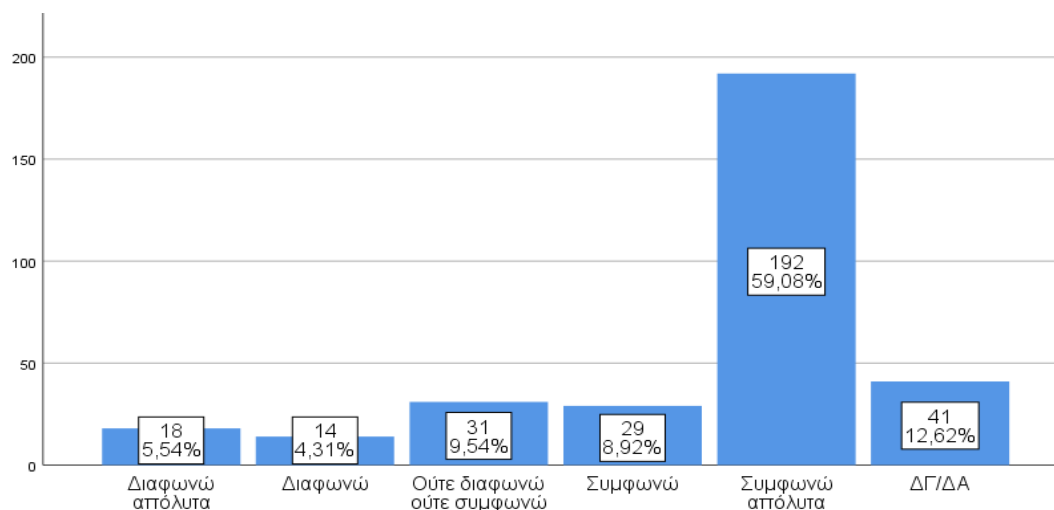
6 στους 10 επιχειρηματίες (61,5%) δήλωσαν ότι συμφωνούν με το μέτρο της αναστολής φορολογικών υποχρεώσεων για έξι μήνες. Τη μεγαλύτερη αποδοχή παρουσιάζουν οι επιχειρήσεις της μεταποίησης (100%) και των κατασκευών (75%) ενώ τη μικρότερη αποδοχή οι επιχειρήσεις του εμπορίου με ποσοστό συμφωνίας 51,2% και οι επαγγελματίες με ποσοστό 58,7% αντίστοιχα.

Γράφημα 46: Αναστολή φορολογικών υποχρεώσεων για έξι μήνες.

Σχεδόν 7 στους 10 επιχειρηματίες (68%) δήλωσαν ότι συμφωνούν με το μέτρο της αναστολής πλειστηριασμών για ένα έτος. Τη μεγαλύτερη αποδοχή εμφανίζουν οι επιχειρήσεις της ενέργειας (84,6%) και τα ξενοδοχεία και εστιατόρια (82,9%) ενώ τη μικρότερη οι αγρότες (63,1%) και οι έμποροι (61,9%).

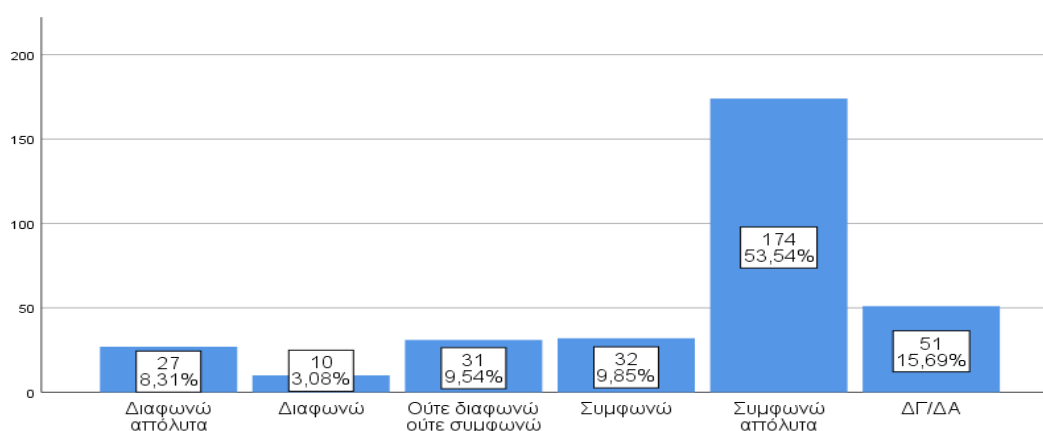

Γράφημα 47: Αναστολή πλειστηριασμών για ένα έτος.

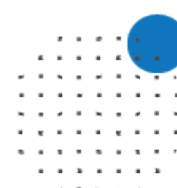

Πάνω από 6 στους 10 επιχειρηματίες (63,4%) δήλωσαν ότι συμφωνούν με το μέτρο της αναστολής δανειακών υποχρεώσεων με βάση τις αποφάσεις της Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών. Περισσότερο φαίνεται να συμφωνούν οι επιχειρηματίες του κλάδου της μεταποίησης (100%) και της ενέργειας (84,6%) και λιγότερο οι έμποροι (57,8%) οι επαγγελματίες (60%) και οι αγρότες (63,2%).

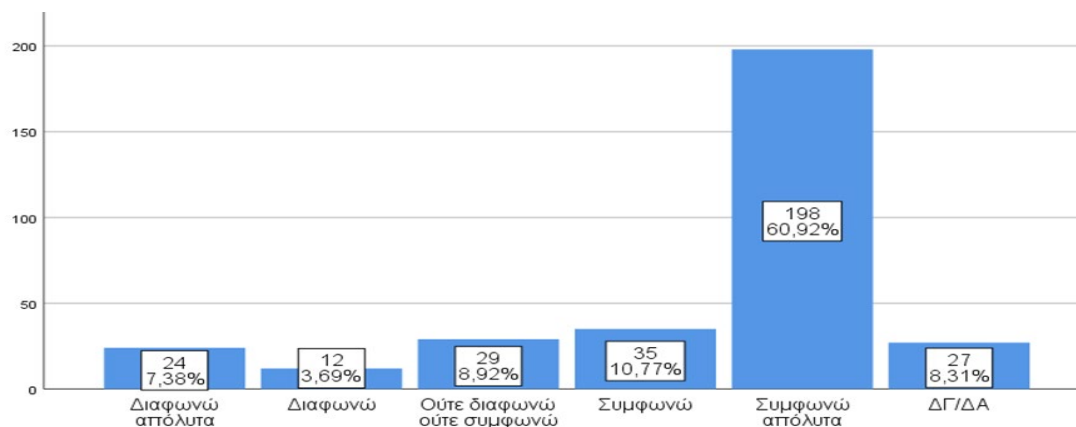
Γράφημα 48: Αναστολή δανειακών υποχρεώσεων με βάση τις αποφάσεις της Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών.

Πάνω από 7 στους 10 επιχειρηματίες (71,69%) δήλωσαν ότι συμφωνούν με το μέτρο της ενίσχυσης επιστρεπτέας προκαταβολής 4 εξαιτίας ευνοϊκού καθεστώτος Ιανού. Περισσότερο συμφωνούν με το συγκεκριμένο μέτρο οι επιχειρηματίες της μεταποίησης και των κατασκευών με 100% έκαστοι και λιγότερο οι έμποροι (64,4%) και οι αγρότες (63,2%).

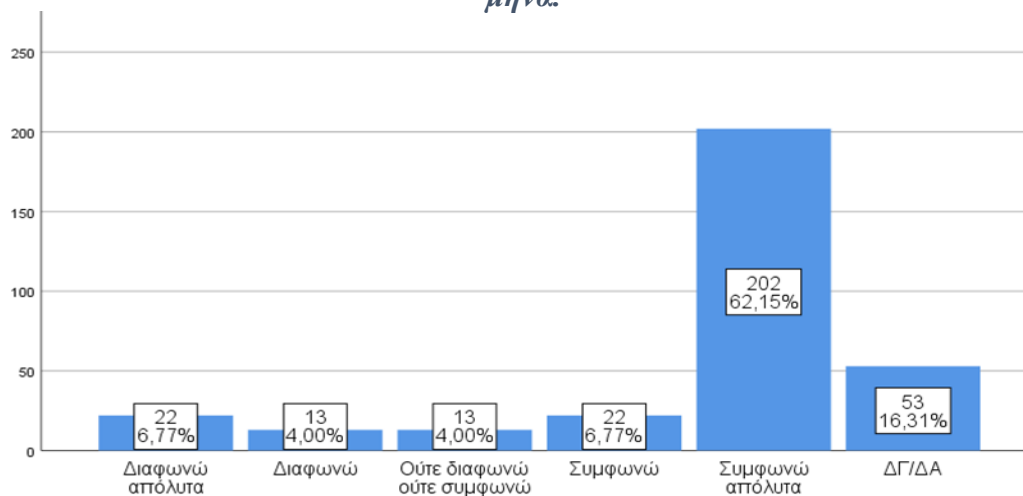

Γράφημα 49: Ενίσχυση επιστρεπτέας προκαταβολής 4 εξαιτίας ευνοϊκού καθεστώτος Ιανού.

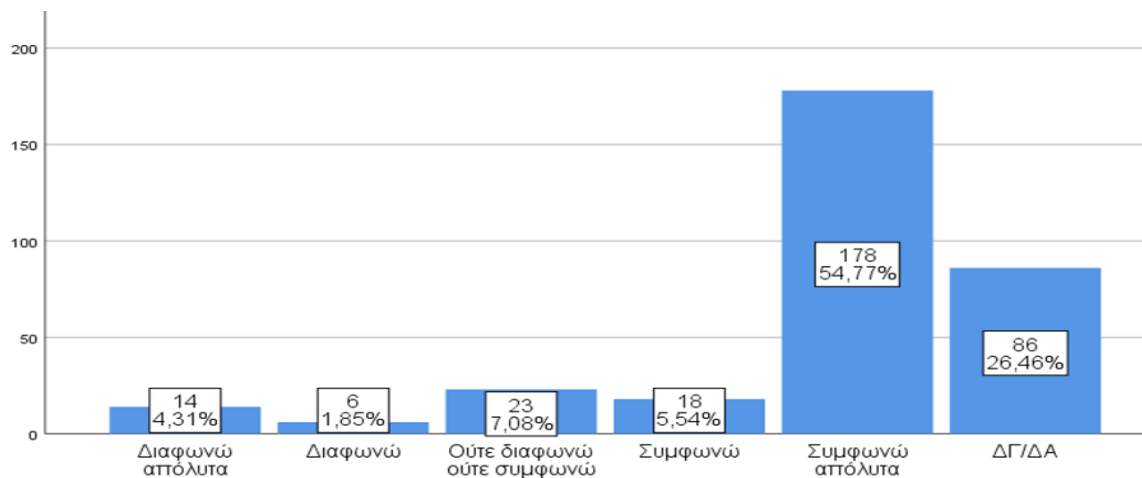
Σχεδόν 7 στους 10 επιχειρηματίες (68,9%) δήλωσαν ότι συμφωνούν με το μέτρο της αναστολής εργαζομένων για τρεις μήνες και ενίσχυση με 534 € ανά μήνα. Μεγαλύτερη αποδοχή έχει το συγκεκριμένο μέτρο από τους επιχειρηματίες των κλάδων της εκπαίδευσης και της μεταποίησης με ποσοστά 100% έκαστοι και μικρότερη αποδοχή από τον κλάδο των κατασκευών (62,5%) και τους αγρότες (68,4%).

Γράφημα 50: Αναστολή εργαζομένων για τρεις μήνες και ενίσχυσης με 534€ ανά μήνα.

6 στους 10 επιχειρηματίες (60,31%) δήλωσαν ότι συμφωνούν με το μέτρο της αποζημίωσης μέσω ΕΛΓΑ σε επιχειρήσεις του πρωτογενούς τομέα. Παραδόξως την πιο θετική στάση για αυτό το μέτρο δεν την έχουν οι αγρότες αλλά οι επιχειρηματίες της μεταποίησης και της εκπαίδευσης με 100% και στις δύο περιπτώσεις. Οι επαγγελματίες και οι αγρότες εμφανίζουν τη μικρότερη αποδοχή με ποσοστά 42,5% και 57,9%.

Γράφημα 51: Αποζημιώσεις μέσω ΕΛΓΑ σε επιχειρήσεις του πρωτογενή τομέα.

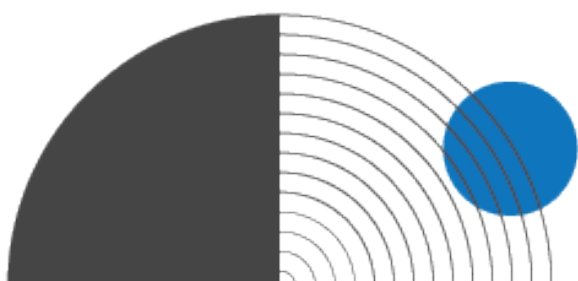
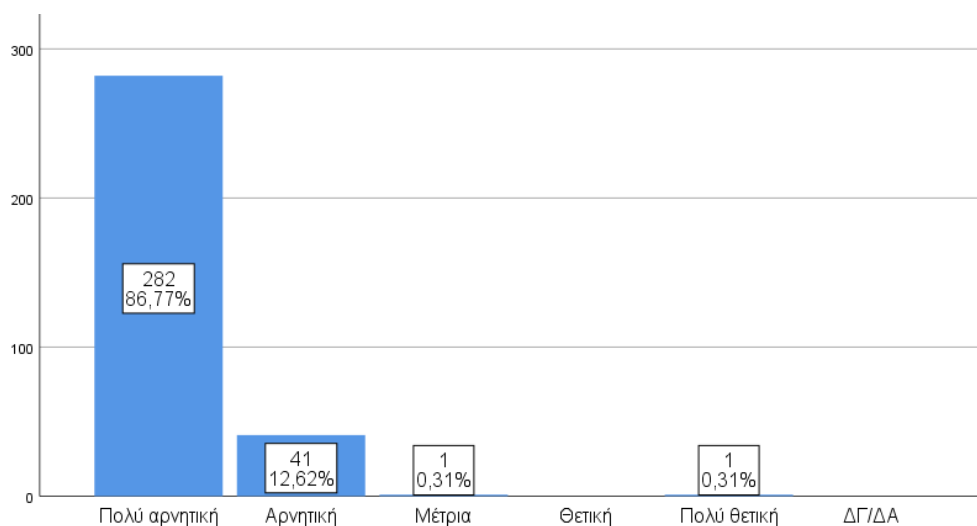

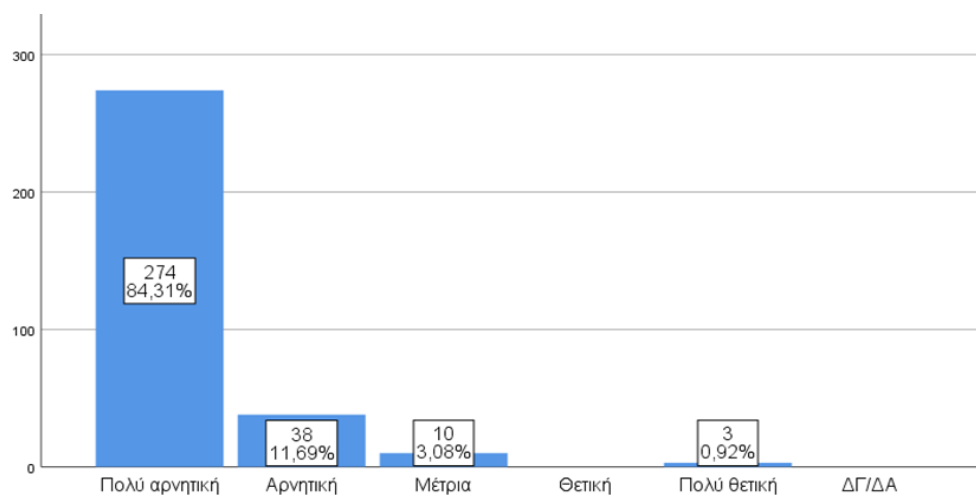
2.7. Επιπτώσεις του COVID-19

Δεδομένης της συγκυρίας συμπεριλάβαμε και κάποιες ερωτήσεις αναφορικά με τις επιδράσεις της πανδημίας του COVID-19 στην τοπική οικονομία και κοινωνία.

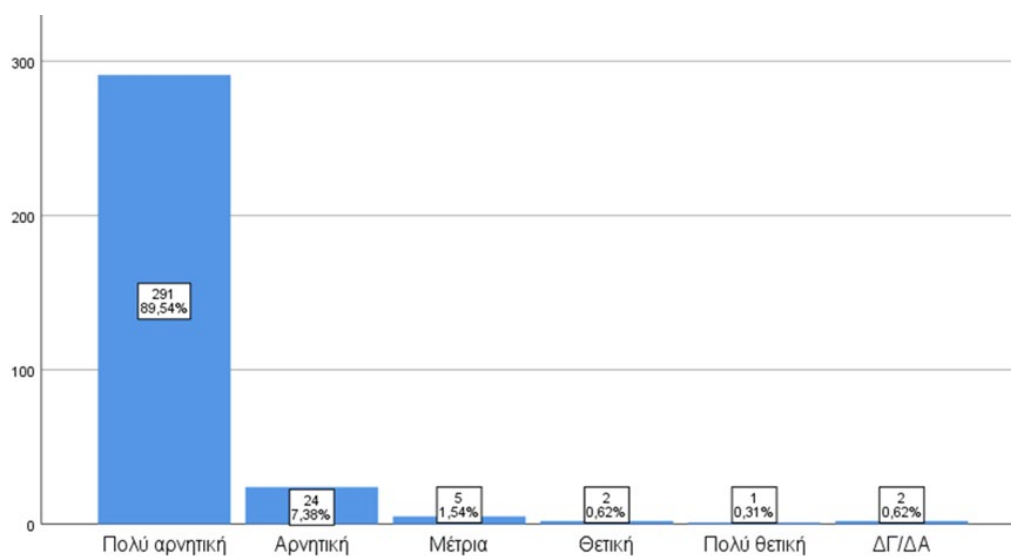
Σχεδόν όλοι οι επιχειρηματίες δήλωσαν ότι ο COVID-19 είχε ιδιαίτερα αρνητική επίπτωση τόσο στην επιχειρηματική δραστηριότητα όσο και στην απασχόληση εν γένει με ποσοστά 99,4% και 96% αντίστοιχα.

Γράφημα 52: Ο «COVID-19» τι είδους επιπτώσεις είχε στην επιχειρηματική δραστηριότητα γενικά;

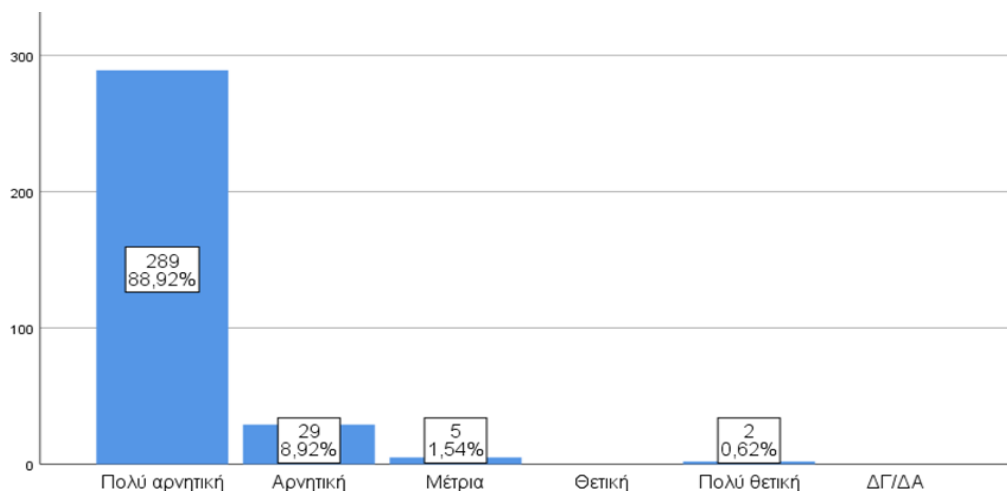

Γράφημα 53: Ο «COVID-19» τι είδους επιπτώσεις είχε στην απασχόληση γενικά;

Σχεδόν όλοι οι επιχειρηματίες δήλωσαν ότι ο COVID-19 είχε ιδιαίτερα αρνητική επίπτωση τόσο στην τοπική οικονομία όσο και στην ψυχολογία της τοπικής κοινωνίας με ποσοστά 96,9% και 97,8% αντίστοιχα.

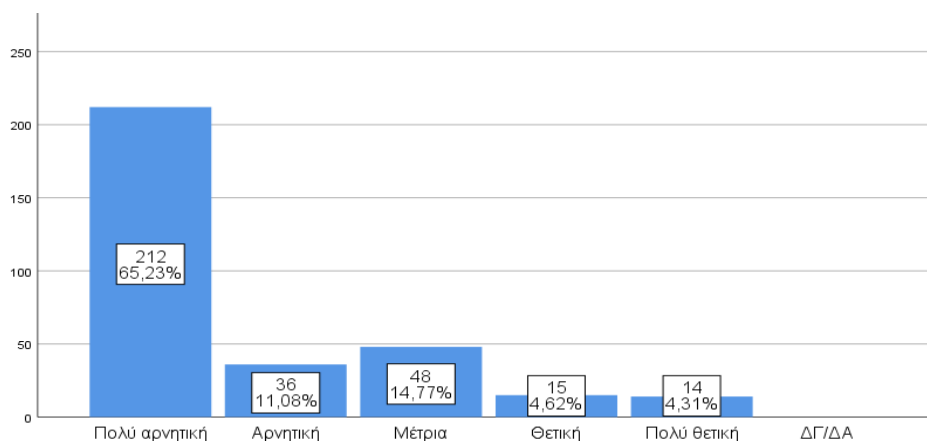
Γράφημα 54: Ο «COVID-19» τι είδους επίπτωση είχε στην τοπική οικονομία;

Γράφημα 55: Ο «COVID-19» τι είδους επίπτωση είχε στην ψυχολογία της τοπική κοινωνίας;

Συνεχίσαμε με ερωτήσεις που εστιάζονται στις επιπτώσεις του COVID-19 σε επίπεδο επιχειρήσεων και κλάδων. Σχεδόν 8 στους 10 επιχειρηματίες (76,3%) δήλωσαν ότι ο COVID-19 είχε αρνητική επίπτωση στον κλάδο που δραστηριοποιούνται. Οι κλάδοι της μεταποίησης, της εκπαίδευσης και των ξενοδοχείων και εστιατορίων συγκεντρώνουν τις περισσότερες επιχειρήσεις (100%, 100% και 95,1% αντίστοιχα) που δήλωσαν ότι ο COVID-19 είχε αρνητική επίπτωση στον κλάδο που δραστηριοποιούνται.

Γράφημα 56: Ο «COVID-19» τι είδους επίπτωση είχε στον κλάδο που δραστηριοποιείστε;

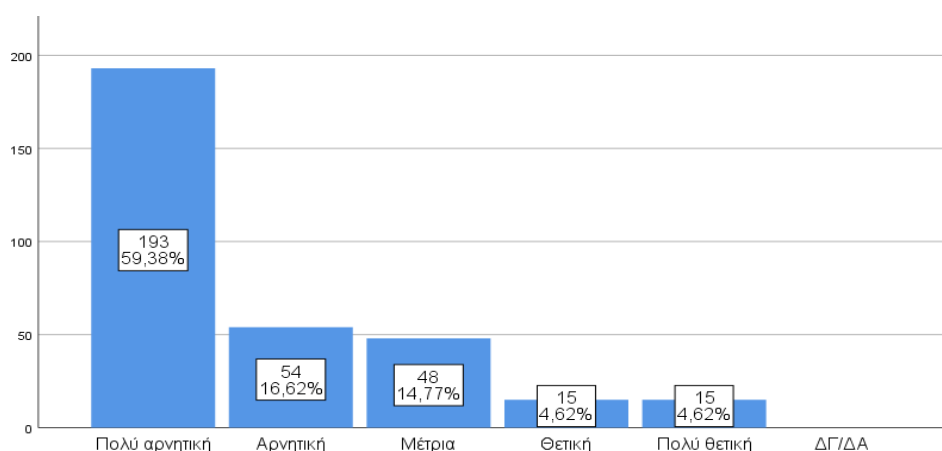

Σχεδόν 8 στους 10 επιχειρηματίες (76%) δήλωσαν ότι ο COVID-19 είχε αρνητική επίπτωση στην επιχείρησή τους. Οι κλάδοι της μεταποίησης, της εκπαίδευσης και των ξενοδοχείων και εστιατορίων συγκεντρώνουν τις περισσότερες επιχειρήσεις που

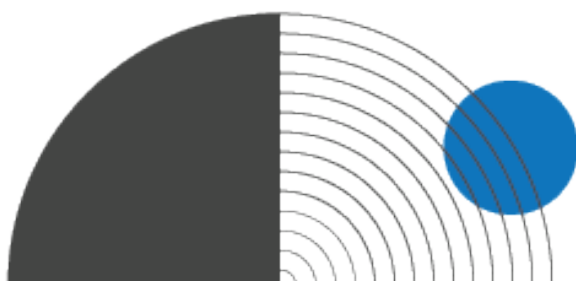
δήλωσαν ότι ο COVID-19 είχε αρνητική επίπτωση στην επιχείρησή τους (με ποσοστά 100%, 100% και 92,7% αντίστοιχα). Φαίνεται πως οι απαντήσεις σε αυτή την ερώτηση ταυτίζονται απόλυτα με τις απαντήσεις της αντίστοιχης ερώτησης για τις επιπτώσεις σε επίπεδο κλάδου.

Με κριτήριο το μέγεθος των επιχειρήσεων φαίνεται να υπάρχει μία σημαντικά μεγαλύτερη συγκέντρωση αρνητικών επιπτώσεων στους αυτοαπασχολούμενους με ποσοστό 86,2% σαφώς μεγαλύτερη σε σχέση με τις υπόλοιπες κατηγορίες επιχειρήσεων οι οποίες απασχολούν προσωπικό.

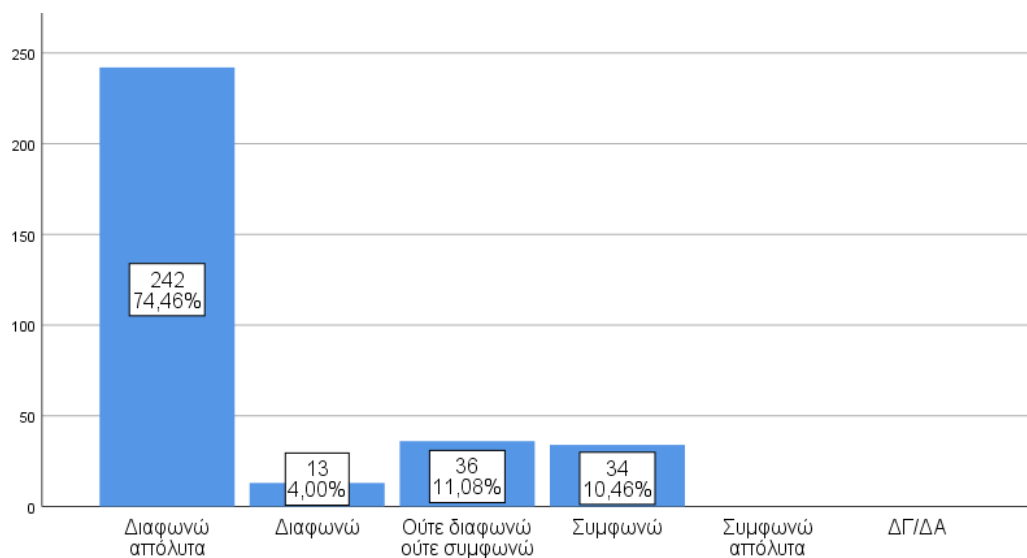
Γράφημα 57: Ο «COVID-19» τι είδους επίπτωση είχε στον κλάδο που δραστηριοποιείστε;

Πάνω από 1 στους 10 επιχειρηματίες (10,5%) δήλωσαν ότι ο COVID-19 συνέβαλε στη μείωση του κύκλου εργασιών της επιχείρησής τους. Οι περισσότεροι επιχειρηματίες που δήλωσαν ότι ο COVID-19 συνέβαλε στη μείωση του κύκλου εργασιών της επιχείρησής τους εντοπίζονται στους κλάδους της εκπαίδευσης και των κατασκευών με ποσοστά αρνητικών απαντήσεων (40% και 12,5% αντίστοιχα).

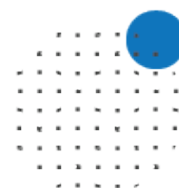

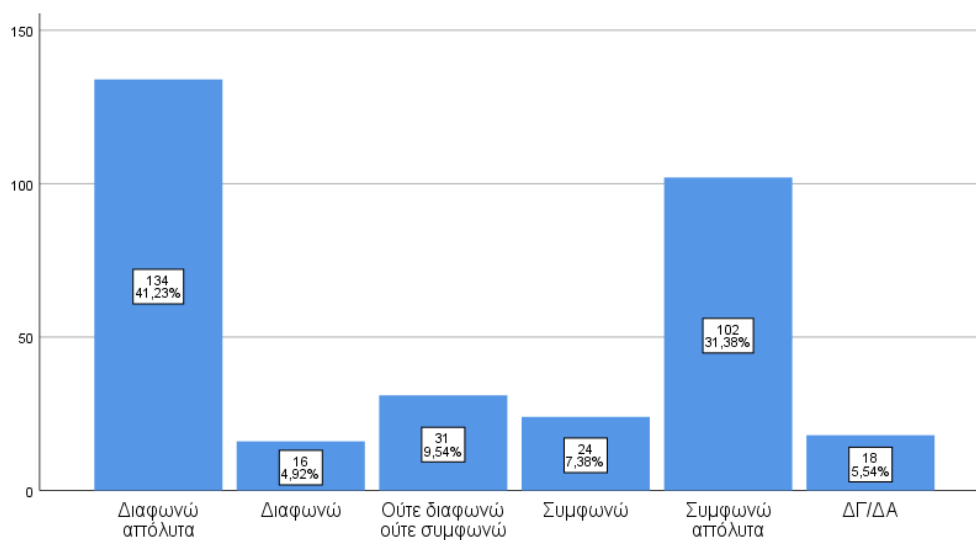
Γράφημα 58: Ο «COVID-19» συνέβαλε στη μείωση του κύκλου εργασιών της επιχείρησής μου.

Σχεδόν 2 στους 5 επιχειρηματίες (38,74%) δήλωσαν ότι ο COVID-19 συνέβαλε στη μείωση της απασχόλησης στην επιχείρησή τους. Οι περισσότεροι επιχειρηματίες που δήλωσαν ότι ο COVID-19 συνέβαλε στη μείωση της απασχόλησης στην επιχείρησή τους εντοπίζονται με μεγάλη διαφορά σε ποσοστό 65,8% στον κλάδο των εστιατορίων και ξενοδοχείων.

Ακολουθούν οι επιχειρήσεις του κλάδου του εμπορίου, των επαγγελματιών, και οι αγρότες με ποσοστά 38,8% και 36,8% αντίστοιχα.

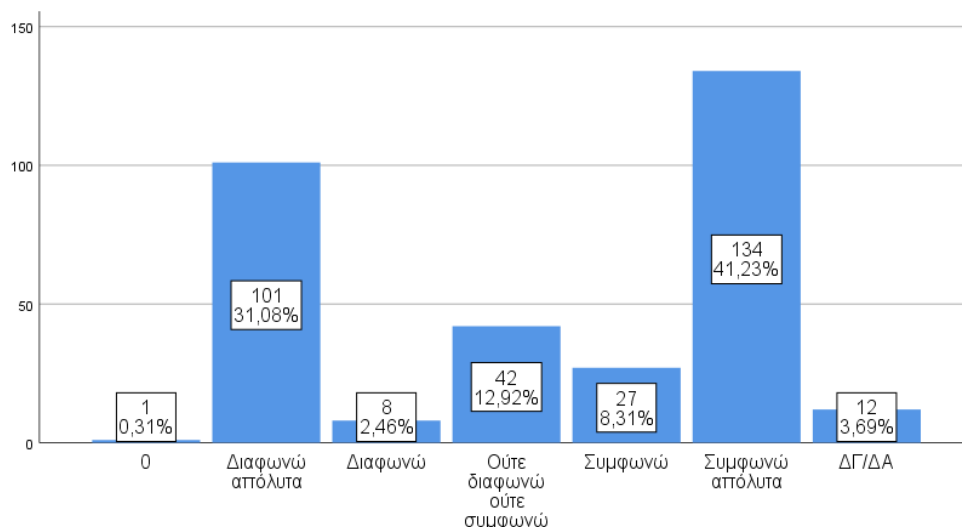

1 στους 2 επιχειρηματίες (49,54%) δήλωσαν ότι ο COVID-19 συνέβαλε στο να αλλάξουν καταναλωτική συμπεριφορά οι πελάτες τους με τους περισσότερους από αυτούς να εντοπίζονται στον κλάδο της εκπαίδευσης (60%) και των κατασκευών (62,5%). Λιγότερο από όλους τους κλάδους φαίνεται να έχει επηρεαστεί ο αγροτικός αφού μόνο 5,3% των αγροτών δήλωσαν επηρεάστηκε η καταναλωτική συμπεριφορά των πελατών τους.

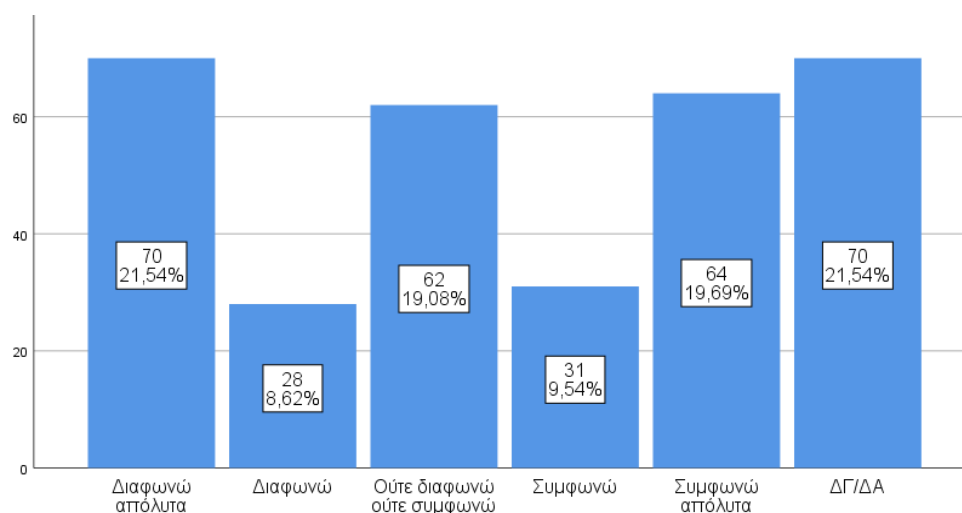

Γράφημα 60: Ο «COVID-19» συνέβαλε στο να αλλάξουν καταναλωτική συμπεριφορά οι πελάτες μου.

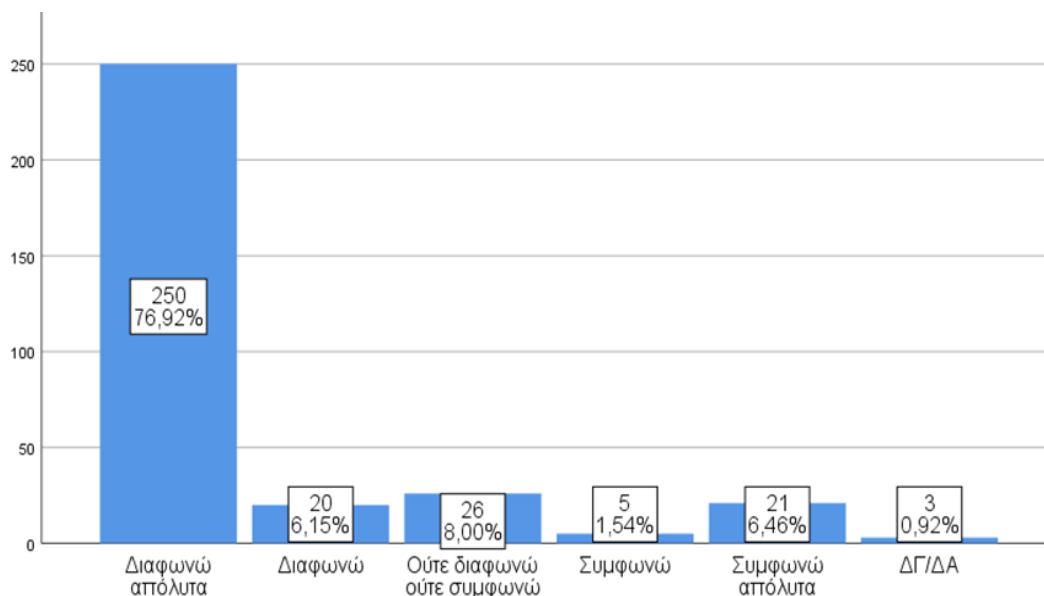
3 στους 10 επιχειρηματίες (29,23%) δήλωσαν ότι αναμένουν μετά τον COVID-19 η επιχείρησή τους να παρουσιάσει σημαντική ανάπτυξη. Περισσότερο αισιόδοξοι φαίνεται να είναι οι επαγγελματίες, οι έμποροι και οι ξενοδόχοι με τους εστιάτορες αφού κατά ποσοστά 26,3%, 33,9% και 33,9% δήλωσαν ότι αναμένουν μετά τον COVID-19 η επιχείρησή τους να παρουσιάσει σημαντική ανάπτυξη. Λιγότερο αισιόδοξοι σε σχέση με τη μελλοντική ανάπτυξη των επιχειρήσεών τους είναι οι επιχειρηματίες της μεταποίησης, της εκπαίδευσης και οι αγρότες με ποσοστά 0%, 20% και 15,8% αντίστοιχα.

Γράφημα 61: Μετά τον «COVID-19» η επιχείρησή μου θα παρουσιάσει σημαντική ανάπτυξη.

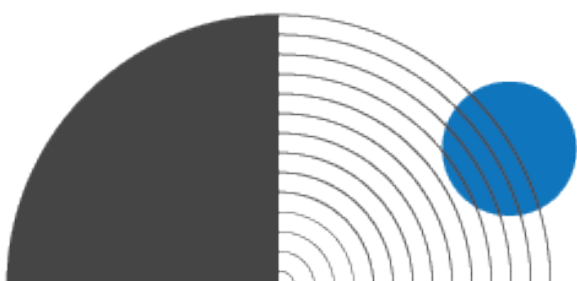

Σχεδόν 1 στους 10 επιχειρηματίες (8%) δήλωσαν ότι σκέφτονται να κλείσουν την επιχείρησή τους μετά τον COVID-19. Οι κλάδοι της μεταποίησης, και των ξενοδοχείων και εστιατορίων συγκεντρώνουν τους περισσότερους που συμφωνούν με τη δήλωση αυτή με ποσοστά 33% και 17% αντίστοιχα. Σε όρους μεγέθους κανένας επιχειρηματίας μεγάλης επιχείρησης που απασχολεί πάνω από 10 άτομα δε δήλωσε ότι σκέφτεται να κλείσει την επιχείρησή του. Όλες οι αρνητικές απαντήσεις συγκεντρώνονται από επιχειρηματίες σε μικρότερου μεγέθους επιχειρήσεις.

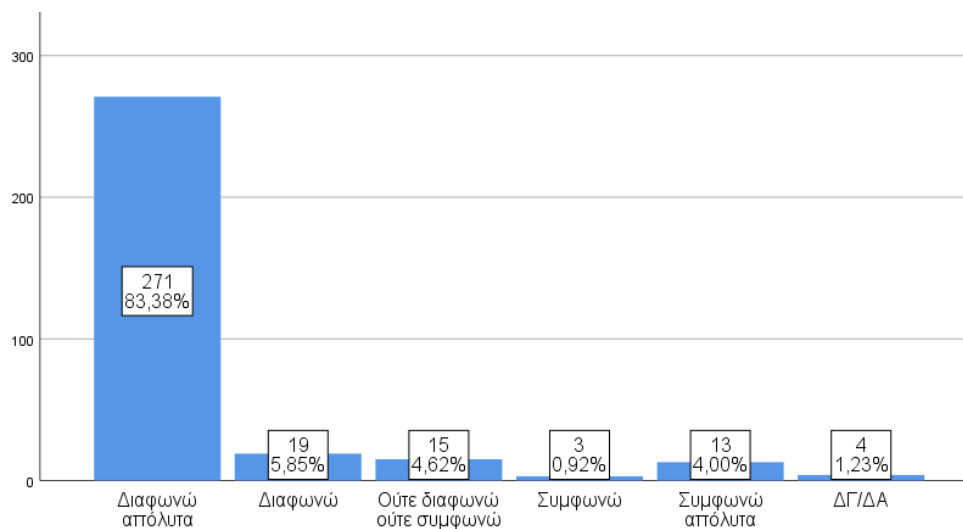
Γράφημα 62: Μετά τον «COVID-19» σκέφτομαι να κλείσω την επιχείρησή μου.

Μόνο 1 στους 20 επιχειρηματίες (4,92%) δήλωσαν ότι σκέφτονται να αλλάξουν επιχειρηματική δραστηριότητα. Οι κλάδοι με τους λιγότερους συγκριτικά επιχειρηματίες διατεθειμένους να αλλάξουν επιχειρηματική δραστηριότητα εντοπίζονται (παραδόξως) στις δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών (0,25%) και στην αγροτική παραγωγή (5,2%). Όπως και στην προηγούμενη ερώτηση κανένας επιχειρηματίας μεγάλης επιχείρησης δε δήλωσε ότι επιθυμεί να αλλάξει επιχειρηματική δραστηριότητα.

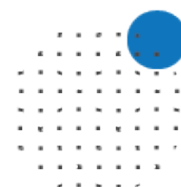
Γράφημα 63: Μετά τον «COVID-19» σκέφτομαι να αλλάξω επιχειρηματική δραστηριότητα.

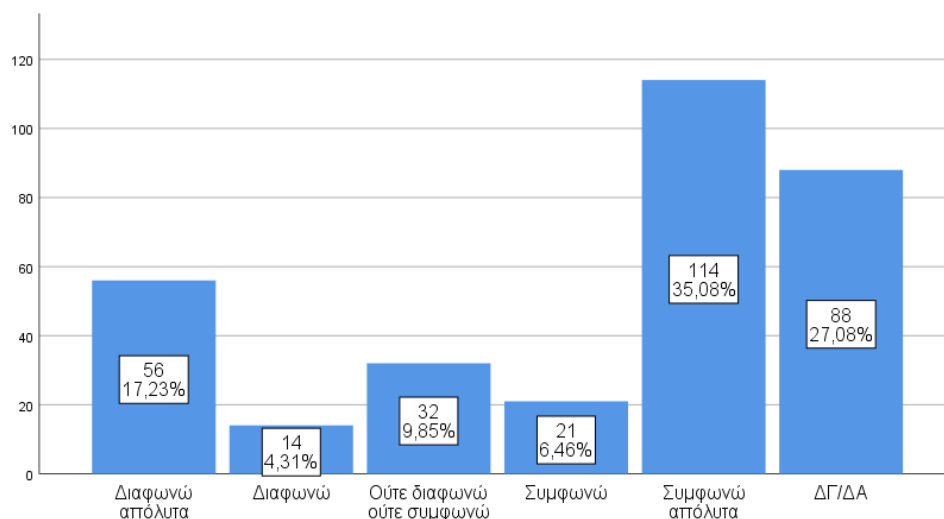
2.8. Μέτρα για τον COVID

Η επόμενη ενότητα ερωτήσεων αφορά στην αποτύπωση της γνώμης των ερωτωμένων αναφορικά με μία σειρά από μέτρα για την αντιμετώπιση των οικονομικών επιπτώσεων της πανδημίας.

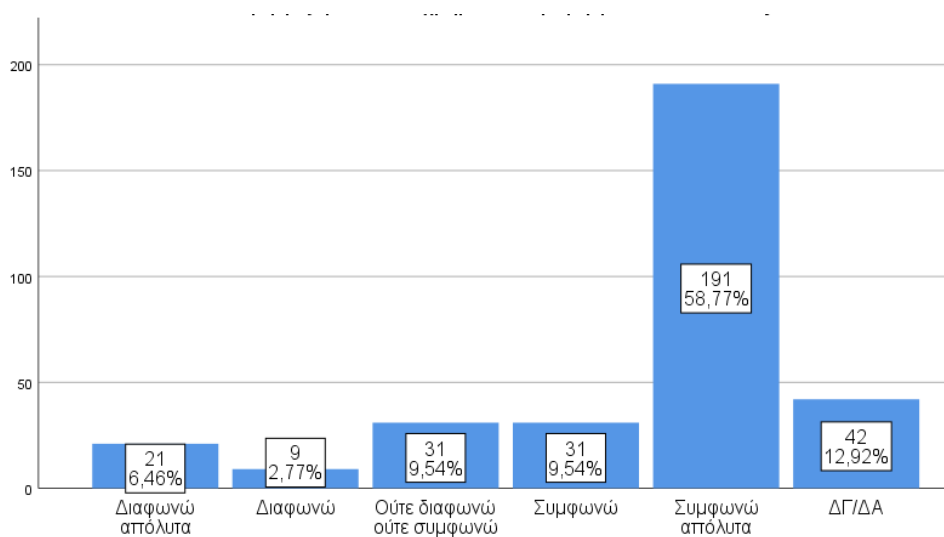
Μόλις 4 στους 10 επιχειρηματίες (41,54%) δήλωσαν ότι αξιολογούν θετικά τη δράση ενίσχυσης «ΑΝΑΣΑ» από την Περιφέρεια Θεσσαλίας. Περισσότεροι επιχειρηματίες συμφωνούν από τον κλάδο της μεταποίησης (100%) ενώ λιγότερο από όλους συμφωνούν οι επιχειρηματίες του κλάδου της εκπαίδευσης (20%) και οι έμποροι (36,4%).

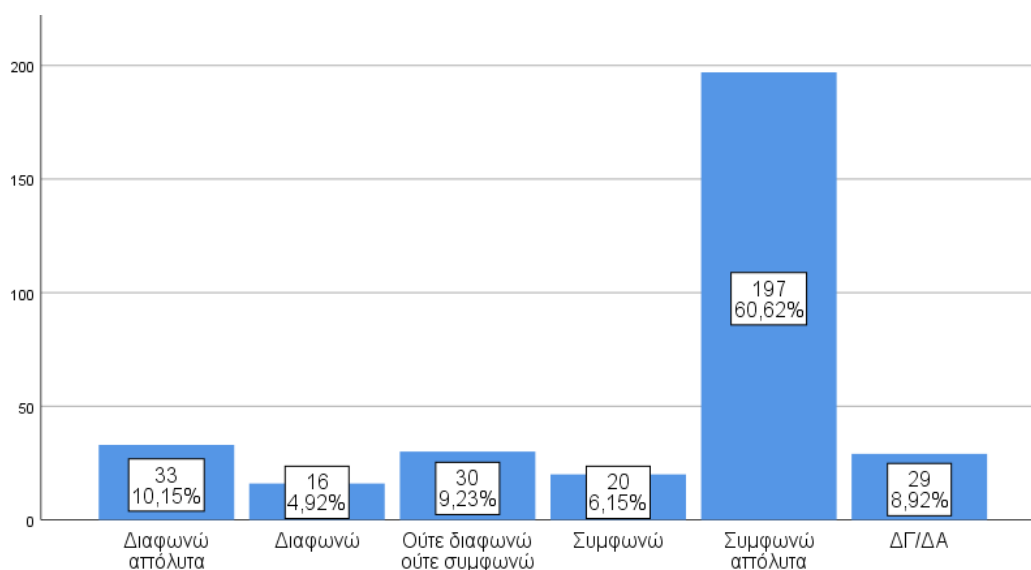
Γράφημα 64: Δράση ενίσχυσης «ΑΝΑΣΑ» από την Περιφέρεια Θεσσαλίας.

Σχεδόν 7 στους 10 επιχειρηματίες (68,3%) δήλωσαν ότι αξιολογούν θετικά το μέτρο της αναστολής των εργαζομένων και της χρηματοδότησης του εργοδοτικού κόστους. Το μέτρο αυτό συγκεντρώνει το 100% της σύμφωνης γνώμης στους κλάδους της μεταποίησης και της εκπαίδευσης ενώ τη χαμηλότερη δημοτικότητα εμφανίζει στους κλάδους των αγροτών (52,6%) και του εμπορίου (61,2%). Προφανώς το μέτρο αυτό βρίσκει περισσότερο σύμφωνους αυτούς που απασχολούν εργαζόμενους και λιγότερο τους αυτοαπασχολούμενους το οποίο φαίνεται τόσο από την κλαδική κατανομή των απαντήσεων όσο και με την κατανομή βάσει μεγέθους των επιχειρήσεων. Συγκεκριμένα περισσότερο σύμφωνοι με το μέτρο είναι οι επιχειρηματίες μεγάλων επιχειρήσεων με 10-49 άτομα προσωπικό (82,76%) ενώ λιγότερο σύμφωνοι είναι οι αυτοαπασχολούμενοι (69,28%).

Γράφημα 65: Αναστολή εργαζομένων και χρηματοδότηση εργοδοτικού κόστους.

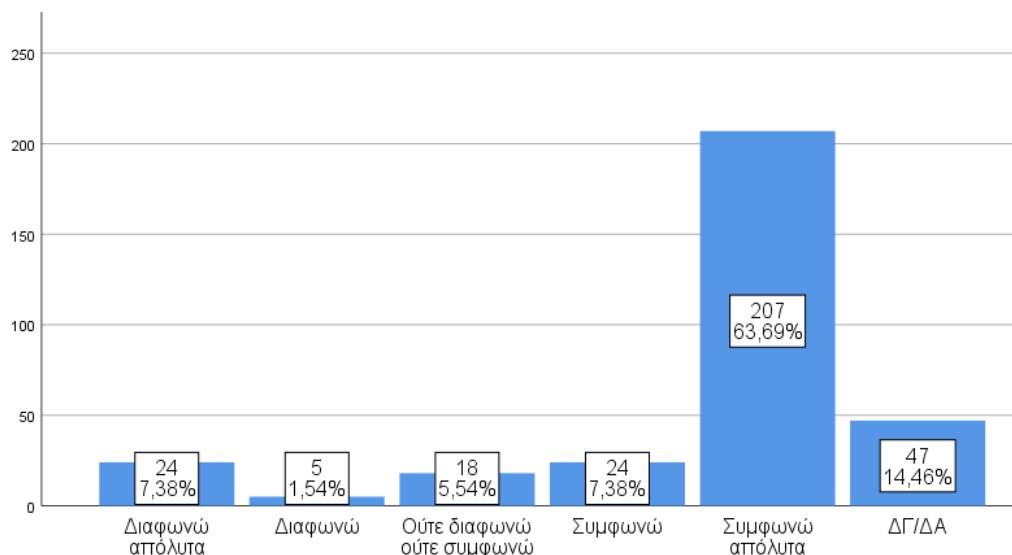
Σχεδόν 7 στους 10 επιχειρηματίες (66.8%) δήλωσαν ότι αξιολογούν θετικά το μέτρο της αναστολής των εργαζομένων και της χρηματοδότησης του εργοδοτικού κόστους. Πιο θετικοί σε σχέση με το μέτρο είναι οι επιχειρηματίες των κλάδων της μεταποίησης (100%) και της ενέργειας (92,31%) ενώ λιγότερο θετικοί είναι οι αγρότες (57,9%) και οι επιχειρηματίες στους κλάδους της εκπαίδευσης (60%) και του εμπορίου (61,2%).

Γράφημα 66: Αναστολή φορολογικών υποχρεώσεων και ασφαλιστικών υποχρεώσεων.

7 στους 10 επιχειρηματίες (71,1%) δήλωσαν ότι αξιολογούν θετικά το μέτρο της αναστολής των πλειστηριασμών πρώτης κατοικίας. Πιο θετικοί είναι οι επιχειρηματίες

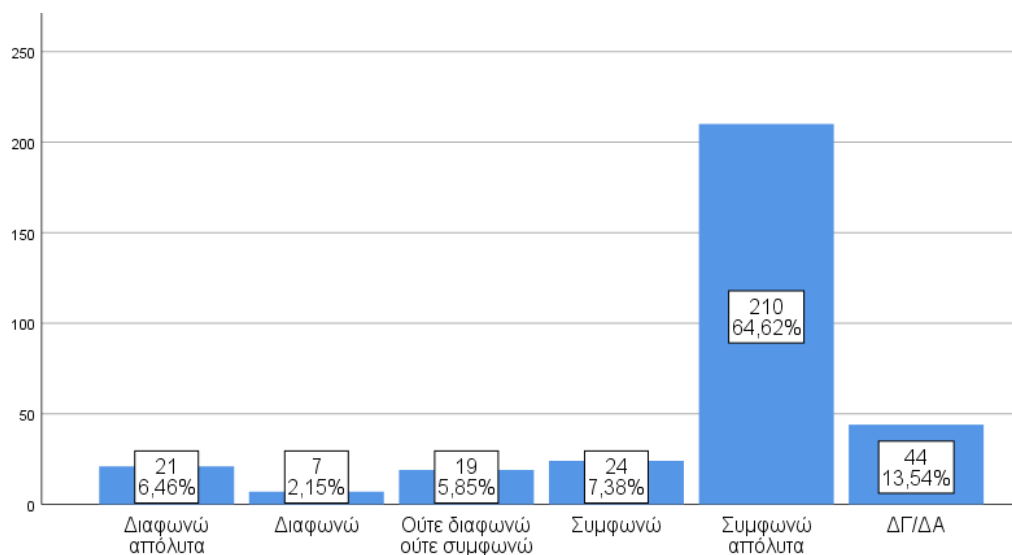
των κλάδων της μεταποίησης (100%) και της ενέργειας (92,3%) και λιγότερο θετικοί είναι οι αγρότες (57,89%) και οι επιχειρηματίες στον κλάδο της εκπαίδευσης (60%). Σε όρους μεγέθους οι επιχειρηματίες μεγάλων επιχειρήσεων που απασχολούν 10-49 άτομα είναι πιο θετικοί ως προς το μέτρο με ποσοστό 79,3%.

Γράφημα 67: Αναστολή πλειστηριασμών πρώτης κατοικίας.

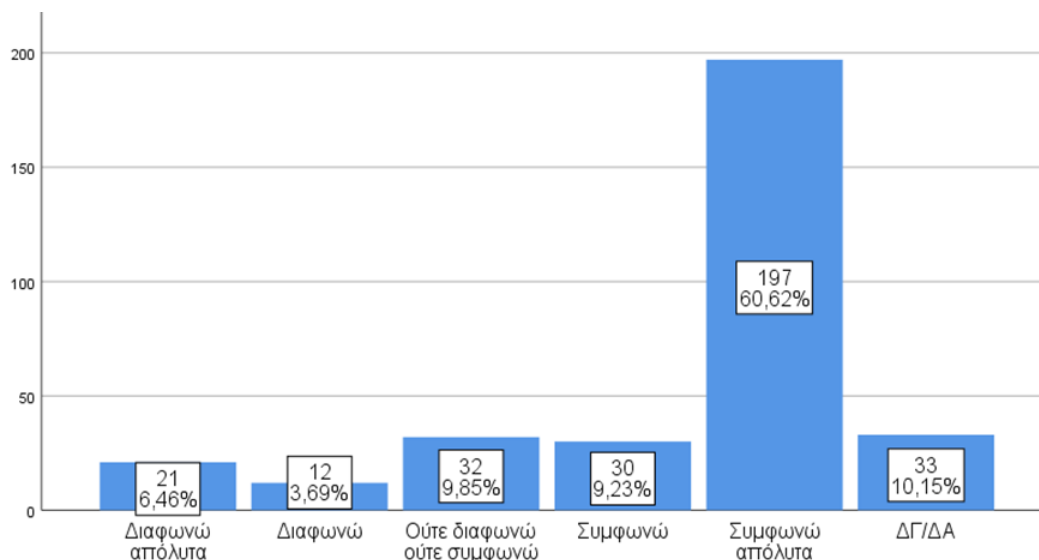
Πάνω από 7 στους 10 επιχειρηματίες (72%) δήλωσαν ότι αξιολογούν θετικά το μέτρο της επιδότησης τόκων επιχειρηματικών δανείων. Περισσότερο σύμφωνοι είναι οι επιχειρηματίες του κλάδου της μεταποίησης (100%) και της ενέργειας (92,3%) και λιγότερο σύμφωνοι είναι οι αγρότες (57,9%) και οι επαγγελματίες (62,5%). Υπάρχει επίσης μία θετική σχέση της αποδοχής του μέτρου με το μέγεθος της επιχείρησης με τους επιχειρηματίες που απασχολούν από 10-49 άτομα προσωπικό να παρουσιάζουν τη μεγαλύτερη αποδοχή (82,8%).

Γράφημα 68: Επιδότηση τόκων επιχειρηματικών δανείων.

7 στους 10 επιχειρηματίες (69,8%) δήλωσαν ότι αξιολογούν θετικά το μέτρο της ενίσχυσης μέσω επιστρεπτέας προκαταβολής. Περισσότερο σύμφωνοι είναι οι επιχειρηματίες του κλάδου της μεταποίησης (100%) και των κατασκευών (87,50%) ενώ λιγότερο σύμφωνοι είναι οι έμποροι (63,6%) και οι αγρότες (68,4%). Και για αυτό το μέτρο φαίνεται να υπάρχει γραμμική θετική σχέση μεταξύ της αποδοχής του και του μεγέθους των επιχειρήσεων με τους επιχειρηματίες που απασχολούν προσωπικό 10-49 άτομα να συγκεντρώνουν τη μεγαλύτερη αποδοχή (79,3%).

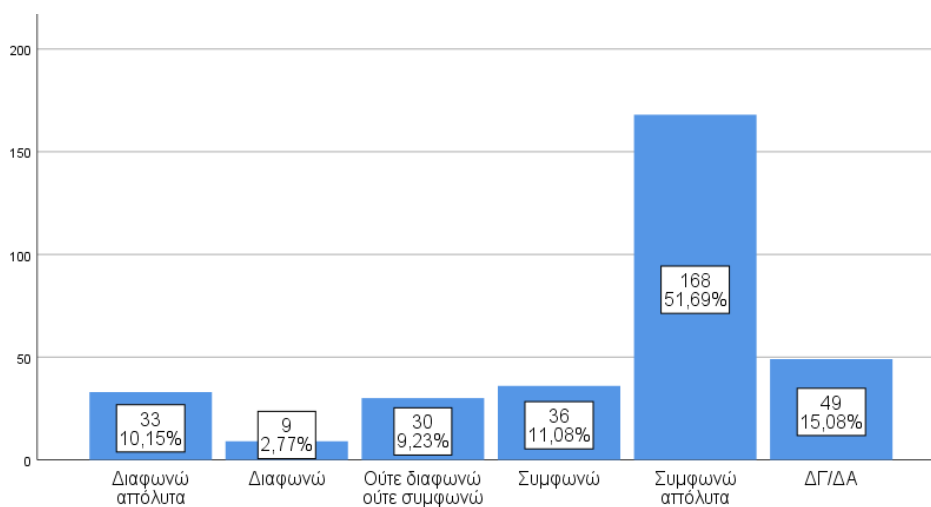
Γράφημα 69: Ενίσχυση μέσω της Επιστρεπτέας Προκαταβολής.

6 στους 10 επιχειρηματίες (62,8%) δήλωσαν ότι αξιολογούν θετικά το μέτρο της χρηματοδότησης επιχειρήσεων με εγγυημένα δάνεια. Περισσότερο θετικοί είναι οι

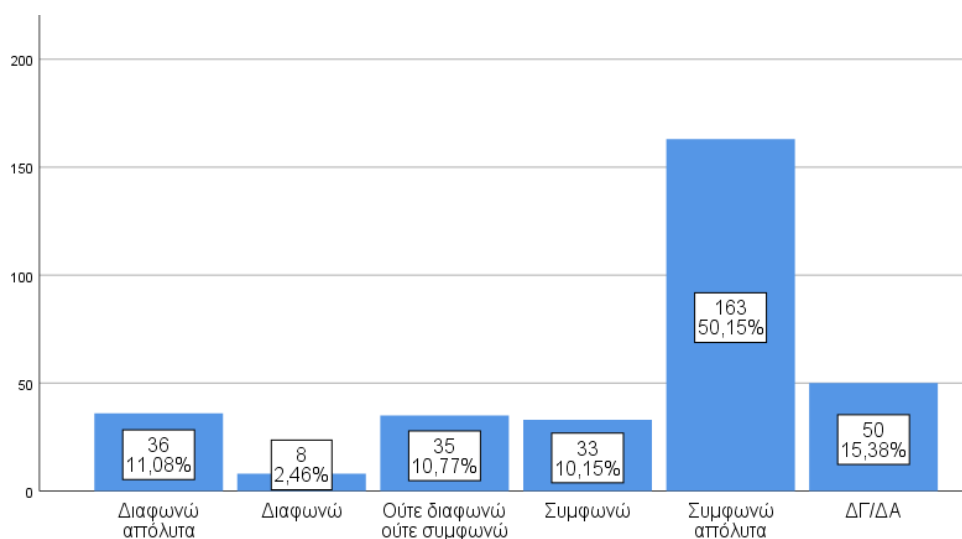
επιχειρηματίες του κλάδου της μεταποίησης (100%) και της ενέργειας (92,31%), ενώ λιγότερο σύμφωνοι με το μέτρο είναι οι αγρότες (47,37%) και οι έμποροι (61,16%).

Γράφημα 70: Χρηματοδότηση επιχειρήσεων με εγγυημένα δάνεια.

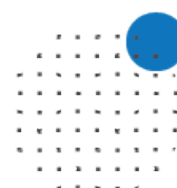

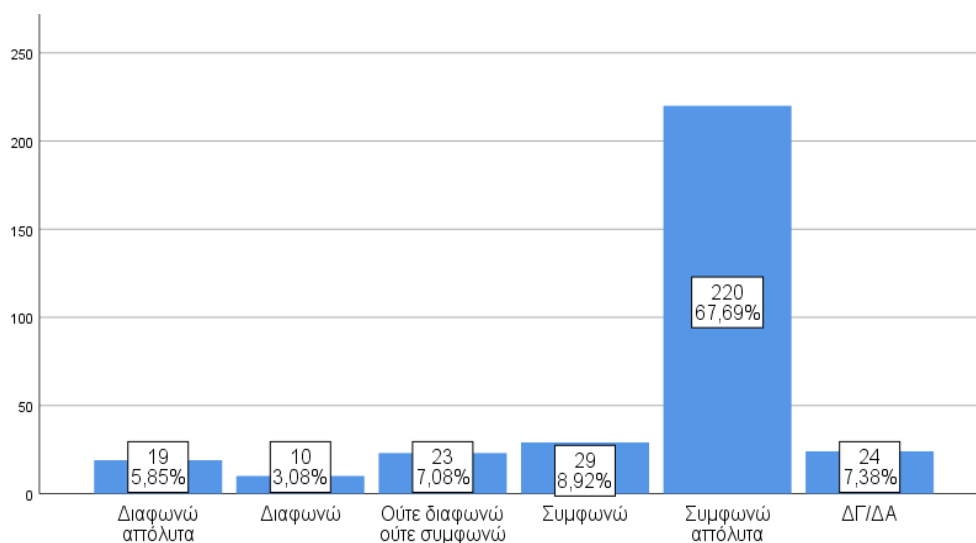
6 στους 10 επιχειρηματίες (60,3%) δήλωσαν ότι αξιολογούν θετικά το μέτρο της χρηματοδότησης επιχειρήσεων με δάνεια με διετή απαλλαγή επιτοκίου. Περισσότερο σύμφωνοι είναι οι επιχειρηματίες των κλάδων της μεταποίησης και της ενέργειας με ποσοστά 100% και 86,6% αντίστοιχα, ενώ λιγότερο θετικοί είναι οι επιχειρηματίες της εκπαίδευσης με μόλις 20% αποδοχή του μέτρου.

Γράφημα 71: Χρηματοδότηση επιχειρήσεων με δάνεια (2 έτη χωρίς επιτόκιο).

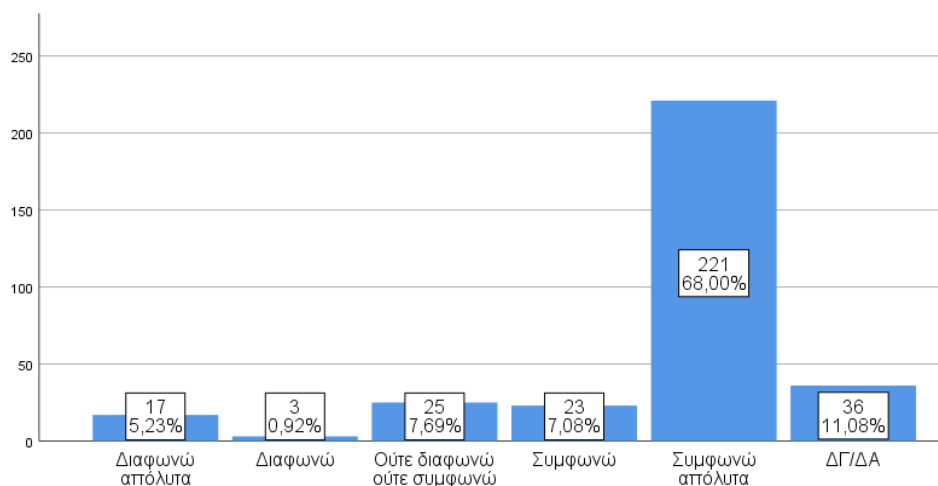

6 στους 10 επιχειρηματίες δήλωσαν ότι αξιολογούν θετικά το μέτρο της χρηματοδότησης επιχειρήσεων με εγγυημένα δάνεια.

Γράφημα 72: Μείωση ενοικίου επιχειρήσεων.

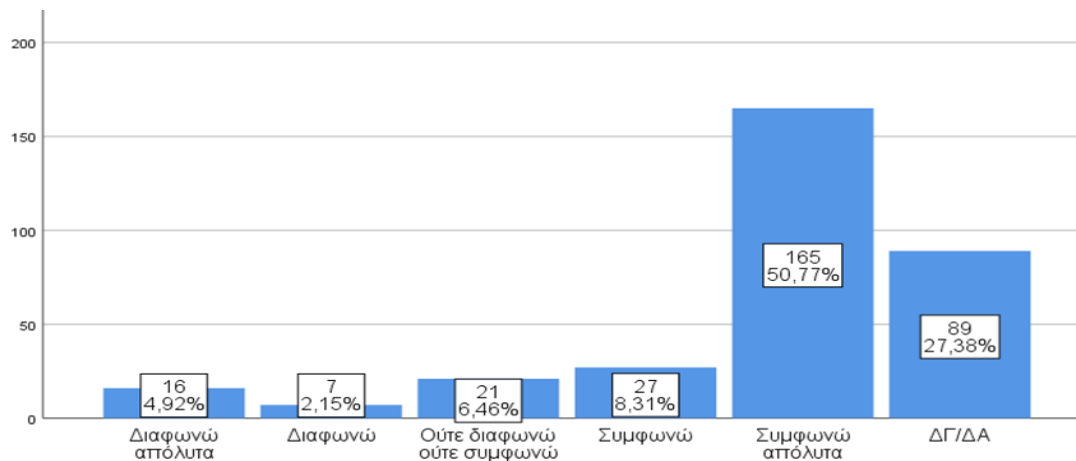
Σχεδόν 8 στους 10 επιχειρηματίες (76,61%) δήλωσαν ότι αξιολογούν θετικά το μέτρο της μείωσης του ΦΠΑ σε συγκεκριμένα προϊόντα. Οι κλάδοι της μεταποίησης και των κατασκευών είναι απόλυτα θετικοί με το μέτρο με 100% αποδοχή, ενώ λιγότερο θετικοί είναι οι επιχειρηματίες του κλάδους της εκπαίδευσης (60%) και του εμπορίου (71,9%). Αναφορικά με το μέγεθος των επιχειρήσεων οι μεγαλύτερες επιχειρήσεις με 10-49 άτομα προσωπικό συμφωνούν σαφώς περισσότερο με το μέτρο (86,2%) σε σχέση με τις μικρότερες.

Γράφημα 73: Μείωση ΦΠΑ σε συγκεκριμένα προϊόντα (καφές-ποτά, τουριστικό πακέτο, εισιτήρια κινηματογράφου κτλ.).

6 στους 10 επιχειρηματίες (59,1%) δήλωσαν ότι αξιολογούν θετικά το μέτρο της ενίσχυσης της απασχόλησης με το μηχανισμό «Συνεργασία». Περισσότερο θετικοί

είναι οι επιχειρηματίες των κλάδων της μεταποίησης (100%) και της ενέργειας (84,6%), ενώ λιγότερο θετικοί είναι οι επιχειρηματίες της εκπαίδευσης (40%) και του εμπορίου (51,2%).

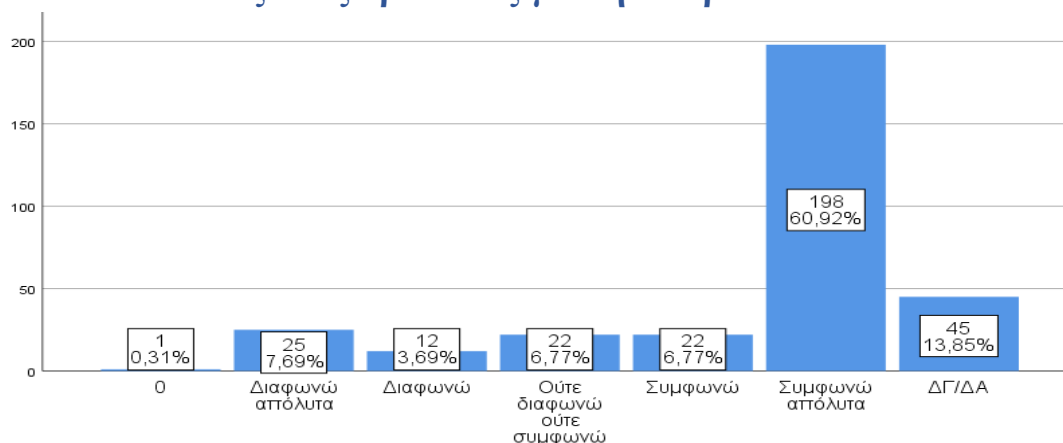
Γράφημα 74: Ενίσχυση απασχόλησης με το μηχανισμό «Συνεργασία».

Σχεδόν 7 στους 10 επιχειρηματίες (67,7%) δήλωσαν ότι αξιολογούν θετικά το μέτρο αποζημίωσης ειδικού σκοπού για επιχειρηματίες και ελεύθερους επαγγελματίες. Το μέτρο βρίσκει περισσότερο σύμφωνους τους επιχειρηματίες στους κλάδους της μεταποίησης (100%) της ενέργειας (92,3%) και των κατασκευών (87,5%). Λιγότερο θετικοί είναι οι επιχειρηματίες των κλάδων του εμπορίου (61,2%) και της εκπαίδευσης (60%).

Γράφημα 75: Αποζημίωση ειδικού σκοπού για Επιχειρηματίες και Ελεύθερου επαγγελματία.

2.9. Αναπτυξιακές προτάσεις για την Καρδίτσα

Ακολούθησε μία ενότητα ερωτήσεων που αφορούσαν στις προτάσεις των ερωτώμενων αναφορικά με την ανάπτυξη της περιοχής.

Αρχικά τους απευθύναμε ερωτήσεις κλειστού τύπου για να διαγνώσουμε τη στάση τους απέναντι σε συγκεκριμένου τύπου αναπτυξιακές προοπτικές για την περιοχή.

Συγκεκριμένα τους ρωτήσαμε ποια είναι η γνώμη σχετικά με την αναπτυξιακή κατεύθυνση που πρέπει να έχει η Περιφερειακή Ενότητα Καρδίτσας σε καθένα από τους παρακάτω τομείς.

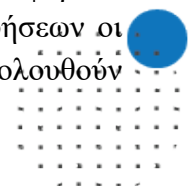
- Τουρισμός.
- Μεταποίηση.
- Πρωτογενής Τομέας.
- Υπηρεσίες.
- Υγεία.
- Περιβάλλον.
- Εκπαίδευση.
- Εμπόριο.
- Πολιτισμός.

Για όλους τους τομείς ξεχωριστά συγκεντρώθηκαν θετικές απαντήσεις άνω του 90% με ίσως ελαφρώς μεγαλύτερη συγκέντρωση στους τομείς της πρωτογενούς τομέα και της εκπαίδευσης. Οι διαφορές εν τούτοις είναι τόσο οριακές που δεν μπορεί να σταχυολογηθεί τεκμηριωμένη μία συγκεκριμένη τάση υπέρ κάποιου τομέα.

Ωστόσο, η επόμενη κατηγορία ανοικτών ερωτήσεων που περιλάμβανε τη διατύπωση συγκεκριμένων αναπτυξιακών προτάσεων μπορεί να φανεί πιο χρήσιμη για τις ανάγκες της παρούσας ανάλυσης. Προκειμένου να είναι μετρήσιμες και συγκρίσιμες οι προτάσεις, το κείμενο που προέκυψε από τις συνεντεύξεις τους αναλύθηκε προκειμένου να εντοπιστούν οι διακριτές προτάσεις κάθε ερωτώμενου. Στη συνέχεια οι διακριτές προτάσεις ενάχθηκαν σε ομοειδείς κατηγορίες και με τον τρόπο αυτό έγινε δυνατή η ποσοτικοποίησή τους.

Οι πρώτες δύο ερωτήσεις αφορούσαν τη διατύπωση προτάσεων από τους ερωτώμενους για την ενίσχυση της επιχείρησής τους στους επόμενους 3 μήνες και τους επόμενους 12 μήνες αντίστοιχα.

Στην πρώτη ερώτηση κυριαρχούν σε αριθμό απαντήσεων οι προτάσεις που αφορούν σε άμεσες οικονομικές ενισχύσεις, ενίσχυση της ρευστότητας των επιχειρήσεων οι οποίες διατυπώθηκαν από περίπου 15% των ερωτώμενων η καθεμία και ακολουθούν

οι προτάσεις για ευνοϊκότερα μέτρα αναφορικά με την επιστρεπτέα προκαταβολή και κάλυψη λειτουργικών δαπανών των επιχειρήσεων οι οποίες συγκεντρώνουν σχεδόν 11% έκαστη.

Αναφορικά με τις άμεσες οικονομικές ενισχύσεις οι προτάσεις που κυριαρχούν είναι η παροχή οικονομικών ενισχύσεων και επιδοτήσεων γενικά, τα προγράμματα επιδότησης θέσεων εργασίας και ακολουθούν οι επιδοτήσεις για αγορά εξοπλισμού και οι επιδοτήσεις για τη δημιουργία e-shop.

Αναφορικά με τις προτάσεις που σχετίζονται με την ενίσχυση της ρευστότητας των επιχειρήσεων, οι μισές προτάσεις αναφέρονται σε παροχή ρευστότητας γενικά και οι άλλες μισές είναι πιο συγκεκριμένες αναφερόμενες σε παροχή άτοκων ή επιδοτούμενων δανείων, ή δανείων με κρατικές εγγυήσεις.

Οι περισσότερες προτάσεις που αφορούν στην επιστρεπτέα προκαταβολή αναφέρονται σε μη επιστροφή της, ενώ σημαντικός αριθμός προτάσεων αφορά στην αύξησή της και συμπερίληψη περισσότερων κατηγοριών επιχειρηματιών σε αυτή.

Τέλος, αναφορικά με την κάλυψη των λειτουργικών εξόδων οι περισσότερες προτάσεις αναφέρονται σε μείωση, απαλλαγή ή επιδότηση ενοικίου, ενώ ένας σημαντικός αριθμός προτάσεων αναφέρονται στην κάλυψη άλλων λειτουργικών δαπανών των επιχειρήσεων.

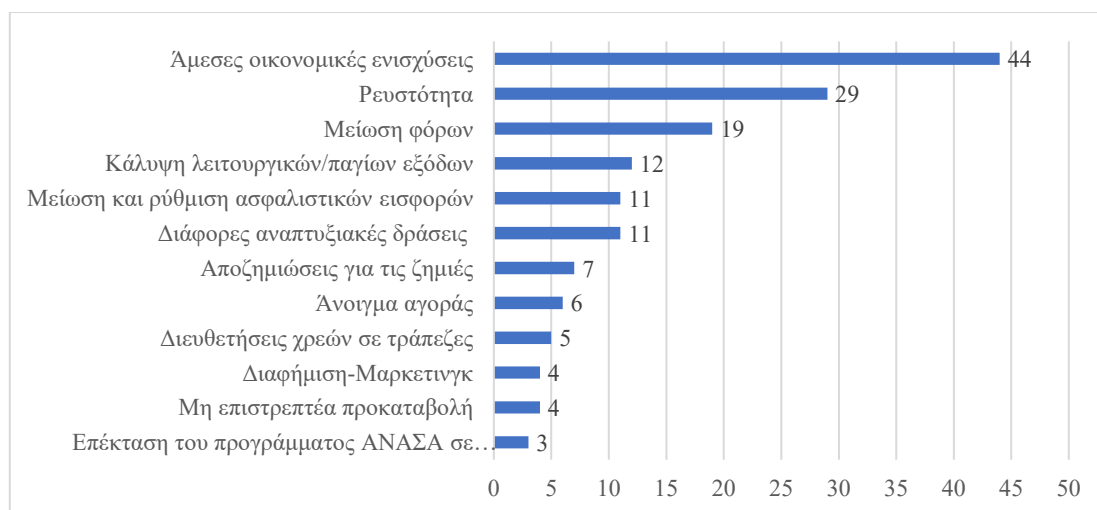
Γράφημα 76: Παρακαλώ διατυπώστε τις προτάσεις σας για την ενίσχυση της επιχείρησής σας τους επόμενους 3 μήνες.

Στην επόμενη πανομοιότυπη ερώτηση που αφορούσε βάθος χρόνου 12 μηνών αν και οι προτάσεις για άμεσες οικονομικές ενισχύσεις (28%) και για παροχή ρευστότητας (19%) εξακολουθούν να κυριαρχούν, οι προτάσεις για μειώσεις φόρων μπαίνουν στο

επίκεντρο εφόσον έχουν προταθεί από το 12% των ερωτώμενων. Αναφορικά με τις δύο πρώτες κατηγορίες οι επιμέρους προτάσεις είναι παρόμοιες με αυτές της προηγούμενης ερώτησης, ενώ αναφορικά με τη μείωση φόρων οι περισσότερες προτάσεις αναφέρονται σε μείωση του ΦΠΑ.

Γράφημα 77: Παρακαλώ διατυπώστε τις προτάσεις σας για την ενίσχυση της επιχείρησής σας τους επόμενους 12 μήνες.

Οι επόμενες ερωτήσεις αφορούσαν σε παρεμβάσεις που σχετίζονται με την αναπτυξιακή προοπτική της Περιφερειακής Ενότητας Καρδίτσας.

Σχετικά με τις προτάσεις για τη συνολική ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας στην περιοχή οι άμεσες οικονομικές ενισχύσεις προτείνονται από τους περισσότερους ερωτώμενους (37%) με τις ίδιες περίπου προτάσεις να επικρατούν όπως και στις αντίστοιχες προτάσεις σε επίπεδο επιχειρήσεων (οικονομικές ενισχύσεις και επιδοτήσεις γενικά, προγράμματα ΕΣΠΑ, επιδότηση θέσεων εργασίας και επιδότηση για δημιουργία e-shop και ψηφιακή αναβάθμιση).

Ως ιδιαίτερα σημαντική αναπτυξιακή πρόταση αναδεικνύεται από το 19% των ερωτώμενων η προβολή και διαφήμιση του Νομού η οποία είναι συναφής με πρόταση από το 5% των ερωτώμενων για τουριστική ανάπτυξη της Καρδίτσας. Ειδικά για την προοπτική τουριστικής ανάπτυξης της περιοχής προτάθηκαν μεταξύ άλλων η στροφή προς τον αγροτουρισμό και των εναλλακτικό τουρισμό, η εστίαση σε προγράμματα Leader και η δημιουργία χιονοδρομικού κέντρου στην περιοχή.

Η ρευστότητα εξακολουθεί να είναι σημαντικό θέμα αφού προτείνεται από το 10% των ερωτώμενων με προτάσεις που κυμαίνονται από την παροχή ρευστότητας γενικά έως την παροχή άτοκων και εγγυημένων δανείων.

Ακολουθούν οι προτάσεις για βελτίωση των υποδομών της περιοχής (8%) μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται η αποκατάσταση του οδικού δικτύου και η δημιουργία αντιπλημμυρικών έργων. Η μείωση της γραφειοκρατίας κυρίως σε ότι αφορά στην υλοποίηση των συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων (3%) και η δημιουργία πανεπιστημίων στην Καρδίτσα (3%) αποτελούν ακόμα δύο προτάσεις αναπτυξιακού χαρακτήρα.

Αρκετά ενδιαφέρουσες είναι διάφορες στοχευμένες προτάσεις παραγωγικής ανασυγκρότησης οι οποίες ακολουθούν:

- Αξιοποίηση της ΒΙ.ΠΕ.
- Παροχή κινήτρων για εγκατάσταση βιομηχανιών στην περιοχή.
- Ανάπτυξη του πρωτογενούς τομέα με έμφαση στη μεταποίηση αγροτικών προϊόντων.
- Νέες τεχνολογίες στις αγροκτηνοτροφικές δραστηριότητες.
- Ενίσχυση της τοπικής οικονομίας με αναβάθμιση του Ε65.
- Προσέλκυση επενδύσεων.
- Ένταξη του λιανεμπορίου σε όλα τα προγράμματα ΕΣΠΑ.
- Καταπολέμηση των καταστροφών του περιβάλλοντος στην πηγή της δημιουργία τους.
- Προώθηση της κοινωνικής ένταξης-καταπολέμηση της φτώχειας.
- Ανάπτυξη δομών ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας και παροχή εκπαίδευσης και συμβουλευτικής υποστήριξης στους επιχειρηματίες.
- Δημιουργία συνεργατικών σχηματισμών αλυσίδων αξίας.
- Ενίσχυση της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων και προσπάθεια εντονότερης των τριών τομέων της οικονομίας.
- Ανάπτυξη ενός master plan με τη συμμετοχή όλων των φορέων της πόλης.
- Δράσεις από το επιμελητήριο και τους κοινωνικούς φορείς.
- Συνεργασία των δημοσίων υπηρεσιών ώστε να διευκολύνουν και να ενθαρρύνουν την αδειοδότηση για την δημιουργία νέων επενδύσεων.
- Εκμετάλλευση των νέων τεχνολογιών και του διαδικτύου.
- Ανάπτυξη εξαγωγικής δραστηριότητας.

Γράφημα 78: Παρακαλούμε διατυπώστε συγκεκριμένα τις προτάσεις σας για την συνολική ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας στην Περιφερειακή Ενότητα Καρδίτσας.

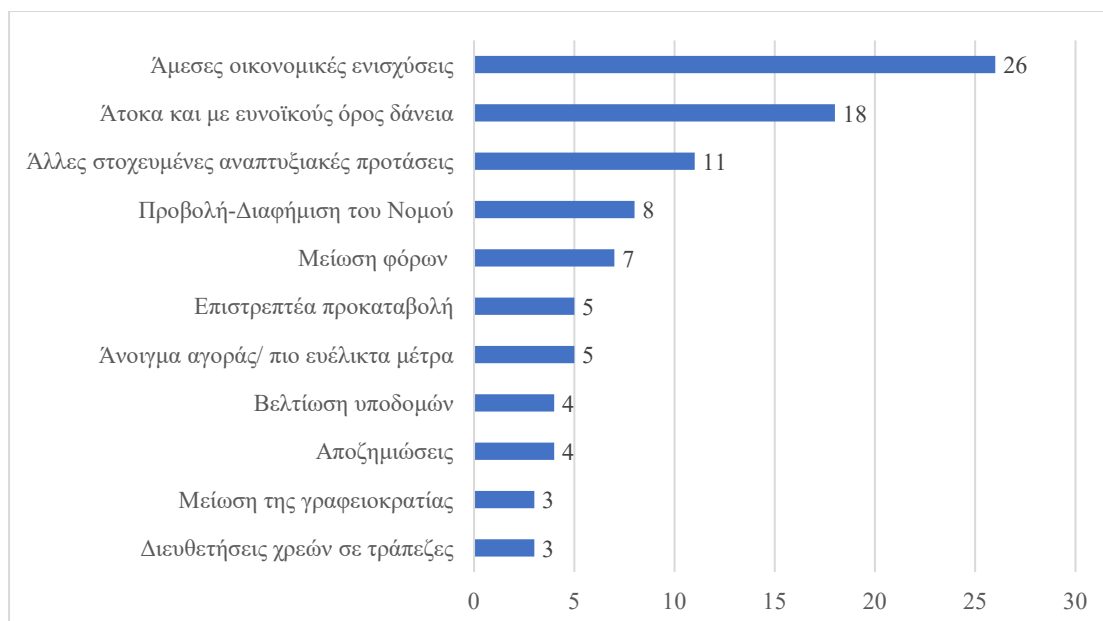
Τους ζητήσαμε, επίσης, να διατυπώσουν συγκεκριμένες προτάσεις για τη βελτίωση του οικονομικού κλίματος. Οι προτάσεις για άμεσες οικονομικές ενισχύσεις κυριαρχούν (28%) είτε αυτές αφορούν σε ενισχύσεις και επιδοτήσεις γενικά, είτε σε προγράμματα ΕΣΠΑ, είτε σε προγράμματα επιδότησης της εργασίας.

Ακολουθούν οι προτάσεις για ενίσχυση της ρευστότητας (19%) που αφορούν κυρίως στην παροχή δανείων με ευνοϊκούς όρους, η προβολή και διαφήμιση της περιοχής με στόχο την ανάδειξη των πλεονεκτημάτων της (9%). Γενικότερα τα προτεινόμενα μέτρα σε αυτή την ερώτηση ταυτίζονται σε μεγάλο βαθμό με τα μέτρα που προτάθηκαν από τους ερωτώμενους στις ερωτήσεις που αφορούσαν την ενίσχυση των επιχειρήσεών τους.

Άλλες στοχευμένες προτάσεις που διατυπώθηκαν είναι οι εξής:

- Ανάπτυξη του δευτερογενούς τομέα και της μεταποίησης.
- Παραγωγή προϊόντων ΠΟΠ και νέων προϊόντων.
- Ανάπτυξη του τουρισμού.
- Προσέλκυση επενδύσεων.
- Παροχή κινήτρων για επενδύσεις σε φωτοβολταϊκά.
- Συνεργασίες και συμμετοχή στο διασυνοριακό εμπόριο.
- Επενδύσεις σε νέες τεχνολογίες.
- Οργάνωση επιμορφωτικών σεμιναρίων.

Γράφημα 79: Παρακαλούμε διατυπώστε συγκεκριμένα τις προτάσεις σας για τη βελτίωση του οικονομικού κλίματος.

Τέλος, τους ζητήσαμε να διατυπώσουν προτάσεις για τη συνολική ανάπτυξη στην Περιφερειακή Ενότητα Καρδίτσας. Εδώ πλέον κυριαρχούν οι προτάσεις περί προβολής και διαφήμισης της περιοχής (23,3%) οι οποίες είναι συναφείς με προτάσεις για την ανάπτυξη του τουρισμού στην περιοχή (8%). Ακολουθούν οι προτάσεις που σχετίζονται με άμεσες οικονομικές ενισχύσεις (19%) οι οποίες περιστρέφονται γύρω από τις αντίστοιχες προτάσεις αυτής της κατηγορίας που διατυπώθηκαν και στις προηγούμενες ερωτήσεις. Η βελτίωση των υποδομών τίθεται ως σημαντικό θέμα από το 15% των ερωτώμενων με προτάσεις οι οποίες μεταξύ άλλων περιλαμβάνουν την ανάπτυξη υποδομών για χειμερινό τουρισμό και την ανάπτυξη ιαματικών λουτρών. Το πεδίο της ανάπτυξης και του εκσυγχρονισμού του πρωτογενούς τομέα (8%), επίσης, συγκέντρωσε ενδιαφέρουσες προτάσεις μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται η δημιουργία ΠΟΠ προϊόντων, η ανάπτυξη Brand Name για τα προϊόντα της περιοχής, ο προγραμματισμός των καλλιεργειών της περιοχής σε ορίζοντα 10 ετών και η δημιουργία συνεταιριστικών σχημάτων.

Άλλες στοχευμένες προτάσεις που διατυπώθηκαν είναι οι εξής:

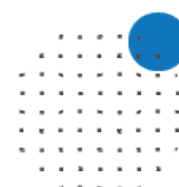
- Ανάπτυξη ΒΠΠΕ.
- Δημιουργία ΣΔΙΤ.
- Παροχή κινήτρων εγκατάστασης βιομηχανιών και μεταποιητικών μονάδων.
- Συμμετοχή σε ευρωπαϊκά προγράμματα για εκσυγχρονισμό και στήριξη τοπικών επιχειρήσεων.
- Δημιουργία e-shop από τις επιχειρήσεις.

- Νέες σχολές στην πόλη.
- Λειτουργία των δημοσίων υπηρεσιών το απόγευμα για τους επαγγελματίες.
- Διοργάνωση εκδηλώσεων πολιτιστικού χαρακτήρα.
- Ανάπτυξη πρωτοβουλιών για την προσέγγιση και ενθάρρυνση νέων ανθρώπων και ομάδων για την ανάπτυξη καινοτόμων ιδεών, προσφέροντας τους τα εργαλεία και τις υποδομές, για την ανάπτυξη των ιδεών τους.
- Δημιουργία συνεργατικών σχηματισμών που θα εμπλέκουν επιχειρήσεις και φορείς από το αγροδιατροφικό σύμπλεγμα, τον τουρισμό και τον πολιτισμό προκειμένου να αναπτυχθούν σημαντικές συνέργειες με προστιθέμενη αξία.
- Πλήρη αλλαγή του πολεοδομικού πλαισίου προκειμένου να υπάρξει μεγαλύτερη δυνατότητα χωροθέτησης βιομηχανικών και παραγωγικών μονάδων χωρίς προβλήματα αδειοδότησης.
- Παροχή κινήτρων για επενδύσεις παγίου κεφαλαίου και χωροθέτηση επιχειρήσεων.

Γράφημα 80: Παρακαλούμε διατυπώστε συγκεκριμένα τις προτάσεις σας για την συνολική ανάπτυξη της Περιφερειακής Ενότητας Καρδίτσας.

3. Πορίσματα του δεύτερου focus group

Προκειμένου να υπάρξει μία πιο ποιοτική εμβάθυνση στα αποτελέσματα της έρευνας, διοργανώσαμε στις 29 Μαρτίου 2021 ένα δεύτερο focus group σκοπός του ήταν να εστιάσουμε στις αναπτυξιακές προοπτικές της Καρδίτσας και της ευρύτερης περιοχής. Το focus group αυτό μας έδωσε επίσης τη δυνατότητα να εστιάσουμε και στον αγροτικό τομέα ο οποίος είναι από τους βασικούς τομείς της τοπικής οικονομίας αλλά δεν καλύφθηκε επαρκώς από την έρευνα.

Στο focus group συμμετείχαν 7 εκπρόσωποι παραγωγικών φορέων της περιοχής:

1. Κώστα Τζέλλας – Εκπρόσωπος από τον Αγροτικό Σύλλογο Νομού Καρδίτσας.
2. Βασίλειος Μπέλλης – Εκπρόσωπος από την Αναπτυξιακή Καρδίτσας.
3. Γεώργιος Στεργιούλης - Εκπρόσωπος από το Επιμελητήριο.
4. Ελευθέριο Μπαρμπάτσαλο - Εκπρόσωπος από το Επιμελητήριο.
5. Αριστοτέλης Αντωνίου - Εκπρόσωπος από τον Εμπορικό Σύλλογο.
6. Παναγιώτης Τουρναβίτης - Εκπρόσωπος Συνεταιριστικής Τράπεζας Καρδίτσας.
7. Ηλίας Σχορετσανίτης - Εκπρόσωπος από τον Δήμο Καρδίτσας.

οι οποίοι παρουσίασαν διεξοδικά την κατάσταση που επικρατεί στους κλάδους τους, στα μέλη της ομάδας έργου, Αναστάσιο Βασιλειάδη, Δώρα Γούλα, Μαρία Δαλακούρα, Γεώργιο Καπράνα και Δημήτρη Γιακούλα.

Η συζήτηση κινήθηκε γύρω από τις παρακάτω ερωτήσεις:

- Με βάση τη δευτερογενή έρευνα, η Καρδίτσα είναι μία καθαρά αγροτική περιοχή τόσο σε όρους απασχόλησης όσο και σε όρους αριθμού επιχειρηματιών. Προκύπτει, όμως, ότι όπως και στις περισσότερες αγροτικές περιοχές της Ελλάδας η προστιθέμενη αξία του αγροτικού τομέα είναι αρκετά χαμηλή και στην περίπτωση της Καρδίτσας είναι σαφώς χαμηλότερη από τον αντίστοιχο τομέα στη Λάρισα.
 - α) Που πιστεύετε ότι οφείλεται αυτό το φαινόμενο;
 - β) Ποιες προτάσεις θα μπορούσαν να διατυπωθούν για την αύξηση της προστιθέμενης αξίας του αγροτικού τομέα;
- Πως θα μπορούσε η οικονομία της Καρδίτσας να γίνει πιο εξωστρεφής και να διασυνδεθεί καλύτερη με την οικονομία της ευρύτερης περιοχής;
- Πως αξιολογείτε το επίπεδο αποτελεσματικότητας και συνεργασίας των φορέων της τοπικής αυτοδιοίκησης και των εκπροσώπων της επιχειρηματικότητας; Υπάρχει ανάγκη και περιθώριο για βελτιώσεις;
- Διατυπώστε τις προτάσεις σας σε σχέση με τις αναπτυξιακές προοπτικές της Καρδίτσας στους παρακάτω τομείς:

Τουρισμός, περιβάλλον, πολιτισμός, εκπαίδευση, εμπόριο, μεταποίηση, πρωτογενής τομέας, υπηρεσίες, υγεία, νέες τεχνολογίες/ ψηφιακός μετασχηματισμός.

- Ποιος από τους παραπάνω τομείς θα μπορούσε να αποτελέσει αναπτυξιακό μοχλό για τους υπόλοιπους;

Αναφορικά με τη γενικότερη αντίληψη για την οικονομία της Καρδίτσας είναι σαφές ότι είναι η λιγότερο ευήμερη περιοχή στην Περιφέρεια Θεσσαλίας και μαστιίζεται από χαμηλό εισόδημα και υψηλή ανεργία.

Οι ενδοπεριφερειακές ανισότητες εντείνονται με τη θέση της Καρδίτσας να επιδεινώνεται καθώς τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μειωμένη προσέλκυση επενδύσεων στην περιοχή, οι οποίες φαίνεται να στρέφονται περισσότερο στη Λάρισα και στο Βόλο.

Ο αγροτικός τομέας που είναι και ο μεγαλύτερος σε μέγεθος στην Καρδίτσα χαρακτηρίζεται από το μικρό κλήρο και την εστίαση στη μονοκαλλιέργεια (βαμβάκι, καλαμπόκι, σιτάρι) με το βαμβάκι να αποτελεί το βασικότερο παραγόμενο προϊόν, ενώ απουσιάζουν πιο αποδοτικές καλλιέργειες όπως είναι οι δενδρώδεις.

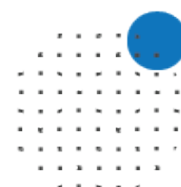
Ένα σημαντικό πρόβλημα είναι η έλλειψη συνεργασίας μεταξύ των αγροτών το οποίο πέρα από την αδυναμία επίτευξης οικονομιών κλίμακας που προκαλεί, μειώνει σημαντικά τη διαπραγματευτική ισχύ των αγροτών έναντι των αγοραστών των προϊόντων τους. Επικρατεί μία αρνητική στάση των αγροτών απέναντι στην κουλτούρα του «συνεταιρίζεσθαι», εξαιτίας της κακής εμπειρίας των αγροτικών συνεταιρισμών (οι περισσότεροι εκ των οποίων πλέον δεν υφίστανται) από το πρόσφατο παρελθόν.

Το υψηλό κόστος παραγωγής είναι ένα επίσης βασικό πρόβλημα των αγροτών και σχετίζεται κυρίως με το κόστος των καυσίμων αλλά και του νερού για άρδευση και των φυτοφαρμάκων και σπόρων. Το υψηλό κόστος συνδυαζόμενο με τη μείωση των επιδοτήσεων δημιουργεί ένα καταστροφικό συνδυασμό για τη βιωσιμότητα του αγροτικού τομέα.

Λόγω του μικρού κλήρου και της έλλειψης συνεργασίας δεν υπάρχει η κρίσιμη μάζα προκειμένου να πραγματοποιηθούν επενδύσεις που θα αυξήσουν την προστιθέμενη αξία της αγροτικής παραγωγής αναπτύσσοντας μεταποιητικές δραστηριότητες εντός της Καρδίτσας και οδηγώντας τα προϊόντα στις αγορές.

Φαίνεται επίσης να υπάρχει λάθος στόχευση στις υφιστάμενες επενδύσεις αφού το σύνολο σχεδόν των χρηματοδοτήσεων κατευθύνεται στην αγορά γεωργικών ελκυστήρων και όχι σε εναλλακτικές επενδύσεις που θα μπορούσαν να είναι πιο αποτελεσματικές όπως πχ η μείωση του ενεργειακού κόστους μέσω φωτοβολταϊκών.

Τις τελευταίες δεκαετίες οι αποφάσεις για την επιλογή καλλιέργειας καθώς και την ποιότητα του παραγόμενου προϊόντος συνδέθηκαν έντονα με τις επιδοτήσεις γεγονός

που σταδιακά οδήγησε στη μονοκαλλιέργεια αλλά και στη χειροτέρευση της ποιότητας του βαμβακιού το οποίο στο παρελθόν ήταν ένα από τα ποιοτικότερα στις διεθνείς αγορές.

Τα τελευταία χρόνια κατά τη διάρκεια της κρίσης υπήρξαν αρκετές μεμονωμένες προσπάθειες από κάποιους να ξεφύγουν από το μοντέλο της μονοκαλλιέργειας στρεφόμενοι σε εναλλακτικές καλλιέργειες (πχ γκότζι μπερι, σαλιγκάρια, βότανα). Ξεκίνησαν πολύ φιλόδοξα αλλά κατέληξαν σε αποτυχία λόγω της αδυναμίας προώθησης του προϊόντος στην αγορά. Αυτή η αδυναμία οφείλεται αφενός στο μικρό μέγεθος (ελλείπει συνεργασιών) και αφετέρου στην έλλειψη γνώσεων από τους αγρότες και την απουσία τεχνικής βοήθειας από κάποιον φορέα.

Αναφορικά με το υψηλό κόστος παραγωγής θα πρέπει να υπάρχει μέριμνα για παροχή φθηνότερων καυσίμων στους αγρότες αλλά και βελτίωση των αρδευτικών υποδομών προκειμένου να περιοριστεί η απώλεια νερού. Η εκλογίκευση της χρήσης φυτοφαρμάκων και η χρήση των νέων τεχνολογιών παρακολούθησης της καλλιέργειας μπορούν επίσης να μειώσουν το κόστος σημαντικά.

Σημαντική συνεισφορά στην αύξηση της προστιθέμενης αξίας της αγροτικής παραγωγής θα μπορούσε να έχει η μεταποίηση, η συσκευασία και τυποποίησή τους καθώς και η δραστηριοποίηση των παραγωγών στη διάθεση του προϊόντος στις αγορές. Η δραστηριοποίηση των αγροτών στο πεδίο της επιχειρηματικότητας προϋποθέτει αφενός την ανάπτυξη επιχειρηματικών στάσεων και αντιλήψεων στους αγρότες και αφετέρου την εκπαίδευσή τους στα νέα πεδία που πρέπει να εισέλθουν (π.χ μεταποίηση, εμπόριο, διοίκηση επιχείρησης). Επιπροσθέτως θα μπορούσαν να αναζητηθούν ευκαιρίες για χρηματοδότηση μεθόδων καλλιέργειας που δε ζημιώνουν το περιβάλλον και παράλληλα μπορούν να μειώσουν το κόστος.

Δόθηκε επίσης μία αρκετά ενδιαφέρουσα εναλλακτική οπτική στο ζήτημα του μικρού κλήρου. Συγκεκριμένα καταγράφηκε ότι αρκετά χωριά με μικρό κλήρο στράφηκαν στην πολυκαλλιέργεια η οποία είχε ιδιαίτερα θετικό αποτέλεσμα στην αύξηση του εισοδήματος των κατοίκων. Κάτι τέτοιο όμως προϋποθέτει ένα ευρύ φάσμα δεξιοτήτων από τους αγρότες κάτι το οποίο τείνει να εκλείψει. Διατυπώθηκε, επίσης, η άποψη ότι οι μεγάλοι κλήροι συνήθως οδηγούν στον οικονομικό μαρασμό των περιοχών καθώς οι μικρότεροι αγρότες αναγκάζονται να εγκαταλείψουν τον αγροτικό τομέα και το τοπικό οικοσύστημα αποδιαρθρώνεται.

Για να υλοποιηθούν όλα αυτά χρειάζεται η ανάπτυξη ενός νέου ή η δικαιοδότηση ενός υφιστάμενου φορέα που θα αναλάβει

- Τη λειτουργία ενός παρατηρητήριου της αγροτικής οικονομίας.

- Την επαφή με αγορές του εξωτερικού.
- Τη χάραξη στρατηγικών κατευθύνσεων και την εκπόνηση προγραμμάτων αγροτικής ανάπτυξης.
- Τον συντονισμό καθώς και την ενημέρωση, κατάρτιση και εκπαίδευση του αγροτικού πληθυσμού με βάση τις παραπάνω κατευθύνσεις.

Αναφορικά με την αύξηση της εξωστρέφειας και της αποτελεσματικότητας της οικονομίας της Καρδίτσας παρατηρείται μια απουσία οράματος και συγκεκριμένων κατευθύνσεων που οδηγεί στην αδυναμία στοχευμένης προσέλκυσης επενδύσεων στην περιοχή. Μέχρι στιγμής δε φαίνεται να εφαρμόζεται κάποιο σχέδιο για τη διασύνδεση της οικονομίας της Καρδίτσας με την οικονομία της ευρύτερης περιοχής κάτι το οποίο είναι εγγενές φαινόμενο στην Περιφέρεια Θεσσαλίας (πχ διαχρονική αδυναμία σύνδεσης του λιμανιού του Βόλου με την παραγωγή των υπολοίπων περιφερειακών ενοτήτων).

Πιθανότατα αυτό οφείλεται και στην έλλειψη επαρκούς συντονισμού των παραγωγικών και αναπτυξιακών φορέων της περιοχής Καρδίτσας μεταξύ τους αλλά και με την τοπική αυτοδιοίκηση, την περιφέρεια, τα πανεπιστήμια αλλά και με φορείς πανελλαδικής εμβέλειας όπως το Enterprise Greece. Ενώ στο παρελθόν έχει εκφραστεί η βούληση όλων των μερών μέσω της συμμετοχής τους σε διαβουλεύσεις για την ανάπτυξη σχεδίων, εν τούτοις παρατηρείται έλλειψη συντονισμού στον καταμερισμό των συμφωνηθέντων δράσεων και κατ' επέκταση στην υλοποίηση και την παρακολούθησή τους. Και εδώ καταδεικνύεται η απουσία ενός κεντρικού συντονιστικού οργάνου/ φορέα.

Ένα αντικειμενικό εμπόδιο στην ανάπτυξη της εξωστρέφειας της οικονομίας της Καρδίτσας είναι ότι τα οδικά δίκτυα δεν έχουν ολοκληρωθεί και η Καρδίτσα παραμένει αποκομμένη από τις βασικές οδικές αρτηρίες ενώ η απουσία σιδηροδρομικής σύνδεσης εντείνει περαιτέρω το πρόβλημα της διασύνδεσης. Αυτό συνεπάγεται την αύξηση του μεταφορικού κόστους κάτι το οποίο αποτρέπει την προσέλκυση επενδύσεων στη βιομηχανία.

Υπάρχει όμως στον ορίζοντα μία σημαντική προοπτική με την ολοκλήρωση του αυτοκινητόδρομου Ε65. Συγκεκριμένα όπως παρατηρήθηκε κατά τη συζήτηση υπάρχει μία τεράστια ανεκμετάλλευτη έκταση γύρω από τη βιομηχανική περιοχή 800.000 στρεμμάτων τα οποία μπορούν να ποτιστούν και να καλλιεργηθούν. Η μεγάλη εγγύτητα των εκτάσεων αυτών και κυρίως της βιομηχανικής περιοχής με τον αυτοκινητόδρομο Ε65 θα μπορούσε να αποτελέσει τη βάση για την ανάπτυξη ενός ισχυρού συγκριτικού πλεονεκτήματος για μία βιομηχανία αγροτικής μεταποίησης στην περιοχή.

Η ανάπτυξη των δικτύων θα έχει πολλαπλασιαστικές επιδράσεις σε όλους τους τομείς όπως πχ στον τομέα της υγείας, όπου η Καρδίτσα θα μπορούσε να ενσωματωθεί

καλύτερα στη βιομηχανία κλινικών αποκατάστασης που έχει δημιουργηθεί στη Θεσσαλία με επίκεντρο τη Λάρισα.

Σημαντικές προοπτικές παρουσιάζονται και στην ανάπτυξη του τουριστικού τομέα στην ευρύτερη περιοχή καθώς πέρα από το φυσικό κάλος της λίμνη Πλαστήρα η Καρδίτσα διαθέτει πλούσιο πολιτιστικό υπόβαθρο και τις σχετικές δομές (μουσεία, πινακοθήκη), διοργανώνει ευρέως γνωστές εκδηλώσεις όπως τα Καραϊσκάκεια, το Πανελλήνιο φεστιβάλ θεάτρου.

Υπάρχει, επίσης, η δυνατότητα για την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού όπως ο περιπατητικός τουρισμός, ο ποδηλατικός τουρισμός, ο αγροτουρισμός, ο θρησκευτικός τουρισμός κλπ. Βασική προϋπόθεση είναι ο σχεδιασμός διαδρομών και η σήμανσή τους.

Τους τελευταίους μήνες όπου η τηλεργασία έχει ενταθεί λόγω της πανδημίας παρατηρείται το φαινόμενο τόσο μεμονωμένα άτομα όσο και οργανισμοί από τρίτες χώρες να εκδηλώνουν ενδιαφέρον να εγκατασταθούν βραχυπρόθεσμα στην περιοχή προκειμένου να εργαστούν από εκεί. Σημειώνεται ότι η τηλεργασία σε αρκετές χώρες της Δυτικής και της Βόρειας Ευρώπης εφαρμοζόταν και πριν την πανδημία ενώ τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό αναμένεται να παραμείνει σε κάποιο βαθμό και μετά το τέλος αυτής. Η άνοδος της τάσης του freelancing έναντι της μισθωτής απασχόλησης, η επικράτηση των υπηρεσιών στην οικονομική δραστηριότητα και οι εξελίξεις στις τηλεπικοινωνίες είναι τάσεις που ενισχύουν και ίσως καταστήσουν το φαινόμενο της τηλεργασίας. Για να ανταποκριθεί η Καρδίτσα σε αυτό το ενδιαφέρον απαιτείται η ανάπτυξη των ανάλογων υποδομών όπως youth hostels, συνεργατικοί χώροι και γρήγορες συνδέσεις internet. Αυτού του είδους οι υποδομές κοστίζουν ελάχιστα και μπορούν να εισφέρουν σημαντικά στην ανάπτυξη ενός νέου οικοσυστήματος στην περιοχή.

Πέρα από την ανάπτυξη υποδομών χρειάζεται και η προβολή του τουριστικού προϊόντος της ευρύτερης περιοχής. Εδώ υπάρχει ένα θεσμικό κενό καθώς οι δημόσιοι φορείς και οι δημοτικές αρχές δεν είναι εύκολο να σχεδιάσουν και να χρηματοδοτήσουν μία εκστρατεία προβολής. Στις θετικές εξελίξεις στον τομέα αυτό σημειώνεται ότι στην τρέχουσα περίοδο δημιουργείται μέσα από την συνεργασία των Δήμων ένας φορέας για την τουριστική ανάπτυξη της Περιφερειακής Ανάπτυξης Καρδίτσας.

Ζούμε στην αυγή της 4^{ης} βιομηχανικής επανάστασης και ο ψηφιακός μετασχηματισμός είναι μία αναπόφευκτη εξέλιξη η οποία θα διαπεράσει εγκάρσια όλες τις πτυχές της οικονομικής δραστηριότητας. Η ενσωμάτωση των εξελίξεων στην οικονομία της ευρύτερης περιοχής αποτελεί ίσως τη μεγαλύτερη πρόκληση αλλά και τη μεγαλύτερη ευκαιρία. Για να επιτευχθεί αυτό θα πρέπει αφενός να υπάρχει η ανάλογη

απορροφητική ικανότητα του πληθυσμού η οποία θα αναπτυχθεί μέσω της κατάρτισης καθώς και μία στόχευση αναφορικά με το που θέλουμε να οδηγηθούμε και με ποιο τρόπο.

Προς την κατεύθυνση αυτή καταλυτικής σημασίας είναι η ύπαρξη ενός συντονιστικού φορέα που θα μεταφέρει την τεχνολογία, την τεχνογνωσία και την εφαρμογή των νέων τεχνολογιών στην οικονομική ζωή του τόπου. Αυτό, σε ένα βαθμό, αποτελεί έργο των European Digital Innovation Hubs όμως η ωριμότητα του πληθυσμού αναφορικά με την υιοθέτηση των νέων τεχνολογιών και ο καθορισμός των αναγκών πρέπει να προηγηθεί προκειμένου να επιτευχθεί η μέγιστη ωφέλεια.

4. Διαμόρφωση γενικών αναπτυξιακών προτάσεων

Με βάση τα πορίσματα που προέκυψαν από τη σύνθεση των συμπερασμάτων:

- α) της δευτερογενούς έρευνας στα διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία για την οικονομία της Καρδίτσας και,

β) της πρωτογενούς έρευνας που διεξήχθη μέσω ερωτηματολογίου σε δείγμα πληγείσων επιχειρήσεων και ομάδων εστιασμένης συζήτησης με τους φορείς που εκπροσωπούν τις παραγωγικές τάξεις της περιοχής,

καταλήγουμε στη διαμόρφωση μίας σειράς αξόνων εντός των οποίων μπορούν να σχεδιαστούν δράσεις για την ανάπτυξη της περιοχής. Οι άξονες αυτοί συνδιαμορφώθηκαν με την Αναπτυξιακή Καρδίτσα (Αν.Κα.) η οποία είναι θεσμικά ο καθ' ύλην αρμόδιος φορέας αλλά και ουσιαστικά γνωρίζει σε βάθος το οικονομικό περιβάλλον και την ανθρωπογεωγραφία της περιοχής.

Εξυπακούεται ότι οι προτάσεις αυτές δεν περιορίζονται στην αντιμετώπιση των βραχυπρόθεσμων συνεπειών του Ιανού και του κορωνοϊού στην τοπική οικονομία. Αυτό είναι κάτι που αντιμετωπίζεται μέσα από τα μέτρα που αναλήφθηκαν από την κεντρική διοίκηση και τις τοπικές αρχές με μεγαλύτερη ή μικρότερη αποτελεσματικότητα κατά περίπτωση. Αντιθέτως, μέσω των προτάσεων που παραθέτονται, επιχειρείται να τεθεί ένα πλαίσιο για τη δημιουργία των ικανών και αναγκαίων συνθηκών για την οικονομική ανάπτυξη του τόπου σε μεσοπρόθεσμο και μακροπρόθεσμο ορίζοντα.

1ος Άξονας: Υποδομές

- 1.1. Αντιπλημμυρικά έργα.** Υπάρχει άμεση ανάγκη για κατασκευή αντιπλημμυρικών έργων δεδομένου ότι λόγω της κλιματικής αλλαγής, δεν αποκλείεται η επανάληψη αντίστοιχων φυσικών καταστροφών στο μέλλον.
- 1.2. Βελτίωση του αρδευτικού δικτύου.** Η ανάγκη για μείωση του κόστους αγροτικής παραγωγής και η διαφαινόμενη μείωση του υδροφόρου ορίζοντα καθιστούν αναγκαία τη βελτίωση του αρδευτικού δικτύου ώστε να εξορθολογιστεί η χρήση του νερού και να μην υπάρχουν απώλειες.
- 1.3. Βελτίωση του οδικού δικτύου.** Δεδομένου ότι η ολοκλήρωση του Ε65 θα βελτιώσει σημαντικά τον γεωγραφικό παράγοντα, στον οποίο υστερεί σημαντικά η περιοχή, θα πρέπει να προωθηθεί η βέλτιστη διασύνδεση των υφιστάμενων οδικών αρτηριών με αυτόν. Ιδιαίτερη έμφαση θα πρέπει να δοθεί στη διασύνδεση της βιομηχανικής περιοχής και του δικτύου που οδηγεί στις ορεινές τουριστικές περιοχές.
- 1.4. Υποδομές εναλλακτικού τουρισμού.** Η Καρδίτσα θα μπορούσε να επωφεληθεί σημαντικά από τη τάση αύξησης της τηλεργασίας εργαζομένων στις υπηρεσίες και από τον συνεδριακό τουρισμό. Η μετατροπή μη χρησιμοποιούμενων χώρων της περιοχής σε συνεργατικούς χώρους εργασίας με γρήγορες συνδέσεις ίντερνέτ, καθώς και χώρους πολιτισμού, είναι μία δράση σχετικά χαμηλού κόστους και

υψηλής αποτελεσματικότητας. Η τεχνόπολη στην Αθήνα θα μπορούσε να αποτελέσει ένα επιτυχημένο παράδειγμα για την εκμετάλλευση αντίστοιχων υποδομών **όλο το χρόνο**. Στο ξεκίνημα ενός τέτοιου εγχειρήματος θα πρέπει να έχει εξασφαλιστεί το ενδιαφέρον μίας σειράς οργανισμών (πχ πανεπιστήμια και ερευνητικά κέντρα) να κάνουν χρήση του χώρου, έτσι ώστε σε δεύτερο χρόνο να μπορεί να προσελκύσει και μεμονωμένα φυσικά πρόσωπα. Το φαινόμενο του οικονομικού διυισμού μεταξύ των καθαρά τουριστικών περιοχών με τα γειτονικά αστικά κέντρα είναι πολύ έντονο στη χώρα μας και δημιουργεί σημαντικές στρεβλώσεις. Μία δράση όπως η προτεινόμενη, στην πλήρη εφαρμογή της θα μπορούσε ενδεχομένως να διασυνδέσει το τουριστικό προϊόν των ορεινών περιοχών (πχ Λίμνη Πλαστήρα) με την οικονομική δραστηριότητα της πόλης, αναπτύσσοντας μία νέα αγορά και για τις δύο περιοχές. Στη δημιουργία υποδομών εναλλακτικού τουρισμού συμπεριλαμβάνονται και οι δράσεις προβολής του τόπου και του τουριστικού του προϊόντος.

2ος Άξονας: Αναπροσανατολισμός του παραγωγικού μοντέλου

2.1. Θέσπιση κινήτρων. Προκειμένου να επιδιωχθεί η παραγωγική αναδιάρθρωση της Καρδίτσας με την ανακατεύθυνση των πόρων της σε δραστηριότητες με μεγαλύτερη προστιθέμενη αξία και κατ' επέκταση του εισοδήματος των κατοίκων της, απαιτείται η παροχή κινήτρων στους ιδιώτες προκειμένου να επενδύσουν και να δραστηριοποιηθούν στις νέες δραστηριότητες. Οι επιχορηγήσεις αποτελούν ένα βασικό επενδυτικό κίνητρο που όμως εντάσσεται στις αρμοδιότητες της Περιφέρειας και της κεντρικής διοίκησης καθώς παρέχονται μέσα από τα αντίστοιχα Περιφερειακά και Τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα καθώς και από τον Αναπτυξιακό Νόμο. Ως εκ τούτου θα πρέπει να ενταθεί η συνεργασία των τοπικών φορέων της Καρδίτσας με την Περιφέρεια Θεσσαλίας προκειμένου να διαμορφωθούν κατάλληλοι όροι για τα μελλοντικά προγράμματα χρηματοδότησης επενδύσεων.

2.2.Εστίαση των κινήτρων. Τα κίνητρα που θα δοθούν θα πρέπει να εστιάζουν σε συγκριμένους τομείς. Βασικοί τομείς που προκύπτουν από την παρούσα μελέτη είναι:

- ο εκσυγχρονισμός της αγροτικής παραγωγής,
- η στροφή στην παραγωγή προϊόντων υψηλής προστιθέμενης αξίας (θερμοκήπια, δενδρώδεις καλλιέργειες, κτηνοτροφία),
- η καθετοποίηση της παραγωγής με την ενθάρρυνση της τυποποίησης, συσκευασίας και της μεταποίησης σε τοπικό επίπεδο,

- η εισαγωγή ψηφιακών τεχνολογιών σε επιχειρήσεις και φορείς όλων των παραγωγικών κλάδων,
- η εισαγωγή νέων πρακτικών στην παραγωγική διαδικασία όπως η κυκλική οικονομία.

2.3. Ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού. Η παροχή των όποιων κινήτρων για επενδύσεις στους παραπάνω τομείς δε θα έχουν το αναμενόμενο αποτέλεσμα εάν το ανθρώπινο δυναμικό της περιοχής δεν καταρτιστεί στις νέες δεξιότητες που αυτοί συνεπάγονται. Η εκπαίδευση του ανθρώπινου δυναμικού είναι καταλυτική τόσο προκειμένου να προκύψει ενδιαφέρον από άτομα να δραστηριοποιηθούν επιχειρηματικά στους νέους τομείς, όσο και ένα απόθεμα εξειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού που θα προσφέρει την εργασία του.

3ος Άξονας: Οργάνωση της συνεργασίας και δικτύωσης σε κλαδικό και διακλαδικό επίπεδο

3.1. Προώθηση της συνεργασίας επιχειρήσεων. Η ανάπτυξη συνεργασιών μεταξύ των επιχειρήσεων θα μπορούσε να βελτιώσει την ανταγωνιστικότητά τους μέσω της επίτευξης των οικονομιών κλίμακας, τη διαπραγματευτική τους θέση απέναντι στους προμηθευτές και τους αγοραστές καθώς και την προσέλκυση επενδυτικών κεφαλαίων. Οι συνεργασίες αυτές δε θα περιορίζονται μόνο σε οριζόντια συνεταιριστικά σχήματα, αλλά και σε συνεργασίες εντός ευρύτερων αλυσίδων αξίας οι οποίες μπορούν να περιλαμβάνουν από την αγροτική παραγωγή, μέχρι τη μεταποίηση και τυποποίηση προϊόντων, τη διάθεσή τους στις αγορές και τη σύνδεσή τους με άλλους τριτογενείς κλάδους όπως ο αγροτουρισμός.

3.2. Συνεργασία με τους φορείς δημιουργίας γνώσης. Η ανάπτυξη ή υιοθέτηση καινοτομιών από τις επιχειρήσεις τόσο σε επίπεδο προϊόντος όσο και σε επίπεδο παραγωγικών διαδικασιών, μπορεί να έρθει μέσα από τη συνεργασία με φορείς δημιουργίας γνώσης όπως το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας και το Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών.

3.3. Δημιουργία υποστηρικτικών δομών. Είναι μάλλον απίθανο η συνεργασία μεταξύ πολλών μικρών και μεγαλύτερων επιχειρήσεων, από διαφορετικούς κλάδους και με συχνά διαφορετική στόχευση να προέλθει αυθόρμητα. Ως εκ τούτου θα πρέπει να οριστεί ένας φορέας-διευκολυντής ο οποίος αφενός θα αναλάβει την ένταξη επιχειρήσεων της περιοχής σε συνεργατικά σχήματα και αφετέρου θα ασκεί τη διοίκηση και το συντονισμό τους.

4ος Άξονας: Οργάνωση και εφαρμογή του Σχεδίου

4.1. Ανάδειξη φορέα συντονισμού. Προκειμένου να σχεδιαστούν και να υλοποιηθούν δράσεις εντός των τριών αξόνων που αναλύθηκαν παραπάνω απαιτείται η συστράτευση μίας ευρείας σειράς πόρων, ανθρώπων και οργανισμών από την ευρύτερη περιοχή. Κάτι τέτοιο δε μπορεί να συμβεί αυθόρμητα και για αυτό το λόγο κρίνεται κρίσιμη η ανάδειξη ενός φορέα ο οποίος θα συντονίσει τις αναπτυξιακές δράσεις, κάτι το οποίο πρέπει μάλιστα να προηγηθεί όλων των υπόλοιπων δράσεων. Στο πλαίσιο αυτό θα μπορούσε η Αναπτυξιακή Καρδίτσα να μελετήσει το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο και να προτείνει τις διαδικασίες ανάδειξης του φορέα αυτού.

4.2. Οργάνωση του «Παρατηρητηρίου Ανάπτυξης και Επιχειρηματικότητας». Εντός του φορέα συντονισμού θα δημιουργηθεί ένα παρατηρητήριο το οποίο θα παρακολουθεί τις εξελίξεις στο επιχειρηματικό περιβάλλον και θα διαμορφώνει ανάλογα τη στόχευση του φορέα συντονισμού. Κύριες λειτουργίες του παρατηρητηρίου θα είναι:

- Η συγκέντρωση στοιχείων για την πορεία των δράσεων του προγράμματος.
- Η αξιολόγηση και διαμόρφωση διορθωτικών προτάσεων.
- Η οργάνωση της δημόσιας παρουσίασης των αποτελεσμάτων.
- Η οργάνωση της συμμετοχής των ομάδων συμφερόντων και της διαβούλευσης μεταξύ τους επί της εφαρμογής του Ειδικού Σχεδίου.
- Η τακτική επικαιροποίηση της «Στρατηγικής Ανάπτυξης του Νομού».

4.3. Σχέδιο Στρατηγικής για την Ανάπτυξη του Νομού Καρδίτσας. Όπως έγινε σαφές από την αρχή, το κείμενο αυτό περιλαμβάνει μία σειρά αξόνων εντός των οποίων διαρθρώνονται γενικές αναπτυξιακές προτάσεις. Το επόμενο βήμα πρέπει να είναι η εκπόνηση ενός «Σχεδίου Στρατηγικής για την Ανάπτυξη του Νομού Καρδίτσας» το οποίο θα περιλαμβάνει εξειδικευμένες δράσεις, κοστολογημένες, με συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα και πηγές χρηματοδότησής τους. Το εν λόγω σχέδιο θα ήταν χρήσιμο να συνδεθεί με τον σχεδιασμό για την Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης της Περιφέρειας. Η αναγνώριση και αποτύπωση των τοπικών πλεονεκτημάτων και των αναγκαίων παρεμβάσεων (π.χ. νέες υποδομές, συνεργατικοί σχηματισμοί, δράσεις προώθησης κ.α.) πρέπει να προβλεφθεί με

σαφή τρόπο στις κεντρικές κατευθύνσεις της RIS3 για τη Θεσσαλία για την επόμενη προγραμματική περίοδο προκειμένου να διασφαλισθούν τα μέσα υλοποίησης των συγκεκριμένων προτάσεων, με έμφαση στις ιδιαιτερότητες και ανάγκες της περιοχής.

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά:

- τον κο Αναστάσιο Βασιλειάδη, πρόεδρο του Ινστιτούτου Ανάπτυξης Επιχειρηματικότητας και τον κο Γεώργιο Καπράνα, πρόεδρο του εργατικού κέντρου Καρδίτσας για την εμπιστοσύνη τους και την πολύτιμη βοήθεια τους στην κινητοποίηση των απαραίτητων πόρων και το συντονισμό των ενδιαφερομένων μερών που απαιτήθηκαν για την εκπόνηση της μελέτης.
- τον κο Ελευθέριο Μπαρμπάτσαλο για την οργάνωση και την υλοποίηση της πρωτογενούς έρευνας μέσω ερωτηματολογίων.
- την κα Μαρία Δαλακούρα από το Ινστιτούτο Ανάπτυξης Επιχειρηματικότητας, την κα Δώρα Γούλα από το εργατοϋπαλληλικό κέντρο Καρδίτσας καθώς και τον κο Κωνσταντίνο Παναγούλη και την κα Φανή Χρήστου από τη ΓΣΕΕ για τη σημαντική βοήθειά τους στο συντονισμό των ερευνητικών δραστηριοτήτων.

Για τη σημαντική συνεισφορά τους στη μελέτη μέσω της συμμετοχής τους στις ομάδες εστιασμένης συζήτησης ευχαριστώ τους:

- Αριστοτέλη Αντωνίου,
- Κωνσταντίνο Γαϊτανίδη,
- Δημήτριο Γαλαγάλα,
- Ελευθέριο Μπαρμπάτσαλο,
- Βασίλειο Μπέλλη,
- Ελένη Παπαβασιλείου,
- Γεώργιο Παπαδημητρίου,
- Γεώργιο Στεργιούλη,
- Ηλία Σχορετσανίτη,
- Κώστα Τέλιο,
- Βασίλειο Τσιγάρα,
- Παναγιώτη Τουρναβίτη,
- Κώστα Τζέλλα.

Τέλος ειδικές ευχαριστίες θα ήθελα να απευθύνω στον κο Βασίλειο Μπέλλη, πρόεδρο της Αναπτυξιακής Καρδίτσας για την εξειδικευμένη οπτική που έδωσε για την υφιστάμενη κατάσταση της τοπικής οικονομίας και κυρίως για την καταλυτική του συμβολή στη διαμόρφωση των αναπτυξιακών προτάσεων για την Καρδίτσα.